

7—8 maj

Debatter m. m.

	Sid.
Tisdagen den 7 maj	
Svar på interpellation av herr Sundin ang. livsmedelsförsörjningen under krigstid, m. m.	5
Onsdagen den 8 maj	
Svar på fråga av fröken Nordström om statsbidrag till peruker	10
Anslag under åttonde huvudtiteln:	
Om anslag till Målsmännens riksförbund	13
Pedagogiskt utvecklingsarbete inom det allmänna skolväsendet	14
Yrkespedagogisk reformverksamhet	16
Bidrag till inackordering av skolbarn i elevhem eller enskilda hem	22
Bidrag till pedagogisk utrustning	25
Bidrag till vissa privatskolor	28
Om särskilt statsbidrag till de tekniska skolorna i Katrineholm och Hässleholm	30
Bidrag till driften av lokala yrkesskolor	31
Främjande av lärlingsutbildning hos hantverksmästare	38
Bidrag till kostnader för granskning av utförda gesällprov	39
Bidrag till driften av folkhögskolor	41
Seminarier för huslig utbildning	48
Bidrag till anordnande av skolmåltider	50
Om ändrad förmögenhetsbeskattning	60
Om upphävande av energiskatten på elektrisk kraft	63
Om ökat stöd till handikappade	70
Om statens övertagande av kostnaderna för förvaring och underhåll av viss civilförsvarsmateriel	74
Anslag till studiecirkelverksamhet	77
Om statsbidrag till Hillelskolan, m. m.	83

	Sid.
Utbyggnad av utbildnings- och forskningsorganisationen i Umeå	97
Driftbidrag till statens järnvägar	99
Ny transportorganisation för fraktstycke-godstrafiken	101
Den automatiska databehandlingen inom statsförvaltningen	104
Lagstiftningen om åldringsvård	106
Säkerhetsinspektion av motorfordon	109

Samtliga avgjorda ärenden

Onsdagen den 8 maj

Val av valmän och valmanssuppleanter för utseende av riksbanks- och riksgäldsfullmäktige jämte suppleanter för dem	10
Utrikesutskottets utlåtande nr 5, ang. godkännande av ändring i konventionen angående upprättandet av Europeiska frihandels-sammanslutningen	12
Statsutskottets memorial nr 94, ang. gemensam votering i fråga om anslag till Karolinska mediko-kirurgiska institutet: Avlöningar och Karolinska mediko-kirurgiska institutet: Omkostnader	12
Konstitutionsutskottets utlåtande nr 8, ang. ytterkuvert till äkta-makeförsändelse vid allmänna val	13
Statsutskottets utlåtande nr 8, ang. utgifterna inom ecklesiastik-departementets verksamhetsområde	13
— nr 68, ang. ytterligare utgifter å tilläggsstat II: utrikesdeparte-mentet	59
— nr 69, ang. ytterligare utgifter å tilläggsstat II: socialdeparte-mentet	59
— nr 70, ang. anslag till verkstäder för handikappade	59
— nr 71, ang. stat för riksgäldsfonden	59
— nr 72, ang. vattenfallsstyrelsens högspänningstaxor	59
Bevillningsutskottets betänkande nr 29, om ändrad förmögenhets-beskattning	60
— nr 31, om upphävande av energiskatten på elektrisk kraft	63
Första lagutskottets utlåtande nr 20, om skyldighet för åklagare att i brottmål föra talan för försäkringsgivare m. fl.	70
— nr 21, ang. ändring i utsökningslagen, m. m.	70
Andra lagutskottets utlåtande nr 45, om ökat stöd till handikap-pade	70
— nr 47, ang. preskriptionstiden för återbetalning av socialhjälp	74
— nr 49, om statens övertagande av kostnaderna för förvaring och underhåll av viss civilförsvarsmateriel	74
— nr 51, ang. rätt att passera riksgränsen annorstädes än vid pass-kontrollställe	77

	Sid.
Allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 23, om utredning huruvida den kollektiva bospisningen uppfyller berättigade näringsfysiologiska krav	77
Utrikesutskottets utlåtande nr 4, ang. utredning rörande Förenta Nationernas aktioner i Katanga	77
— nr 6, ang. vissa av Europarådets rådgivande församling fattade beslut	77
Statsutskottets utlåtande nr 73, ang. omorganisation av fortifikationsförvaltningen m. m.	77
— nr 74, ang. ökat stöd till föreläsnings- och studiecirkelverksamhet m. m.	77
— nr 75, ang. anslag till bidrag till byggnadsarbeten m. m. inom skolväsendet	83
— nr 76, ang. bidrag till driften av grundskolor m. m.	83
— nr 77, ang. utbyggnad av utbildnings- och forskningsorganisationen i Umeå	97
— nr 78, ang. anslag till byggnadsarbeten vid vissa universitet och högskolor m. m.	99
— nr 79, ang. vissa anslag till statens järnvägar m. m.	99
— nr 80, ang. överlåtelse av kronan tillhörig mark m. m.	104
— nr 81, ang. organisationen av den automatiska databehandlingen inom statsförvaltningen m. m.	104
— nr 82, ang. nya grunder för den statliga personalpensioneringen av vissa icke statliga grupper m. m.	105
— memorial nr 84, ang. gemensam votering i fråga om anslag till bidrag till De blindas förening	105
Bevillningsutskottets betänkande nr 36, ang. ändrad lydelse av 1 och 6 §§ förordningen om tillverkning och beskattning av malt- och läskedrycker, m. m.	106
— nr 37, ang. rätt för Konungen att förordna om uttagande av antidumping- och utjämningsstullar, m. m.	106
Andra lagutskottets utlåtande nr 48, ang. lagstiftningen om åldersvård	106
— nr 50, om vidgad rätt till reseersättning och sjukpenning för personer med rörelseinvaliditet	108
Tredje lagutskottets utlåtande nr 21, ang. ändrad lydelse av 48 § folkbokföringsförordningen	108
— nr 22, ang. säkerhetsinspektion av motorfordon, m. m.	109
Statsutskottets utlåtande nr 83, ang. säkerhetsinspektion av motorfordon m. m.	114

Tisdagen den 7 maj

Kammaren sammanträdde kl. 16.00.

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökning:

Till riksdagens första kammare

Undertecknad, som utsetts till ombud vid sammanträde med ministerrådet inom EFTA i Lissabon innevarande vecka, anhåller om befrielse från riksdagsarbetet under tiden den 8—11 maj 1963.

Stockholm den 6 maj 1963

Erik Holmqvist

Den begärda ledigheten beviljades.

Anmälades och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 177, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av viss kronan tillhörig mark;

nr 178, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1963/64, såvitt angår jordbruksärenden;

nr 179, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1962/63, såvitt propositionen avser jordbruksärenden; och

nr 180, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område, m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

Anmälades och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 181, till Konungen i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om semester, m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

Anmälades och godkändes konstitutionsutskottets förslag till riksdagens

skrivelse, nr 182, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen om val till riksdagen m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

Ang. livsmedelsförsörjningen under krigstid, m. m.

Herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet ANDERSSON, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara herr Sundins interpellation angående livsmedelsförsörjningen under krigstid, m. m., erhöll ordet och anförde:

Herr talman! I en interpellation har herr Sundin till mig riktat några frågor rörande livsmedelsförsörjningen under avspärrning och i krig och de militära styrkornas försörjning med olika förnödenheter. Till svar på dessa frågor vill jag anföra följande.

Spörsmålet om livsmedelsproduktionens förhållande till livsmedelskonsumtionen med hänsyn till vår försörjning under avspärrning och krig är, såvitt avser såväl nuläget som förhållandena på längre sikt, för närvarande föremål för en ingående analys inom 1960 års jordbruksutredning. Denna utredning torde också komma att belysa frågan om livsmedelsproduktionens lokalisering med hänsyn till möjligheterna att under krigsförhållanden försörja förflyttad civilbefolkning och militära förband. Undersökningar i detta ämne genomföres för övrigt fortlöpande av berörda ämbetsverk, i första hand statens jordbruksnämnd och, i vad rör militära frågor, arméintendenturförvaltningen. Myndigheterna framlägger då så finnes påkallat förslag till åtgärder. Bland annat har uppmärksammas konsekvenserna av en från totalförsvarssynpunkt mindre gynnsam lokalisering av företag inom livsmedelsbranschen. För närvarande utbyg-

Ang. livsmedelsförsörjningen under krigstid, m. m.

ges därför de statliga civila beredskapslagren av livsmedel i enlighet med beslut av 1961 års riksdag. Även de militära livsmedelslagren har ökats under de senaste åren.

Lagren placeras av naturliga skäl i produktionssvaga områden där behoven i ett krisläge bedömes öka på grund av befolkningsomflyttningar eller gruppering av militära förband. Av sekretessskäl är det inte lämpligt att här redovisa närmare beräkningar rörande vår livsmedelsförsörjning under avspärrning och krig. De undersökningar i detta hänseende som fortlöpande sker inom berörda ämbetsverk visar emellertid att vår livsmedelsförsörjning vid avspärrning kan bedömas vara tillfredsställande.

Vad avser herr Sundins fråga om tillförsel- och försörjningsmöjligheterna för militära styrkor i landets perifera delar är likvärdiga i fråga om olika slags förnödenheter och »så goda att målsättningen rörande försvaret av landets territorium framgångsrikt bör kunna fullföljas» vill jag erinra om att förnödenheter av betydelse för totalförsvaret lagras i både militär och civil regi. Detaljerade planer finns uppgjorda i syfte att motverka tillförsel- och försörjningssvårigheter i landets olika delar. Det kan konstateras, att insatsen av militära styrkor icke i någon del av landet begränsas eller hindras till följd av brist på livsmedel.

Herr SUNDIN (cp):

Herr talman! Jag ber att till statsrådet och chefen för försvarsdepartementet få framföra mitt hjärtliga tack för det svar som han har lämnat på min interpellation.

Årets riksdag har ju uppgiften att fatta beslut i viktiga försvarspolitiska frågor och i viktiga jordbrukspolitiska frågor. Debatten rörande de sistnämnda frågorna har varit mycket livlig, men det hör till undantagen att man berört sambandet mellan försvarspolitik och livsmedelsförsörjning. Det är för att få detta samband belyst som jag har framställt interpellationen.

Försvarsministerns svar utgöres i stort sett av en hänvisning till utredningar och undersökningar som pågår, en hänvisning till sekretessskäl och ett allmänt konstaterande av att våra försörjningsmöjligheter är tillfredsställande. Svaret är således så fritt från sensationer som det kan bli — och något annat var väl inte väntat.

För min del hade jag nog hoppats på mera av engagemang från statsrådets sida. Man kan av svaret utläsa, att det främst är två aspekter som anses särskilt viktiga vid utredningsarbetet, nämligen dels försörjningsgraden, dels lokaliseringen av vår livsmedelsproduktion. Det skulle ha varit värdefullt med ett uttalande rakt på sak av statsrådet, att båda dessa saker måste klaras om den försvarspolitiska målsättningen skall kunna fullföljas.

Statsrådet berörde att man bl. a. uppmärksammat konsekvenserna av en ur försvarssynpunkt mindre gynnsam lokalisering av företag inom livsmedelsbranschen. Jag har inom jordbrukskooperationen i någon mån stött på dessa problem och vill säga att de inte är lätta att lösa och att de inte kan lösas isolerade. De är en följd av den s. k. strukturomvandlingen inom jordbruksnäringen.

I den allmänna debatten kommer då och då fram synpunkter på att ett svenskt jordbruk egentligen i stor utsträckning är överflödigt. De som vill gå längst i detta avseende kan möjligen tänka sig ett jordbruk på de södra slättbygderna men eljest praktiskt taget intet. Det märkliga är att sådana propåer också förekommer från kretsar som är måna om vår försvarspolitik och vår yttre säkerhet.

Ser man dessa frågor något på sikt finns det anledning till oro. Alderssammansättningen inom jordbruksnäringen, den låga nyrekryteringen, den dåliga lönsamheten m. fl. faktorer kommer, om utvecklingen fortsätter som hittills, att medföra mycket betydande omlokaliseringar av livsmedelsproduktionen i vårt land och troligen också förändringar i självförsörjningsförmågan, vilka måste anses negativa ur försvarssynpunkt. Inte

Ang. livsmedelsförsörjningen under krigstid, m. m.

heller får man bortse från att jordbruksnedläggning och folkomflyttning tillsammans gör den evakuering, som ingår i civilförsvarsplanerna, alltmåra svårlost.

Dessa spörsmål gäller i hög grad Norrland. Jag tycker att det föreligger en oroad samstämmighet mellan den utveckling jag här berört och ett uttalande av överbefälhavaren, vilket återopas i proposition nr 108 till årets riksdag och som försvarsministern icke tagit avstånd från.

Överbefälhavaren har framhållit att den militära målsättningen får begränsas till att fördröja fiendens framträngande där invasion kan ske över landgränsen. Några livsviktiga mål skulle fienden inte nå fram till direkt vid en sådan invasion. De längsta landgränserna finns ju vid de norrländska delarna av vårt land.

Jag har ställt mig mycket frågande till detta uttalande av överbefälhavaren. Det finns ju ändå i norr mål som får anses mycket angelägna för en fiende att sätta sig i besittning av. Jag har inte kunnat undgå att göra funderingar huruvida försörjningsmöjligheternas utveckling — inbegripet lagringen — medverkat till den fördröjande målsättning som överbefälhavaren har uttalat sig om. Eller finns det andra motiv?

Vår jordbruks- och försörjningspolitik är inte ett intresse som begränsas till de närmast berörda näringarna. Inte minst ur försvarspolitisk synpunkt är det en angelägenhet för hela folket. Vi är nu uppe i en årlig kostnadsram på 4 miljarder kronor. Utöver utgifterna för försvaret direkt kan nämnas att cirka 100 000 arbetare torde vara sysselsatta med beställningar och tillverkningar av förnödenheter för försvarets räkning. Förutom den rent finansiella sidan måste också den saken tas med vid en samhällsekonomisk bedömning. Det är väl inte heller osannolikt, att en hel del av våra beställningar och inköp av försvarsförnödenheter skulle kunna göras utomlands på ekonomiskt fördelaktiga villkor, men vi vill inte beträda den vägen. Vi vill inte komma i den beroendeställning, som skulle kunna bli följden av en sådan inköpspolitik.

Enligt min mening måste samma principer gälla i fråga om vår livsmedelsförsörjning, i annat fall kan vi inte fullfölja den oberoende försvarspolitik som är direkt förknippad med vår utrikespolitiska huvudlinje.

Det skulle, herr talman, som jag nyss framhöll inte ha skadat med ett principiellt klarläggande uttalande av försvarsministern i dessa frågor. Jag konstaterar dock att hans svar inte innebär något avståndstagande från den linje jag här och i interpellationen har försökt att belysa. Med en förhoppning att så inte heller skall komma att ske vid kommande konkreta ställningstaganden vill jag än en gång tacka för det svar jag här har fått.

Herr statsrådet ANDERSSON:

Herr talman! Jag skall bara tillägga några få synpunkter.

Det är klart att ett svar på den mycket vidlyftiga fråga, som herr Sundin här ställt, inte gärna kan innehålla några sensationer, eftersom jag nu bedömer läget så, som för övrigt också framgår av svaret, att vår livsmedelsförsörjning måste anses vara tillfredsställande för både krigsmaktens och det civila samhällets del.

Det sammanhänger i mycket hög grad med de omfattande åtgärder som statsmakterna under många decennier har vidtagit beträffande vår jordbrukspolitik, men också rörande vår lagerhållningspolitik. När det gäller Norrland och de många svårigheter, som naturligtvis kan komma att uppstå, så visar tendensen, och jag delar där hans uppfattning, att det kan innebära framtida svagheter. Vi försöker emellertid att möta detta läge bland annat genom en utbyggnad just i Norrland av livsmedelslagren och andra lager. Dit koncentreras utbyggnaden av vår civila och militära lagerhållning.

Naturligtvis skulle man ur krigsfallssynpunkt kunna önska sig en helt annan lokalisering av både industrier och andra näringar. Men det är ingalunda lätt att leda den ekonomiska utvecklingen i landet uteslutande utifrån bered-

Ang. livsmedelsförsörjningen under krigstid, m. m.

skapssynpunkter. Här måste försvaret anpassa sig, och detta gör vi på olika sätt.

Herr SUNDIN (cp):

Herr talman! Om jag tolkade försvarsministern rätt såväl i hans första inlägg som i hans senaste, så delar han min uppfattning om nödvändigheten av att sammankoppla en inhemsk livsmedelsproduktion med försvarsåtaganden över huvud taget. Jag är medveten om att svårigheterna, kanske speciellt i Norrland, är rätt stora i det här sammanhanget, men av sekretesskäl vill jag inte säga om allt är som det borde vara i lagringshänseende i de bygder där jag är bosatt.

Allra sist, herr talman, vill jag säga en sak som kammaren inte behöver ta med alltför stort allvar men som ändå har något av en allvarlig innebörd. Med tanke på den positiva inställning som statsrådet här har visat skulle man nästan önska, att jordbruksdepartementets problem handhades av det statsråd som alldeles nyss har lämnat svar på min interpellation.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts proposition nr 150, angående komplettering av riksstatsförslaget för budgetåret 1963/64 m. m., hänvisades propositionen, såvitt angår det procenttal av grundbeloppet, varmed statlig inkomstskatt för vissa skattskyldiga föreslagits skola ingå i preliminär skatt, till bevillningsutskottet samt i övrigt till statsutskottet.

Föredrogos och bordlades ånyo utrikesutskottets utlåtanden nr 4 och 6, statsutskottets utlåtanden nr 73—83 och memorial nr 84, bevillningsutskottets betänkanden nr 36 och 37, andra lagutskottets utlåtanden nr 48 och 50 samt tredje lagutskottets utlåtanden nr 21 och 22.

På framställning av herr talmannen beslöts att statsutskottets utlåtande nr 83 skulle på föredragningslistan för mor-

godagens sammanträde uppföras näst efter tredje lagutskottets utlåtande nr 22.

Anmälades och bordlades följande till kammaren överlämnade kungl. propositioner:

nr 157, angående lönegradsplaceringen för vissa tjänster m. m.; samt

nr 167, angående lönereglering för skolledare och lärare vid lantbrukets och skogsbrukets yrkesskolor, m. m.

Anmälades och bordlades

utrikesutskottets utlåtande nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande för Sveriges del av ändring i konventionen angående upprättandet av Europeiska frihandelssammanslutningen;

konstitutionsutskottets utlåtande nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fackrepresentationen i skolstyrelserna jämte i ämnet väckta motioner;

statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 92, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående övergång till högertrafik jämte i ämnet väckta motioner, såvitt nämnda proposition och motioner avser medelsanvisning;

nr 93, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1962/63, i vad propositionen avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde; samt

nr 94, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag för budgetåret 1963/64 till Karolinska mediko-kirurgiska institutet: Avlöningar och Karolinska mediko-kirurgiska institutet: Omkostnader;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 20, i anledning av väckta motioner om ändrade avskrivningsregler för byggnad som ingår i rörelse eller jordbruk;

nr 25, i anledning av väckta motioner angående vissa åtgärder i syfte att främja företagens kapitalförsörjning m. m.;

nr 26, i anledning av väckta motioner om rätt till avdrag vid beskattningen för pensionskostnader;

nr 27, i anledning av väckta motioner om vidgad rätt för jordbrukare och rörelseidkare att vid beskattning åtnjuta avdrag för värdeminskning å maskiner och inventarier; samt

nr 34, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om trafikomläggningsskatt jämte i ämnet väckta motioner; ävensom

tredje lagutskottets utlåtande nr 23, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående övergång till högertrafik, dels ock i ämnet väckta motioner.

Anmälades och bordlades följande under sammanträdet till herr talmannen avlämnade motioner:

nr 773, av herr *Gorthon m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 159, med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 27 maj 1955 (nr 256) om investeringsfonder för konjunkturutjämning, m. m.;

nr 774, av herr *Holmberg*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 159, med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 27 maj 1955 (nr 256) om investeringsfonder för konjunkturutjämning, m. m.;

nr 775, av herr *Stefanson m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 159, med förslag till förordning angående

de ändring i förordningen den 27 maj 1955 (nr 256) om investeringsfonder för konjunkturutjämning, m. m.;

nr 776, av herrar *Sundin* och *Jonasson*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 159, med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 27 maj 1955 (nr 256) om investeringsfonder för konjunkturutjämning, m. m.;

nr 777, av herrar *Adolfsson* och *Lager*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 160, angående statstjänstemännens sjuklöne- och semesterförmåner m. m.;

nr 778, av herr *Carlsson, Eric, m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 164, med förslag till allmänna riktlinjer för en malminventering i Norrbottens län och till lag om inskränkning i rätten till inmutning inom Norrbottens län; samt

nr 779, av herr *Petersson, Per*, och herr *Isacson*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 164, med förslag till allmänna riktlinjer för en malminventering i Norrbottens län och till lag om inskränkning i rätten till inmutning inom Norrbottens län.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 16.22.

In fidem

Fritz af Petersens

Onsdagen den 8 maj förmiddagen

Kammaren sammanträdde kl. 10.00.

Företogs val av tjugufyra valmän för utseende av dels fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret, dels ock suppleanter för fullmäktige i nämnda bank och kontor.

Ordet lämnades på begäran till herr **FÖRSTE VICE TALMANNEN**, som anförde:

Herr talman! För vartdera av de två val, som nu skall förrättas, ber jag att få avlämna en gemensam lista, vilken godkänkts av de av kammaren valda ledamöterna i talmanskonferensen. Vardera listan upptar namn på så många personer, som det ifrågavarande valet avser.

Herr förste vice talmannen avlämnade därefter två särskilda listor.

Den lista, som avsåg valet av valmän, upptog under partibeteckningen »Den gemensamma listan» följande namn:

Fahlander
Bergman
Jacobsson, Per
Eskilsson
Elowsson, Nils
Damström
Elofsson, Gustaf
Eriksson, Einar
Kronstrand
Ohlsson, Ebbe
Möller
Mossberger
Hedström
Sundin
Hansson, Nils
Virgin
fröken Ranmark
Stähle
Larsson, Åke
Hanson, Per-Olof
Gustafsson, Nils-Eric
Gustavsson, Bengt
Pettersson, Gunnar
Nilsson, Yngve

Sedan denna lista upplästs och av kammaren godkänkts, förklarades de å listan upptagna personerna hava blivit utsedda till valmän.

Anställdes val av tio suppleanter för kammarens valmän för utseende av dels fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret, dels ock suppleanter för fullmäktige i nämnda bank och kontor.

Den av herr förste vice talmannen avlämnade lista, som gällde detta val, upptog under partibeteckningen »Den gemensamma listan» följande namn:

Augustsson
Mårtensson
Stefansson
Sveningsson
Wikner
Hjorth
Carlsson, Eric
Jansson, Paul
Edström
Arvidson

Efter det denna lista upplästs och av kammaren godkänkts, förklarades de å listan upptagna personerna hava blivit utsedda till valmanssuppleanter.

Justerades protokollet för den 2 innevarande månad.

Om statsbidrag till peruker

Jämlikt § 20 av kammarens ordningsstadga hade fröken *Nordström* till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet framställt följande fråga: »Vill herr statsrådet medverka till att statsbidrag får utgå till anskaffande av peruker åt personer, som genom sjukdom mist sitt hår, efter regler motsvarande dem som gäller för bidrag till ortopediska hjälpmedel?»

Om statsbidrag till peruker

Herr statsrådet och chefen för socialdepartementet ASPLING, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara nämnda fråga, erhöil ordet och yttrade:

Herr talman! Fröken Nordström har frågat, om jag vill medverka till att statsbidrag får utgå till anskaffande av peruker åt personer, som genom sjukdom mist sitt hår, enligt regler motsvarande dem som gäller för bidrag till ortopediska hjälpmedel.

Beträffande ortopediska hjälpmedel gäller att dessa kostnadsfritt tillhandahålles patienter, som är i behov därav.

Med anledning av en riksdagsskrivelse har Kungl. Maj:t genom beslut den 6 juni 1962 uppdragit åt 1961 års sjukförsäkringsutredning att utreda frågan om vidgad bidragsgivning för medicinsk-tekniska hjälpmedel. Den av fröken Nordström väckta frågan ligger inom ramen för detta uppdrag. Innan utredningens ställningstagande föreligger är jag inte beredd att göra något uttalande i saken.

Fröken NORDSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka chefen för socialdepartementet, statsrådet Aspling, för detta svar. Med det svar i åminnelse, som jag häromdagen fick av statsrådet beträffande tandvård åt kvinnor som fått missfall, var det ju inte så svårt att i förväg räkna ut att detta svar skulle bli ungefär detsamma och att statsrådet skulle hänvisa till 1961 års sjukförsäkringsutredning.

Med herr talmannens tillstånd ber jag att helt kort få berätta, hur jag kommit att intressera mig för frågan om ekonomisk gottgörelse för peruker. Utgiften för en peruk belöper sig till 800 kronor, och eftersom varje patient måste ha två peruker innebär det en utgift av 1 600 kronor. Underhållet av två peruker kostar 240 kronor om året, och perukerna varar med mycket god skötsel i högst tre år. Den årliga utgiften blir alltså 750 kronor.

I Stockholm ger vi socialhjälp åt de av våra socialhjälpssklienter som behöver peruker, och sjukhusavgiftsdelegerade

beviljar också bidrag för samma ändamål. Hittills har det skett i delegerade efter en viss behovsprövning, men hädanefter kommer man förmodligen att ge ett generellt bidrag av 300 kronor i avvaktan på att de statliga bestämmelserna blir ändrade.

Uppsala läns landsting har för år 1963 beviljat ett förslagsanslag på 5 000 kronor för perukbidrag, men fastän endast fyra månader gått, har man redan lämnat ut 13 bidrag à 500 kronor, tillsammans 6 500 kronor. Anslaget är alltså redan överskridet med 1 500 kronor. Detta landsting är, såvitt jag vet, det enda som beaktat denna fråga. Uppsala läns folkmängd är 1/45 av landets, och ett hastigt överslag tyder på att ungefär 500 personer i hela landet skulle vara i detta dilemma.

Min uppmärksamhet kom första gången att riktas på denna fråga i höstas genom ett fall som jag träffade på i mitt arbete. I en mellansvensk kommun där man icke har sådana förmåner, som vi här i Stockholm och landstinget i Uppsala län finner naturliga fanns en kvinna som genom hårsjukdom blivit hårlös. Hon var hustru i en familj med två barn och 590 kronor netto i månaden samt skulder på 2 600 kronor, varav 2 000 kronor på redan förbrukade peruker. Familjen var alltså i mycket dåliga ekonomiska omständigheter, men trots detta fick kvinnan en ansökan om socialhjälp för peruk avslagen.

Tidningen Expressens rådgivningsbyrå har nyligen gjort mig uppmärksam på att en kvinna av försäkringskassan — helt naturligt — nekats ett liknande bidrag. Genom rådgivningsbyråns förmedling fick hon hjälp av Kvinnoorganisationernas stiftelse för handikappade husmödrar. Stiftelsen har, sedan detta blev känt genom tidningen, hjälpt ytterligare tre kvinnor. Nu står härutöver sex kvinnor i kö för att få hjälp, men stiftelsens pengar är slut, och den får inte några nya pengar förrän nästa år. Utöver dessa kvinnor, som alltså antingen blivit hjälpta eller hoppas att få hjälp hos stiftelsen, har Expressens rådgivningsbyrå

Om statsbidrag till peruker

ansökningar från mellan 15 och 20 kvinnor. Rådgivningsbyrån håller nu på att söka efter hjälpkällor för dessa fall.

Jag tror inte att man behöver beskyllas för någon sentimentalitet, om man rakt på sak säger, att det är synd om de kvinnor, och varför inte också om de unga och medelålders män, som dels drabbas av en hårförlust som för dem kan innebära psykiskt lidande, dels räkar ut för stora utgifter. Det är av dessa anledningar man önskar ge dem snar ekonomisk hjälp.

Att statsrådet vill lösa de stora och dyrbara försäkringsfrågorna i ett sammanhang har jag full förståelse för, men jag har svårt att i mitt hjärta acceptera att det inte under hand eller kanske snarare i ett knippe skulle kunna göras en del justeringar i gällande bestämmelser, vilket uppenbarligen skulle underlätta tillvaron för de människor, som har råkat i sådana situationer som vi inte räknade med när vi införde lagen om allmän försäkring. Vår fantasi räckte inte till. Jag tänker på sådana enkla saker som tandvård efter missfall och peruker eller ett annat fall, som jag träffade på häromdagen, där en handikappad gammal man inte kunde få ekonomisk hjälp till en avpassad arbetsstol. Hade han kunnat klara en specialbyggd rullstol — men det kunde han inte därför att han hade så svaga armar — hade han däremot kunnat få bidrag.

Efter dessa reflexioner och med en vädjan som avslutning ber jag att ännu en gång få framföra ett tack till statsrådet.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 157, angående lönegradsplaceringen för vissa tjänster m. m.; samt

nr 167, angående lönereglering för skolledare och lärare vid lantbrukets och skogsbrukets yrkesskolor, m. m.

Föredrogos och hänvisades motionerna nr 773—776 till bevillningsutskottet,

motionen nr 777 till statsutskottet samt

motionerna nr 778 och 779 till behandling av lagutskott.

Föredrogs utrikesutskottets utlåtande nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande för Sveriges del av ändring i konventionen angående upprättandet av Europeiska frihandelssammanslutningen.

Beträffande detta utlåtande hade utskottet hemställt, att detsamma måtte företagas till avgörande efter allenast en bordläggning.

På gjord proposition bifölls denna hemställan.

Sedermera bifölls på gjord proposition vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Föredrogos och bordlades ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 10 samt statsutskottets utlåtanden nr 92 och 93.

Föredrogs statsutskottets memorial nr 94, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag för budgetåret 1963/64 till Karolinska mediko-kirurgiska institutet: Avlöningar och Karolinska mediko-kirurgiska institutet: Omkostnader.

Beträffande detta memorial hade utskottet hemställt, att detsamma måtte företagas till avgörande efter allenast en bordläggning.

På gjord proposition bifölls utskottets berörda hemställan.

Därefter godkändes på gjord proposition den i förevarande memorial föreslagna voteringspropositionen.

Herr talmannen yttrade, att, under förutsättning att den nu godkända voteringspropositionen bleve godkänd även av andra kammaren, enligt överenskommelse med nämnda kammars talman gemensam votering över denna voteringsproposition komme att anställas vid kamrarnas sammanträden onsdagen den 15 innevarande månad. Avsikten vore, fortsatte herr talmannen, att gemensam votering då jämväl skulle äga rum över den voteringsproposition, som föreläge till godkännande senare denna dag, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag till bidrag till De blindas förening.

Föredros och bordlades ånyo bevilningsutskottets betänkanden nr 20, 25—27 och 34 samt tredje lagutskottets utlåtande nr 23.

Anmälades och godkändes utrikesutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 160, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande för Sveriges del av vissa ändringar i konventionen angående upprättande av Europeiska frihandelssammanslutningen.

Vid förnyad föredragning av konstitutionsutskottets utlåtande nr 8, i anledning av väckta motioner angående ytterkuvert till äktamakeförsändelse vid allmänna val, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredros ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1963/64 inom ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1—4

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 5

Om anslag till Målsmännens riksförbund

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för skolöverstyrelsen, som föranledes av vad departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 3 januari 1963 anfört, dels godkänna av departementschefen angiven avlöningsstat för skolöverstyrelsen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1963/64, dels ock till Skolöverstyrelsen: Avlöningar för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 7 818 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fröken *Ranmark m. fl.* (I: 219) och den andra inom andra kammaren av herr *Cassel m. fl.* (II: 237), i vilka hemställdes, att riksdagen måtte för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag om 50 000 kronor till Målsmännens riksförbund.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 219 och II: 237,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för skolöverstyrelsen, som föranleddes av vad departementschefen förordade:

b) godkänna under punkten införd avlöningsstat för skolöverstyrelsen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1963/64;

c) till Skolöverstyrelsen: Avlöningar för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 7 818 000 kronor.

Fröken **RANMARK** (s):

Herr talman! I läroplanen för grundskolan framhålles betydelsen av att föräldrarna intresserar sig för skolan och att lärarna har god kontakt med barnens föräldrar, med andra ord att det sker en samverkan mellan skola och hem när det gäller barnens fostran. Denna sam-

Ang. pedagogiskt utvecklingsarbete inom det allmänna skolväsendet

verkan har blivit än mera nödvändig allteftersom grundskolan växer fram, ja, det har rent av angivits såsom en förutsättning för att den nya skolan skall fungera att ett vidgat samarbete mellan hem och skola verkligen kommer till stånd. Denna kontakt skola—hem sker oftast genom föräldraföreningarna, vilkas centralorganisation är Målsmännens riksförbund. Antalet till riksorganisationen anslutna föräldraföreningar är 688. Ökningen förra året var 82 stycken. Det är glädjande att konstatera att intresset för kontakt mellan skola och hem är i stigande. Målsmännens riksförbund har till syfte att främja samarbetet mellan skola och hem och har sett som sin främsta uppgift att medverka till bildandet av föräldraföreningar och att stödja deras verksamhet. För denna sin verksamhet är riksförbundet i behov av ekonomiskt stöd.

I motionerna I: 219 och II: 237 har yrkats på ett statsbidrag till Målsmännens riksförbund på 50 000 kronor. Skolöverstyrelsen har även framställt förslag om bidrag med samma summa till riksförbundet. Statsutskottet har avstyrkt motionen men skrivit välvilligt, och det är att hoppas på ett förslag från Kungl. Maj:t nästa år om ett bidrag till denna betydelsefulla verksamhet.

Herr talman! Jag har med anledning därav inget yrkande.

Häri instämde herr *Dahl* (s).

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt.

Punkterna 6—15

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 16***Ang. pedagogiskt utvecklingsarbete inom det allmänna skolväsendet**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Pedagogiskt utvecklingsarbete inom det allmänna skolväsendet för budgetåret 1963/64 anvisa ett reservationsanslag av 1 874 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehåft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Widén* (I: 78) och den andra inom andra kammaren av herr *Westberg m. fl.* (II: 92), i vilka hemställts, 1. att riksdagen vid behandlingen av anslaget Pedagogiskt utvecklingsarbete inom det allmänna skolväsendet under åttonde huvudtiteln i årets statsverksproposition måtte utfala, att under anslaget anvisade medel borde användas för pedagogiska och psykologiska undersökningar i enlighet med skolöverstyrelsens förslag, samt 2. att riksdagen i anledning därav måtte till Pedagogiskt utvecklingsarbete inom det allmänna skolväsendet för budgetåret 1963/64 anvisa ett reservationsanslag av 1 974 000 kronor, d. v. s. 100 000 kronor mer än vad Kungl. Maj:t föreslagit;

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Wallmark* (I: 337) samt den andra inom andra kammaren av herrarna *Wennerfors* och *Hæggblom* (II: 393), i vilka anhållits, att riksdagen måtte besluta att till Pedagogiskt utvecklingsarbete inom det allmänna skolväsendet för budgetåret 1963/64 anvisa ett reservationsanslag av 2 124 000 kronor.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 78 och II: 92 samt I: 337 och II: 393, till Pedagogiskt utvecklingsarbete inom det allmänna skolväsendet för budgetåret 1963/64 anvisa ett reservationsanslag av 1 874 000 kronor.

Reservation hade anmälts av herr *Widén*, som dock ej antytt sin mening.

Herr **WIDÉN** (fp):

Herr talman! Jag har antecknat en blank reservation vid denna punkt, vars rubrik är »Pedagogiskt utvecklingsarbete inom det allmänna skolväsendet». Man kan ju ge denna rubrik en synnerligen

Ang. pedagogiskt utvecklingsarbete inom det allmänna skolväsendet

omfattande innebörd, om man ser till helheten och vad som för närvarande sker runt om i landet inom skolans värld.

Utgångspunkten för denna utveckling är för den obligatoriska skolans vidkommande förra årets riksdagsbeslut i ärendet och den faktiska process som är i gång i syfte att söka omsätta beslutet i ett praktiskt handlande. Att döma av de siffror som anger antalet kommuner som vill införa grundskolan och de siffror som anger antalet därtill utvalda synes benägenheten att införa grundskolan vara väsentligt större än vad man på centralt håll bedömde vara möjligt vid tillståndsgivningen. Det är ju klart att de lokala förutsättningarna är mycket skiftande. Just dessa skilda utvecklingsprocesser ger väl också ett otvetydigt belägg för att utbildningssamhället, som vi brukar tala om, fortfarande är stätt i tillväxt, att det finns ett starkt intresse för att fördjupa och vidga utbildningen och att särskilt landsbygdens strävanden att nå största likställighet med tätorterna på detta område fortfarande är levande och påtagliga. Den i stort sett tvååriga förlängningen av skolgången synes inte inge större betänkligheter, trots att varje kommun som inför grundskolan är medveten om de ökade förpliktelser detta innebär i form av ökade kostnader och övriga åtaganden. Jag tror att vi har skäl att uppmärksamma denna inställning, som rätt allmänt har kommit till uttryck på ett markant sätt och som tillika är glädjande så till vida att grundskolans utbredning får ske utan besvärande motsättningar och ett starkt lokalt motstånd. Man kan då antaga att det av riksdagen för några år sedan godkända tidsschemat skall kunna hållas, om samhällsutvecklingen får äga rum i de former som hittills har kunnat ske. Det ligger onekligen makt uppå att så fort det är möjligt avlägsna de betydande skillnader i skol- och utbildningsmöjligheterna som mångestades råder mellan olika orter, och detta avlägsnande är väl lika viktigt i vad det avser skolväsendet ovanför den obligatoriska skolan.

Skolutvecklingen har emellertid en annan sida, och man kan anslåga en annan

aspekt än den rent yttre organisatoriska. Det pedagogiska utvecklingsarbetet kan ses ur andra synvinklar. Den skolreform som beslutades av riksdagen föregående år handlar de facto i övervägande grad om det inre arbetet, om arbetssätt och undervisningsmetoder. Den läroplan som efter skolbeslutet så småningom utfärdades som vägledare och som rättesnöre för skolans verksamhet är utan tvivel ett förnämligt aktstycke, som kan föra verket vidare i avsedd riktning. Den har som bärande linjer i arbetet aktivitetsundervisning, elevvård, samarbetstanken, samarbete över huvud taget i skolan, allt det som skall berika och tjäna vardagens arbete där. Sådana krav och önskemål uppfylles dock inte automatiskt. Det kräves härför incitament, information, kunskaper om det nya och de reala resurserna för att komma vidare, något som inte kan komma till utan anslag och ökade kostnader. Det gäller så väsentliga ting här som lärarnas fortbildning, de pedagogiska hjälpmedlen, allt vad tekniken kan ge oss i form av hjälpmedel, och vi kan göra olika fältförsök, över huvud taget brett lagda pedagogiska och psykologiska undersökningar på det praktiska planet, som kan ge skolarbetet direkt en värdefull hjälp.

Nu har åttonde huvudtitelns omslutning stigit under de senare åren. Årets huvudtitel har ökat med över 400 miljoner kronor, och ytterligare stegringar är väl ofrånkomliga, delvis som följd av grundskolans införande med den tvååriga förlängning som det då blir. Men om föregående års beslut om riktlinjerna för det inre arbetets omdaning skall i görligaste utsträckning kunna förverkligas, krävs en intensifiering i utvecklingsarbetet och därav betingade forskningsanslag. Skolöverstyrelsen har gjort sina äskanden på detta fält i syfte att kunna genomföra ett program, som ämbetsverket redovisar, men departementschefen har inte ansett sig kunna godkänna detta utan har gjort avsevärda prutningar. I motioner har föreslagits vissa höjningar utöver vad departementschefen har begärt. Utskottet biträder departementschefens förslag men understryker vik-

Anslag till yrkespedagogisk reformverksamhet

ten av att ett pedagogiskt och psykologiskt utvecklingsarbete oavbrutet får pågå.

Jag har inget motförslag att göra på denna punkt men vill också stryka under att denna verksamhet bör få pågå och ytterligare utvecklas. Vi rör oss här på ett fält som inrymmer en mängd olösta och blott delvis lösta problem, varför en utvidgad verksamhet och en praktisk forskning kan ge oss resultat, som är hela skolreformen till påtagligt gagn. Jag uttalar därför förhoppningen, att vi skall kunna komma längre i dessa pedagogiska och psykologiska forskningar och undersökningar och att departementschefen till kommande år skall kunna anvisa ökade medel för ändamålet. Det allmänna intresse för skolfrågan, som jag förut har refererat till, och viljan att medverka till att göra denna skola till en bra skola talar för att det finns en allmän resonans för att en verksamhet av detta slag fortsätter och utvidgas.

Jag har, som nämnts, herr talman, inett yrkande på denna punkt.

I herr Widéns yttrande instämde herr Wallmark (h).

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Punkterna 17 och 18

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 19***Anslag till yrkespedagogisk reformverksamhet**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Yrkespedagogisk reformverksamhet för budgetåret 1963/64 anvisa ett reservationsanslag av 300 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehått två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Nyman m. fl.* (I: 412) och den andra inom andra kammaren av herr *Nordgren m. fl.* (II: 585), i vilka hemställts, såvitt nu vore i fråga, att riksdagen måtte med bifall till översty-

relsens för yrkesutbildning förslag i dess petita för budgetåret 1963/64 besluta, att anslaget för yrkespedagogisk reformverksamhet skulle uppräknas med 275 000 kronor under nästkommande budgetår mot av Kungl. Maj:t föreslagna 50 000 kronor, i syfte att möjliggöra en förstärkning av resurserna för framställning av undervisningshjälpmedel samt för inredning och utrustning m. m. av de yrkespedagogiska instituten, och således till Yrkespedagogisk reformverksamhet för budgetåret 1963/64 under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 525 000 kronor.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 412 och II: 585, såvitt nu vore i fråga, till Yrkespedagogisk reformverksamhet för budgetåret 1963/64 anvisa ett reservationsanslag av 300 000 kronor.

Herr NYMAN (fp):

Herr talman! I maj månad för snart ett år sedan gavs här i riksdagen klarsignal för grundskolans successiva genomförande. Flera decenniers arbete för att dra upp riktlinjerna för en ny skola, som bättre än den gamla skulle fylla sin uppgift med hänsyn till tidens krav, hade därmed avslutats. Grundskolan utgjorde emellertid endast första etappen i det allmänna skolväsendets uppbyggnad. Nästa etapp innebar att utreda formerna för övriga skolor över högstadiet. Prioritet gavs åt gymnasierna och fackskolorna. Utredningarna om dem kanske vi får emotse redan i år.

Frågan om skolväsendets centrala ledning behandlas i Kungl. Maj:ts proposition nr 144 och kommer endera dagen att kannstöpas i kamrarna.

Av de stora skolfrågorna återstår att utreda yrkesskolväsendet. Ecklesiastikministern har förebådat tillsättandet av en yrkesskolutredning i år. Den är ju efterlyst sedan länge och av många.

Herr talman! Det är ganska naturligt, att intressenterna för yrkesskolväsendet,

Anslag till yrkespedagogisk reformverksamhet

som lämnats sist i utredningskvarten, vid det här laget känner sig något otåliga och med oro frågar sig, hur deras skolområde i framtiden skall anpassas till grundskolan och vilken framtid yrkesskolan har att räkna med. Grundskolan anses nog bland yrkesskolfolk icke ha skapat den fasta utgångspunkt för yrkesskolfolk icke ha skapat den fasta utgångspunkt för yrkesutbildningens fortsatta expansion och anpassning som man tidigare räknat med. Läget för det praktiska yrkesskolväsendet är därför minst sagt oklart. Tillkomsten av fackskolorna och diskussionerna om eventuell framtida förlängning av det obligatoriska skolväsendet med ytterligare två år bidrar till yttermera visso till funderingar om yrkesskolväsendets framtid, som inger en viss oro. Överdirektör Birger Öhman har senast i går på en konferens i Saltsjöbaden sagt, att i framtiden kommer en mängd ungdomar att behöva yrkesutbildning på gymnasienivå. Då det gäller konkurrensen mellan fackskolorna och yrkesskolorna fruktar man att de teoretiska utbildningsvägarna inom fackskolorna skall dra till sig alltför många ungdomar. I stället för att vara avledande från gymnasierna kommer kanske fackskolorna därutöver att avleda ungdomarna från yrkesskolorna och hantverksmästarna. Det är vad man befarar, och detta vore verkligen en beklaglig utveckling. Det råder och kommer förmodligen också framöver att råda brist på yrkesskickligt folk i näringslivet. Därtill kommer behovet av dugliga förmän, verkmästare och tjänstemän med god praktisk erfarenhet — detta mellanskikt som betyder så mycket för produktionslivet på alla områden.

Yrkesskolväsendet i dag utgör en viktig utbildningssektor, som samhällsinstanserna har all anledning att icke åsidosätta för det allmänna utbildningsväsendets skull. Den praktiska utbildningssektorn har förr betraktats som en angelägenhet för enbart näringslivet, men så ser vid det icke i dag. Det är en samhälls- och näringslivets gemensamma uppgift, och den är ingalunda obetydlig utan

även mätt med det allmänna utbildningsväsendets mått ganska betydande. Man räknar med att cirka 60 000 elever i dag går på dagkurser vid våra yrkesskolor av skilda slag. Läger man därtill de många deltidskursernas elever kan antalet räknas i hundratusental.

Herr talman! Jag har ibland frågat mig, varför vi har så svårt att lösa den praktiska yrkesutbildningen och ta itu med dess frågor lika ivrigt som då det gäller det allmänna skolväsendet. Det kanske beror på att yrkesskolfrågorna är så speciella, integrerade som de är med arbetsmarknaden, den tekniska utvecklingen, näringslivets omstrukturering etc. Yrkesskolorna kan lätt bli akterseglade av teknikens inverkan på produktionen. Som ett exempel kan nämnas att en kursplan för utbildning av lärningar för träarbete redan efter tio månaders användning visat sig förlegad på grund av den tekniska utvecklingen. Om jag får använda vardagsspråk skulle jag vilja säga att bollen nu ligger hos samhället, men den får inte ligga länge till där, om det inte skall bli för sent med passningen och målgörningen.

Den praktiska yrkesutbildningens samordning med det allmänna skolväsendet i ett helt integrerat skolambetsverk, där undervisningsfrågorna inom yrkesutbildningsområdet endast skall hänföras till en avdelning utan företrädare i verkstyrelsen utgör i dessa dagar ytterligare ett skäl till oro för yrkesskolväsendets utveckling med hänsyn till de speciella krav som ställs från näringsliv och arbetsmarknad.

Yrkesskolfolk frågar sig också, hur det skall gå med jämställdheten mellan praktisk och teoretisk utbildning, vilket 1955 års sakkunniga i sitt betänkande om »skolväsendets centrala ledning» på nytt framhållit vikten av. Detta tal om jämställdhet får inte bli en tom fras. Vi bevisar bäst att vi menar allvar med jämställdheten genom att just nu visa tillräckligt stort intresse för yrkesskolväsendet.

Låt oss nu, herr talman, se på hur statsutskottets andra avdelning behand-

Anslag till yrkespedagogisk reformverksamhet

lat motionerna I: 412 och II: 585, där ledamöter från tre partier står som under-tecknare och tagit upp en rad väsentliga problem som rör yrkesskolväsendet.

I dessa motioner har bl. a. yrkats bifall till överstyrelsens för yrkesutbildning förslag i dess petita för budgetåret 1963/64, att anslaget för yrkespedagogisk reformverksamhet skall uppräknas med 200 000 kronor mot av Kungl. Maj:t föreslagna 50 000 kronor för att förstärka resurserna för framställning av undervisningsmedel samt med 75 000 kronor för inredning och utrustning av de sex yrkespedagogiska instituten. Statsutskottet anser visserligen yrkandet värt beaktande men hänskjuter frågan till den kommande utredningen på yrkesskolväsendets område, vilket kan betyda att frågan uppskjuts flera år.

Låt mig också i detta sammanhang, herr talman, nämna motionärernas yrkanden i punkterna 52 och 58, som ingår i samma motionspar. Beträffande punkt 52 har de begärt att statsbidraget till inbyggda skolor och företagsskolor skall uppräknas med ytterligare 4,4 miljoner kronor enligt överstyrelsens för yrkesutbildning förslag och med ytterligare 200 000 kronor för lokala yrkesskolor på handels och det husliga arbetets område. Även detta yrkande avslås med hänsyn till kommande utredning. I den situation som många företag kostnads-mässigt nu befinner sig i kan jag tala om för de ärade ledamöterna, att man skärskådar också utbildningskostnaderna mycket allvarligare än tidigare, och de anses höga nog. Vad händer om statsmakterna inte är villiga att följa med kostnadsutvecklingen också när det gäller detta område?

Vid punkt 58 till sist gäller det verksamheten med lärlingsutbildning hos hantverksmästare. Motionärerna anser det rimligt att anslaget uppräknas med ytterligare 250 000 kronor med hänsyn till att av Kungl. Maj:t föreslagna 400 000 kronor enbart täcker automatiska kostnadsökningar men icke kompenserar att bidraget i övrigt icke höjts sedan 1958. Det är mången gång svårt att få hantverksmästare att ta lärlingar, inte minst

av tids- och kostnadsskäl. Det är därför så viktigt — om vi skall tala om en samverkan med näringslivet — att vi verkligen ger det ekonomiska stöd som kan anses vara skäligt.

Herr talman! Vi motionärer tycker att dessa avstyrkanden av väl motiverade uppräknings anslag till den praktiska yrkesutbildningen är otillfredsställande, icke minst i den situation som nämnda utbildningsväsende befinner sig i — är det för hårt att säga: såsom Askungen i skolfamiljen. Vi motionärer är medvetna om att den kvantitativa utbyggnaden av yrkesskolväsendet har varit stark. Vi siktar i våra motioner mest på den kvalitativa utvecklingen av verksamheten, som den är i synnerligen starkt behov av.

Herr Widén talade här nyss om betydelsen av pedagogisk reformverksamhet inom det allmänna skolväsendet och om betydelsen av ett förhöjt anslag för detta ändamål. Detta gäller ännu mycket mera det praktiska yrkesskolväsendet. Det gäller att engagera näringslivet så att det i högre grad än tidigare satsar på inbyggda skolor och företagsskolor, inte minst om målsättningen i framtiden skall vara att alla ungdomar skall beredas något slag av systematisk utbildning och fortbildning med hänsyn till produktionens snabba svängningar. Det allmänna bör därför öka sina ekonomiska stimulansbidrag till näringslivet och satsa mycket mera pengar på lärarutbildningen och det pedagogiska utvecklingsarbetet, som ju anses så oerhört betydelsefullt i det allmänna skolväsendet och därför bör vara minst lika viktigt i det praktiska yrkesutbildningsarbetet — som enligt min mening ligger flera hästlängder efter.

Herr talman! Jag ber att under punkt 19 i statsutskottets utlåtande nr 8 få yrka bifall till motionärernas hemställan såvitt nu är fråga om yrkespedagogisk reformverksamhet, alltså hemställan i motionerna I: 412 och II: 585.

I detta anförande instämde herr *Stefanson* (fp).

Anslag till yrkespedagogisk reformverksamhet

Herr NÄSSTRÖM (s):

Herr talman! Jag måste erkänna, att jag inte känner igen herr Nyman — han brukar inte vara pessimist i allmänhet, men i dag tycker jag att det var enbart pessimistiska tongångar i hans anförande. Då måste jag fråga: Finns det anledning till denna pessimism? Jag tycker inte det. Alla som känner till förhållandena inom yrkesutbildningen vet, att det under de senaste tio åren har helt enkelt varit en revolution på detta område. Sedan vi år 1958 fick de gemensamma skolstyrelserna, har yrkesutbildningen fått ett uppsving som många av oss inte vågade hoppas på vid den tidpunkten. Jag vet att man i vissa län redan nu har lika många utbildningsplatser som procentuellt motsvaras av de ungdomar som ämnar gå till yrkesutbildning, och det tycker jag är ett ganska bra läge. År 1955 när vi lämnade betänkandet om yrkesutbildningen, vågade vi inte tro att de förslag, som där framlades, skulle kunna realiseras på kortare tid än 15 år, men det visade sig att detta program kunde genomföras på ungefär halva tiden — och det var vi naturligtvis enbart glada över.

Herr Nyman var här inne på frågan om samhällets roll. Jag vill också understryka, att de ungdomar som går till yrkesutbildning bör få samma omvårdnad från samhällets sida som de som går till teoretisk utbildning, ty det är väl ändå så att vi behöver båda dessa grupper. Det finns emellertid ett men i detta sammanhang. Herr Nyman var rädd för att den nya grundskolan skulle bli en ännu sämre vägledare till yrkesutbildning än vad den tidigare enhetsskolan varit. Hur ligger det till på det området? Är det inte så att vi allsammans önskar att våra ungdomar skall få en bättre grundutbildning, en bättre allmänbildning? Vill vi realistiskt se på dessa ting, tror jag att de ungdomar, som skall gå till yrkesskolorna, i lika hög grad som andra ungdomar behöver en bättre allmänbildning. Att de sedan efter grundskolan får

möjligheter till yrkesutbildning, tror jag att vi är helt överens om.

Jag medger emellertid att det inte bara finns ljusa punkter i detta sammanhang — det finns även mörka men på ett helt annat plan än vad herr Nyman framhöll. Det gjordes för något år sedan en undersökning om hur många ungdomar som var söner eller döttrar till yrkesskolerektorer eller yrkesskol-lärare och som gick till yrkesskolor. Det blev en mycket nedslående rapport. Vad kunde detta bero på? Dessa ungdomar borde ju om några ha fått en klar undervisning om värdet av yrkesutbildningen jämfört med annan utbildning. Skall vi tro att det var enbart föräldrafåfänga som gjorde att föräldrarna skickade sina barn till teoretiska skolor? Jag vågar inte ha någon uppfattning på den punkten, men jag tror att sådana saker spelar en synnerligen stor roll. Vi skall villigt erkänna att det talas om »finare» skolor och om »enklare» skolor. Detta är ett problem, och vi måste se kallt och nyktert på det. Med den upprustning som skett inom yrkesskolväsendet under de senaste åtta å tio åren vågar jag ändå vara optimist för framtiden.

Den utredning som herr Nyman har berört — jag hoppas på att den kommer till stånd i år — kommer att få utföra ett mycket omfattande och besvärligt arbete. Men jag vill också erinra om att man inom vår industri nu vill ha mer och mer kvalificerat folk. Där man tidigare kunde nöja sig med folk med enkel yrkesutbildning vill man nu gärna ha tekniskt utbildad personal, folk från tekniska skolor av olika slag. Jag skulle tro att utvecklingen kommer att gå i den riktningen. Vi kommer att behöva allt flera ingenjörer och tekniker av olika slag men naturligtvis också väl utbildade personer som gått igenom våra yrkesskolor och hantverksskolor av olika slag. Men vill vi verkligen föra denna sak framåt, bör vi inte anslå pessimistiska tongångar, utan vi bör allsammans var och en i sin stad söka medverka till att vi når bästa möjliga re-

Anslag till yrkespedagogisk reformverksamhet

sultat på detta område. Jag känner till en rad av kommuner, som lagt ner mycket stora pengar på detta område, och jag tror att det är väl använda pengar. Praktiskt taget varenda stad i vårt land och även många landskommuner har beviljat stora anslag för detta ändamål. Vi bör se realistiskt på denna fråga och hoppas det bästa för framtiden, men jag vill också erkänna att jag med intresse väntar på den utredning som skall igångsättas. Den kommer att få en besvärlig uppgift. Jag hoppas att den inte skall dra ut på tiden i många år. Här rider nämligen tiden så fort och utvecklingen sker så snabbt på dessa områden, att det är nödvändig att vi följer med i denna utveckling inte minst när det gäller yrkesutbildningen.

Herr talman! Med vad jag anfört vill jag intyga att statsutskottets andra avdelning hyser ett varmt intresse för dessa problem och att vi tror att utvecklingen skall gå i den riktning som vi hoppas.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr NYMAN (fp):

Herr talman! Jag skall be att få tacka herr Näsström för det sista han sade om att statsutskottet har ett varmt intresse för dessa problem. Det var just vad jag ville åstadkomma med mitt anförande. Det kanske verkade pessimistiskt, men det är inte riktigt på det sättet. Man kanske får se det så, att vi som i denna kammare är förespråkare för den praktiska yrkesutbildningen är så få i jämförelse med de många som är förespråkare för det allmänna skolväsendet, och det gör, att när någon gång en av de få kommer upp i talarstolen, tar han i litet kraftigare för att höras, men när resultatet blir det som ordföranden säger, att 2:a avdelningen skall visa ett varmt intresse för frågan, då kan jag vara nöjd.

När det gäller revolutionen i fråga om yrkesutbildningen påpekade jag också, att den gäller den kvantitativa utvecklingen av yrkesutbildningen. Detta är vi

mycket glada åt, men samtidigt har det dykt upp ett nytt problem, nämligen att planera verksamheten med hänsyn till olika yrkesavdelningar, så att man inte får överkapacitet på en del avdelningar på ett håll och brist på annat håll. Detta är också en fråga som vi har påpekat i motionen och som jag hoppas att utredningen tar upp.

Vi är på samma linje när det gäller samhällets roll i fråga om att yrkesseleverna skall ha samma omvårdnad som andra.

Jag tror att jag blev något missuppfattad eller kanske uttryckte mig oklart i fråga om grundskolan. Jag sade någonting om att man inte tycker sig ha fått det stöd man önskat från grundskolan när det gäller uppläggningsen för det fortsatta planerandet av den praktiska yrkesutbildningen. Man hade kanske räknat mera med åtgärder i samband med avvecklingen av y-linjen. Men jag delar den uppfattning som finns om den nya utvecklingen på området och om att man bör ha in mycket av allmänbildande undervisning i grundskolan.

Föräldrafåfången är en sak vi får hjälpas åt med. Just därför är det så viktigt, att vi ser till att den praktiska yrkesskolan får ett ordentligt stöd, så att föräldrarna upptäcker, att det inte innebär en återvändsgränd att skicka sina ungdomar till en yrkesskola, utan att de kan komma framåt också den vägen. Jag tror att om det ärade statsutskottet och dess andra avdelning så småningom tar ordentligt itu med dessa problem, slipper jag vara pessimist i fortsättningen.

Herr STEFANSON (fp):

Herr talman! Jag hörde med intresse på andra avdelningens ärade ordförande, när han talade om yrkesutbildningen. Ett par saker skulle jag vilja ta fasta på och understryka.

Herr Näsström frågade, om det möjligen kunde vara föräldraambitionen som gjorde, att så få av yrkeslärarnas och yrkesrektorernas barn gick till yrkesutbildningen, eller vad detta annars kunde bero på.

Anslag till yrkespedagogisk reformverksamhet

Nog är det väl så att yrkesutbildningen i allmänhet inte har samma anseende hos det svenska folket som de teoretiska utbildningslinjerna. Det är att beklaga, och det felet måste man söka avhjälpa.

Vad kan man då göra för att medverka till detta? Man bör bl. a. sträva efter att göra yrkesutbildningen meningsfylld och innehållsrik.

Herr Näsström talade också om att vårt näringsliv har allt större behov av kvalificerad arbetskraft. Detta gäller inte endast de tekniska områdena, t. ex. behov av tekniker och ingenjörer, utan det gäller kvalificerad arbetskraft också inom de praktiska yrkesområdena. Yrkeskolorna, yrkesutbildningen inom näringslivet och den centrala myndigheten måste medverka till att anpassa yrkesutbildningen till den tekniska utvecklingen och till modern yrkesutövning.

Det är helt i den andan motionärerna har verkat, när de i motionerna I: 412 och II: 585 vill ha ett ökat anslag till kungl. överstyrelsen för yrkesutbildning för yrkespedagogisk reformverksamhet. Hela herr Näsströms resonemang här, som jag är mycket glad över, understryker behovet av ökade medel för den centrala myndighet, som har omvårdnaden om yrkesutbildningen. Det gäller att få en kvalitativt bättre yrkesutbildning, en yrkesutbildning anpassad till den tekniska utvecklingen och en yrkesutbildning som jämställer de praktiska utbildningsvägarna med de teoretiska.

Man tycker att när utskottets värderade ordförande, som har en utomordentlig erfarenhet på detta område, har den åsikten, borde det inte ha varit svårt för honom att övertyga utskottet om det berättigade i den mycket blygsamma ökningen som motionärerna här vill ha. Jämför man det äskande, som motionärerna har beträffande den yrkespedagogiska reformverksamheten på detta område, med vad som för närvarande satsas inom samma område i det allmänna skolväsendet, måste man konstatera att det är en mycket blygsam summa det här rör sig om. Jag är fullt på det klara med att när man bygger upp grundskolan krävs att man satsar på den yrkespeda-

gogiska reformverksamheten, på forsknings- och utvecklingsarbetet på detta område, men det är lika viktigt att också yrkesutbildningsväsendet får tillräckligt med medel för att anpassa sina kursplaner och sin utbildning till de nya förutsättningar som grundskolan ger.

Herr talman, jag har redan instämt i herr Nymans yttrande, och jag ber att ännu en gång få ansluta mig till hans yrkande på denna punkt.

Herr NÄSSTRÖM (s):

Herr talman! Vid ett tidigare tillfälle nämnde jag några allmänna ord om åttonde huvudtiteln. Nu sades att det är ett blygsamt belopp som begärts, men om man sammanlägger vad skolöverstyrelsen och yrkesöverstyrelsen och en del andra begär, vad blir det för belopp? Jo, det blir över 600 nya miljoner utöver de 400 miljoner departementschefen äskat i år. Alltså skulle vi på ett enda år öka åttonde huvudtitelns slutsumma med en miljard. Jag tror att de flesta som sitter i denna kammare förstår, att vi inte kan ha den ekonomiska takten. Vi måste försöka se till att på olika punkter få fram det absolut nödvändigaste, och vi måste röra oss inom den ram vi har.

Jag förstår mycket väl de två herrar som talat här. De är engagerade i yrkesutbildningsverksamheten på olika sätt, och det skulle vara egendomligt om de inte hade ett varmt intresse för dessa problem. Men om vi går igenom kammaren, kommer vi att finna, att samtliga ledamöter har sina speciella intressen. Det är ju så, och det bör väl vara så, men när man i ett utskott sammanfogar alla önskemål finner man, att man omöjligt kan bifalla alla. På denna punkt har utskottet varit praktiskt taget enhälligt, och det bevisar bara att statsutskottets andra avdelning försökt se realistiskt på dessa problem.

Jag förstår nog, att de som har specialintressen här tycker att statsutskottet varit njuggt, som inte kunnat gå med på detta förslag. Men jag måste än en gång åberopa, att vi har måst försöka se till, att samtliga punkter i den tjocka åtton-

Ang. bidrag till inackordering av skolbarn i elevhem eller enskilda hem

de huvudtiteln har kunnat få sin beskärda del. Jag kan försäkra, herr talman, att det inte är någon ovilja mot yrkesutbildningen som har föranlett oss att icke tillstyrka motionerna. Vi har bara måst hålla oss inom de ramar som är uppdragna, inom möjligheternas gräns alltså.

Med detta, herr talman, ber jag ännu en gång att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare på bifall till motionerna I: 412 och II: 585, såvitt nu vore i fråga; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

*Punkten 20***Ang. bidrag till inackordering av skolbarn i elevhem eller enskilda hem**

I denna punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag samt med avslag å motionerna I: 410, av herr Larsson, Thorsten, och herr Andersson, Torsten, samt II: 487, av herr Larsson i Hedenäset m. fl., till Grundskolor m. m.: Bidrag till inackordering av skolbarn i elevhem eller enskilda hem för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 1 400 000 kronor.

I de likalydande motionerna I: 410 och II: 487 hade hemställts, att riksdagen till Grundskolor m. m.: Bidrag till inackordering av skolbarn i elevhem eller enskilda hem för budgetåret 1963/64 måtte anvisa ett förslagsanslag av 1 775 000 kronor.

Herr CARLSSON, ERIC, (cp):

Herr talman! Denna punkt handlar om ett ökat bidrag till kommunerna för inackorderingskostnader. Jag tänkte egentligen inte ta till orda på denna punkt, men i anledning av ett par yttranden som fällts under föregående punkt kände jag mig föranliten att begära ordet. Det talades där om att det tydligt på en

del håll rädde en viss pessimism. Utskottets ärade talesman nämnde att man fick lov att begränsa anslagshöjningarna och att man inte kunde kosta på sig så mycket som helst. Det hänvisades också till hur mycket skolkostnaderna har stigit i statens budget det senaste året.

Detta är emellertid en punkt som det finns anledning att stanna inför, därför att de kostnader det här gäller går ut över sådana kommuner som i regel har de sämsta ekonomiska möjligheterna. Statsbidraget för inackorderingarna bestämdes till sin storlek redan 1952. Det baserades på en inackorderingskostnad i elevhem av 3 kronor per dygn och i enskilt hem av 3:25 per dygn. Statsbidrag utgår alltså på grundval av detta.

Vi som har kontakt med denna verksamhet vet att inackorderingarna kostar mångdubbelt mera. Vi vet också att det är mycket svårt att i dag få hem som vill ta hand om elever och låta dem bli inackorderade. Det beror väl delvis på att den kostnadsram som diskuteras från skolmyndigheternas sida ligger så lågt. Man har en känsla av att hur litet man än får för detta ligger det dock för högt i förhållande till vad skolmyndigheterna kan utgå ifrån. Självkostnaderna ligger med andra ord betydligt högre än vad myndigheterna räknar med. I inackordering- en ingår vidare inte bara mat och husrum utan också att ta ett visst ansvar för eleverna.

Utskottet konstaterade i fjol att det kunde ifrågasättas om anledning förelåg att uppskjuta denna uppräknning i avvaktan på resultatet av 1958 års skatteutjämningskommittés arbete. Man var i fjol av den uppfattningen, att det var rimligt att Kungl. Maj:t rättade till dessa avvita förhållanden till i år. Enligt departementschefens skrivning, som finns refererad i utskottsutlåtandet, anföres att även om förändringarna på vissa områden verkat till kommunernas nackdel, är detta dock inte fallet på alla områden. Han pekar på att det har skett lönehöjningar. På det sättet har staten fått högre kostnader i förhållande till kommunerna, och därför är det svårt att komma fram till en kostnadsavvägning

Ang. bidrag till inackordering av skolbarn i elevhem eller enskilda hem mellan stat och kommun. Av den anledningen ifrågasätter också Kungl. Maj:t om det är riktigt att göra delreformer med hänsyn till att utvecklingen har varit ofördelaktig för kommunerna på en del områden.

Jag får säga att detta ändå är ett speciellt område, där man inte kan hänvisa till att det har skett förändringar av den art som departementschefen säger har varit fallet. Detta är en kostnad som drabbar glesbygdskommunerna, kommuner med långa avstånd, som tvingas till inackorderingar. Det gäller framför allt norrlandskommuner och en del skärgårdskommuner, kommuner som vi vet från andra sammanhang har den svagaste ekonomin.

Jag har i vinter följt en kurs i radioskolan: »Frågetecken i norr». I denna kurs har det redovisats att skolkostnaderna per skattekrona räknat varierar mellan 1 och 9 kronor. Jag skulle tro att många av dessa kommuner, som har den största kostnaden per skattekrona, är kommuner där man har elever inackorderade. Mot bakgrund av kostnadsutvecklingen och mot bakgrund av att det här gäller en speciell typ av kommuner kan jag inte finna annat än att det finns anledning att justera detta bidrag i överensstämmelse med innehållet i motionerna I: 410 och II: 487. Det måste vara riktigt att ge kommunerna en bättre ställning och bättre möjlighet härvidlag.

Jag har varit tveksam, herr talman, om jag skall yrka bifall till motionerna, men jag har också lärt mig av andra ärenden som kommit från statsutskottet och även från detta ärende, att en skrivelse till Kungl. Maj:t med hemställan om förbättringar ger ett mycket dåligt resultat när det gäller det allmänna skolväsendet. Vi kommer senare i dag till en punkt som ger ett klart belägg för detta.

Herr talman! Jag ber dock mot bakgrund av vad jag här har sagt att få yrka bifall till motionerna I: 410 och II: 487.

Herr NÄSTRÖM (s):

Herr talman! Jag försäkrar herr Carlsson att vi i utskottet haft en ingående

överläggning om denna sak. Vi var alla överens om att det inte är bra som det är på detta område. Därför har utskottet också skrivit på detta sätt. Jag är inte riktigt säker på att vi skulle hjälpa kommunerna bäst på det sätt som herr Carlsson här förordar. Vi kan i år förvänta förslag från skatteutjämningskommittén, som måste ta upp även detta problem. Det är då svårt att i förväg avgöra vilken väg som kan vara bäst för kommunerna — i varje fall kan inte jag säga det på förhand. Det kan tänkas att det framför allt för de sämst ställda kommunerna, som herr Carlsson här åberopade, kan vara fördelaktigare om vi går fram på skatteutjämningslinjen. Då vi nu snart har att motse skatteutjämningskommitténs betänkande har utskottet mot denna bakgrund ansett att riksdagen inte nu i förväg bör fatta ett beslut i denna fråga. Jag tror att vi lugnt kan avvakta skatteutjämningskommitténs förslag. Om denna kommitté — mot förmodan — skulle framlägga ett otillfredsställande förslag kan jag försäkra herr Carlsson att även statsutskottets andra avdelning kommer att ta lämplig ställning till detta problem.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr CARLSSON, ERIC, (cp):

Herr talman! När man skrev i fjol till Kungl. Maj:t i detta ärende, och Kungl. Maj:t inte tagit någon hänsyn till vad man skrev, fattas det väl bara att denna fråga i år inte skulle ha varit föremål för en ingående behandling i statsutskottets andra avdelning. Det är givet att statsutskottets andra avdelning måste ställa sig frågande inför hur man efter Kungl. Maj:t:s uppträdande skall behandla denna sak.

Det är klart att man kan fundera över vilken väg man lämpligen bör gå i år: skulle utskottet nöja sig med att avvakta skatteutjämningskommitténs förslag eller borde man föreslå riksdagen att redan nu fatta beslut i frågan? Utskottet har under flera år tidigare beslutat vänta och hänvisat till skatteutjämnings-

Ang. bidrag till inackordering av skolbarn i elevhem eller enskilda hem

kommitténs pågående arbete. Så sent som i fjol skrev man att vi måste avvaktat resultatet av skatteutjämningskommitténs undersökningar. Nu har emellertid något inträffat, som gör att frågan kommit i ett annat läge, och detta nya har har kanske tillkommit sedan statsutskottets andra avdelning hade denna fråga till behandling. Det nya är att skatteutjämningskommittén har fått tilläggsdirektiv. Jag skall inte närmare ingå på vad dessa tilläggsdirektiv innebär, men ett faktum är att man inte längre kan vara säker på att skatteutjämningskommittén kommer att bli färdig med sitt förslag vid den tidpunkt som man tidigare räknat med. Man kan faktiskt på goda grunder hysa tveksamhet härom.

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr NÄSSTRÖM (s):

Herr talman! Om jag inte minns fel tillhör herr Carlsson skatteutjämningskommittén. När detta problem kommer upp inom kommittén kan jag aldrig tänka mig annat än att herr Carlsson kommer att bevaka dessa intressen. Gör han inte det skulle det vara ganska egendomligt efter hans anförande här i dag. Om skatteutjämningskommitténs förslag blir otillfredsställande är jag också övertygad om att det i denna församling kommer att höjas röster för andra åtgärder. Då herr Carlsson nu sitter med i skatteutjämningskommittén tycker jag nog att både han och vi andra borde kunna känna oss ganska lugna för att det skall bli ett utomordentligt bra resultat av kommitténs arbete.

Sedan vill jag, herr talman, bara göra en liten erinran och påminna om hur utvecklingen har gått på detta område. Så sent som för tio år sedan fanns det ett stort intresse för inackorderingshem och elevhem av olika slag. Nu har tiderna förändrats. Föräldrarna vill inte gärna släppa ifrån sig barnen till dessa hem. Nu yrkar föräldrarna själva på att barnen skall få skolskjutsar även om det är mycket långa avstånd. Föräldrarna vill nämligen ha hem sina barn på eftermid-

dagarna. Denna ändrade inställning har medfört att i vissa kommuner har man till och med fått lägga ned elevhem som man byggde för dyra pengar för 10—15 år sedan.

Herr CARLSSON, ERIC, (cp):

Her talman! Det är riktigt som utskottets ärade talesman säger att jag tillhör skatteutjämningskommittén. Men låt mig också säga till honom att det gläder mig att han har större tilltro till mina möjligheter att bevaka dessa frågor i skatteutjämningskommittén än till resultatet av den skrivelse som han i fjol satte sitt namn under och som gick till Kungl. Maj:t.

Jag försäkrar utskottets ärade talesman att jag kommer att bevaka dessa frågor.

De tilläggsdirektiv som skatteutjämningskommittén fått går ut på att kommittén även skall se på landstingens möjligheter till skatteutjämning. Det har blivit ett ökat antal ledamöter av kommittén. Utskottets ärade talesman vet kanske bättre än jag att om en kommitté får tilläggsdirektiv, som innebär att den måste utvidga sitt arbete, medför detta med den grundlighet med vilken kommittéer här i landet arbetar, att det kommer att ta längre tid innan kommittén blir färdig med sitt arbete, och att den inte blir klar så snart som man tidigare räknat med. Det är detta som gjort att jag har känt mig föranlåten att nu aktualisera denna fråga på det sätt som jag gjort i dag.

Herr NÄSSTRÖM (s):

Herr talman! Jag råkar känna till de där tilläggsdirektiven, och jag tror inte de kan leda till något annat förhinder än att kommittén kanske får avge delbetänkanden, och det behöver inte försena ärendet.

Vad sedan gäller skrivelsen i fjol vill jag säga att vi då inte visste när kommittén skulle framlägga sitt förslag. Nu har såväl departementschefen som utskottet vetat att det kommer i år — det är skillnaden.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter i enlighet med därunder framkomna yrkanden gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, var med övervägande ja besvarad.

Punkten 21

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 22

Ang. bidrag till pedagogisk utrustning

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Grundskolor m. m.: Bidrag till pedagogisk utrustning m. m. för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 15 500 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fröken *Ljungberg* (I: 327) och den andra inom andra kammaren av herr *Hæggbloom m. fl.* (II: 379), i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta, att anslaget för budgetåret 1963/64 till Grundskolor m. m.: Bidrag till pedagogisk utrustning m. m. skulle ställas till förfogande för såväl grundskolorna som de under grundskolans uppbyggnad vid sidan av denna verksamma obligatoriska skolorna, samt att anslaget skulle höjas med så stort belopp, som kunde vara motiverat av ett godkännande av detta förslag.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 327 och II: 379, till Grundskolor m. m.: Bidrag till pedagogisk utrustning m. m. för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 15 500 000 kronor.

Reservation hade avgivits av fröken *Andersson*, herrar *Virgin* och *Staväng*, fröken *Elmén* samt fröken *Karlsson*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, som i reservationen

Ang. bidrag till pedagogisk utrustning angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 327 och II: 379, till Grundskolor m. m.: Bidrag till pedagogisk utrustning m. m. för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 22 500 000 kronor.

Fröken ANDERSSON (h):

Herr talman! Med anledning av en liten reflexion som avdelningens ordförande gjorde nyss i annat sammanhang skall jag börja med att försäkra, att jag absolut inte har några specialintressen — *specialintressen*, nota bene — i den fråga jag skall yttra mig om här.

I reservationen, som bygger på motioner i bägge kamrarna, yrkar vi att anslaget skall höjas från föreslagna 15,5 miljoner kronor till 22,5 miljoner. Visserligen har i år föreslagits en höjning med 2,2 miljoner av detta anslag, vilket man får notera med tillfredsställelse, men det är, menar vi, inte tillräckligt. Skolöverstyrelsen, som har yttrat sig över motionerna, tillstyrker bifall i vad de avser betydelsen och syftet.

Också utskottet, som dock avstyrker motionerna, säger att en utsträckning av bidragsgivningen till samtliga kommuner i och för sig vore tilltalande. Ja, det tycker jag nog är det minsta man kan säga. Som det nu är reserveras nämligen anslagen endast för sådana skoldistrikt som har övergått till grundskolan, och detta innebär, mina herrar och damer, att de elever som fullgör sin skolgång i äldre skolform inte i full utsträckning får del av den bättre pedagogiska utrustning som vi här önskar. Reserverna anser för sin del att en sådan kategorikyvning varken är rimlig eller rättvis, och orättvisan accentueras ytterligare av att de enskilda distrikten inte själva kan besluta om övergång till grundskola — den saken är t. ex. i en hel del fall beroende av förhållandena på den näraliggande landsbygden.

Andra avdelningens ordförande betonade nyss — också i annat sammanhang — vikten av en god grundutbild-

Ang. bidrag till pedagogisk utrustning

ning, och det är ju det som det rör sig om här, nota bene: för alla elever som är i motsvarande läge.

Jag är fullt medveten om att det kan synas djärvt att yrka på en höjning av ett anslag med 7 miljoner, men detta är, väl att märka, en tidsfråga. Jag tror ingen kan gendriva påståendet att en utrustning ändå måste ske efter hand som grundskolan genomföres, och vi anser inte det är motiverat att de elever som undervisas i äldre skolformer under tiden inte skall få den hjälp som andra elever får.

Jag skall inte uppehålla mig längre vid detta problem, herr talman, utan sluta med att påminna om att skolberedningen starkt underströk den stora betydelsen av god undervisningsmateriel.

Med dessa få ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Herr NÄSSTRÖM (s):

Herr talman! Jag vill erinra om vad det här ärendet egentligen gäller, och jag får kanske läsa några rader ur utskottets utlåtande: »Såsom skolöverstyrelsen framhållit utgör bidraget till pedagogisk utrustning närmast en ersättning för det bidrag som de i försöksverksamheten med nioårig enhetsskola deltagande kommunerna kunde erhålla för högstadieelever, det s. k. försökskostnadsbidraget.» Det väsentliga är alltså att detta bidrag har blivit en ersättning i grundskolan för det försökskostnadsbidrag som tidigare fanns i våra enhetsskolor.

Motionen går ut på att de kommuner som inte har börjat vare sig med enhetsskola eller med grundskola skall få detta bidrag. Nåja, har man mycket gott om pengar kan man väl tänka sig en sådan utdelning — motionen går ut på en anslagsökning med 7 miljoner — men jag måste fråga varför dessa kommuner skulle få bidrag. De uppfyller ju inte de förpliktelser som de kommuner har åtagit sig vilka har grundskola eller har haft enhetsskola. Om det skall bli ett sådant där allmänt välvilligt bidrag till kommunerna kan jag förstå

det, men det finns ju ingen reell bakgrund till yrkandet. Alla som är insatta i de här avsnitten vet att såväl enhetsskola som grundskola för med sig en rad nya kostnader, som man inte hade innan man gick in för detta nya skol-system, och det är därför som vi i statsutskottet inte har ansett oss kunna gå med på förslaget. Det är ingen orättvisa mot kommunerna, då de alltefter-som de går in för grundskolan får detta högre bidrag och blir fullt jämställda med andra kommuner.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Fröken ANDERSSON (h):

Herr talman! Herr Näsström gick verkligen runt problemet i sitt inlägg!

Han sade att det från början var fråga om försökskostnader och att detta nu skulle vara ersättning för de kostnaderna. Man kärnproblemet är ju inte det utan att vi under längre eller kortare tid ordnar så att elever i motsvarande åldersgrupper får undervisning av olika kvalitet; tidigare har man ju i annat sammanhang talat om vikten av kvaliteten på undervisning av olika slag. *Detta* är kärnpunkten i vårt yrkande.

Vidare sade herr Näsström att detta inte är någon orättvisa mot kommunerna. Ja, det är väl frågan. Om kommunerna, som jag förut nämnde, inte suveränt kan bestämma övergång till grundskola så kvarstår ju i alla fall detta faktum. De är ju i viss mån beroende av den kringliggande landsbygden. Under sådana förhållanden kan man inte säga annat än att det är en orättvisa mot de kommuner som kanske vill övergå till grundskola men inte kan göra det.

När herr Näsström säger att det inte är någon orättvisa, frågar jag också vad utskottet menar med att skriva att en sådan här bidragsgivning i och för sig vore tilltalande.

Sedan vet jag fuller väl att vi inte har obegränsade resurser. Det vore bara önskvärt att man tänkte på den saken också i andra sammanhang.

Herr NÄSTRÖM (s):

Herr talman! Jag vet inte hur jag skall tolka det allra sista avsnittet i fröken Anderssons yttrande. För egen del kunde jag nog åberopa vissa frågor där man kanske skulle kunna spara in några hundra miljoner kronor; men jag skall inte göra det utan försöka hålla mig till sak.

Och vad är då saken här? Jo, att de kommuner som gått in för grundskola har tack vare riksdagens beslut fått dessa tillägg. Jag får kanske erinra fröken Andersson om att det alltjämt finns kommuner som inte gjort ansökan om övergång till grundskola — orsaken är alltså i många fall inte bara att vederbörande kommun inte fått övergå till grundskola. Naturligtvis är det en sak för sig, men jag tycker att den förtjänar omnämnas i detta sammanhang. Här är det alltså fråga om ett stimulansbidrag, en hjälp till de kommuner som fått ta på sig ökade kostnader för sitt skolväsende. Så är förhållandet.

Fröken Andersson brukar ju vara ekonomiskt lagd, och därför förvånar det mig att hon på denna punkt tycks anse att 7 miljoner kronor inte skulle vara något nämnvärt belopp. Min förvåning hindrar dock inte att jag är mycket tacksam för det intresse fröken Andersson här visar för skolan.

Herr talman! Jag ber fortfarande att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Fröken ANDERSSON (h):

Herr talman! Man kan visst tala om sparsamhet, herr Näsström, men det består ju inte alltid i att man vägrar att ge ut pengar. Här anser jag att det rör sig om ett produktivt utlägg därigenom att eleverna tack vare det får en bättre utbildning under längre eller kortare tid framöver än de får om man sparar dessa 7 miljoner. Det gäller här liksom eljest en avvägning mellan det ena och det andra värdet, och jag tror inte att vare sig herr Näsström eller jag behöver beskylla varandra för att inte vara sparsamma. Det är bara fråga om en definition av begreppet sparsamhet.

Ang. bidrag till pedagogisk utrustning

Herr ANDERSSON, AXEL JOHANNES, (fp):

Herr talman! När jag har anslutit mig till majoritetens uppfattning har det helt enkelt berott på vad avdelningens ordförande här har sagt. Alla kommuner har ju utgifter för sitt skolväsende, och några kommuner, numera rätt många, har extra utgifter, därför att de har genomfört enhetsskola eller påbörjat grundskola. Då får de för dessa utgifter det extra bidrag som det här är fråga om. Men jag förstår inte fröken Anderssons resonemang, när hon anser att även de kommuner som inte tar på sig denna extra börda skall få samma bidrag. Jag tycker, såsom avdelningens ordförande här också har sagt, att kommunerna allteftersom de tar på sig denna extra börda skall få ersättning för den saken.

Jag ber att få ansluta mig till yrkandet om bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i förevarande punkt hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Fröken Andersson begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 8 punkten 22, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns där-

Ang. bidrag till vissa privatskolor

vid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Herr TALMANNEN anförde:

Jag ber att få fästa ledamöternas uppmärksamhet på en nyhet för dagen här i kammaren, nämligen den optiska anordning som på försök har installerats framför talmansbordet. Avsikten är att före votering med ljusapparaten tillkännage vilket ärende som föreligger till avgörande. Anordningen är emellertid att anse som ett experiment, och den optiska utrustningen, som är av tillfällig natur, är inte den bästa — det har vi kommit underfund med — och förbättringar är sålunda möjliga. Vi har emellertid velat på försök prova apparaten redan nu under maj månad trots föreliggande ofullständigheter. Texten är sålunda något för liten och därmed kanske inte så lätt synlig. Den valda placeringen medför vidare att texten ej gärna kan läsas från de längst intill sidorna belägna platserna i kammaren. Texten torde emellertid vara synlig vid inträde i plenisalen från vilken som helst av de tre huvudingångarna. Avsikten med anordningen är att den som icke haft tillfälle att i sin helhet följa debatten vid kallelse till votering genast vid sitt inträde i salen skall se vilket ärende som föreligger till avgörande och alltså inte skall behöva vara tveksam om vad voteringen gäller.

Punkterna 23—37

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 38

Ang. bidrag till vissa privatskolor

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen, att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att, i enlighet med vad departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 3 januari 1963 anför, meddela ändrade bestämmelser rörande statsbidrag till vissa privatskolor, dels ock till Privatskolor: Bidrag till vissa privatskolor för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 15 280 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehäft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fröken *Nordström m. fl.* (I: 116) samt den andra inom andra kammaren av herrar *Helén* och *Hamrin* i Jönköping (II: 129),

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Boman m. fl.* (I: 197) och den andra inom andra kammaren av herr *Gustafsson* i Uddevalla *m. fl.* (II: 241),

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fröken *Andersson* (I: 318) och den andra inom andra kammaren av herr *Anners* (II: 372),

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Dahl* och *Ringaby* (I: 324) samt den andra inom andra kammaren av herr *Mattsson m. fl.* (II: 385),

dels ock en inom andra kammaren av herr *Björkman* och fru *Kristensson* väckt motion (II: 377).

I motionerna I: 116 och II: 129 hade hemställts, att riksdagen måtte a) bemyndiga Kungl. Maj:t att besluta om statsbidrag från nu ifrågavarande anslag även till gymnasiet vid Franska skolan, b) till Privatskolor: Bidrag till vissa privatskolor för budgetåret 1963/64 under åttonde huvudtiteln anvisa ett med 140 000 kronor utöver det i statsverkspropositionen upptagna förslagsanslaget förhöjt förslagsanslag om 15 420 000 kronor.

I motionerna I: 197 och II: 241 hade anhållits, såvitt nu vore i fråga, att riksdagen måtte besluta i enlighet med skolöverstyrelsens förslag, nämligen att Restenässkolan, Viggbyholmsskolan, Solbacka läroverk, Sigtunaskolan och Mariannelundsskolan — beträffande den senare även den tvååriga realskolan — skulle inordnas under anslaget Privatskolor: Bidrag till vissa privatskolor.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på åberopade grunder hemställt,

Ang. bidrag till vissa privatskolor

I. att motionerna I: 116 och II: 129 samt II: 377, i vad de avsåge bemyndigande för Kungl. Maj:t att besluta om statsbidrag till gymnasiet vid Franska skolan, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

II. att motionerna I: 197 och II: 241 samt I: 318 och II: 372, i vad de avsåge inordnande av vissa internatskolor under förevarande anslag, icke måtte av riksdagen bifallas;

III. att motionerna I: 318 och II: 372, i vad de avsåge friplatser vid Sigtunastiftelsens humanistiska läroverk, icke måtte av riksdagen bifallas;

IV. att motionerna I: 318 och II: 372 samt I: 324 och II: 385, i vad avsåge friplatser vid Restenässkolan, icke måtte av riksdagen bifallas;

V. att riksdagen måtte bemyndiga Kungl. Maj:t att i enlighet med vad departementschefen anfört meddela ändrade bestämmelser rörande statsbidrag till vissa privatskolor;

VI. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 116 och II: 129, I: 318 och II: 372, I: 324 och II: 385 samt II: 377, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, till Privatskolor: Bidrag till vissa privatskolor för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 15 280 000 kronor;

VII. att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet i punkten anfört rörande behovet av en utredning om internatskolorna m. m.

Fröken NORDSTRÖM (fp):

Herr talman! Det var en stor besvikelse för mig att i statsverkspropositionen inte finna något förslag om statsbidrag för det kommande budgetåret till Franska skolan. När statsutskottet två år i följd har skrivit så positivt och nu uttalat den förhoppningen — det står ordagrant så — att Kungl. Maj:t snarast måtte finna en positiv lösning på detta statsbidragsproblem, är det naturligt att

jag instämmer i den förhoppningen och begagnar tillfället att vädja till statsrådet, att ge ärendet prioritet. Vi måste förstå att skolan arbetar under osäkra villkor. Det förhållandet att den har förbättrat undervisningen avsevärt genom att göra om ett par förut statsbidragsberättigade elementarskoleavdelningar till gymnasieavdelningar och därtill lägga ett par gymnasieavdelningar har kostat skolan statsbidrag på mellan 300 000 och 350 000 kronor på knappt tio år.

Herr talman! Det är som jag nyss sade med förhoppningar men knappast med någon större entusiasm, snarare med en viss resignation, som jag avstår från att ställa annat yrkande än utskottets.

Herr BOMAN (fp):

Herr talman! Jag har intet annat yrkande än om bifall till utskottets förslag, men jag har, herr talman, begärt ordet för att stryka under vad utskottet har skrivit på denna punkt i anledning av motionen I: 197, som jag har burit fram, och motionen II: 241 av herr Gustafsson i Uddevalla m. fl. angående anslag till internatskolor.

Utskottet skriver i anledning av dessa motioner:

»Vid de fem internatskolor, som enligt yrkandena i motionerna I: 197 och II: 241 samt I: 318 och II: 372 skulle överflyttas till förevarande anslag för att därigenom erhålla högre statsbidrag, mottages som elever bl. a. utlandssvenskars barn, barn från splittrade hem och barn som av olika skäl behöver ett radikalt miljöbyte. Departementschefen har i samband med behandlingen av anslaget till svenska skolor i utlandet uttalat (punkt 103, s. 185), att det i ett läge då det framstår som önskvärt, att svenska medborgare beredes tillfälle att tjänstgöra utomlands såväl inom olika internationella organisationer som i den direkta svenska hjälpen till andra länder, borde övervägas, om icke statsmakterna borde åtaga sig ett ökat ansvar för utlandsskolorna. I detta sammanhang ansågs också behovet av svensk undervisning

Om särskilt statsbidrag till de tekniska skolorna i Katrineholm och Hässleholm för barn till utrikesförvaltningens personal böra beaktas. Hithörande problem borde enligt departementschefens uppfattning bli föremål för en närmare utredning.

Utskottet finner goda skäl tala för att en dylik utredning — utöver i de avseenden departementschefen angivit — borde omfatta spörsmålen om hur utlandssvenskars barn skall kunna erhålla skolutbildning i hemlandet. Därvid måste internatskolornas möjligheter att tillgodose de ökade krav som kommer att ställas på dessa skolor och omfattningen av statsbidragsgivningen till dem bli föremål för överväganden. Dock bör enligt utskottets mening utredningsarbetet icke begränsas att enbart gälla lösningen av utlandssvenskarnas problem. Även bland hemmasvenskarna uppkommer emellanåt situationer, då möjligheten att skicka skolungdomarna till internatskolor framstår som den från olika synpunkter bästa utvägen. Den i motionerna I: 318 och II: 372 samt I: 324 och II: 385 berörda frågan om friplatser vid vissa internatskolor torde i detta sammanhang böra på ett naturligt sätt ingå i utredningsuppdraget.

Utskottet förordar, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t giver till känna vad utskottet sålunda anfört om utredning rörande internatskolorna.»

Med understrykande av vad utskottet skrivit vädjar jag till departementschefen att skyndsamt låta utreda denna fråga så att förslag kan föreläggas 1964 års riksdag. Det är ytterst angeläget att denna fråga kan lösas så snart som möjligt, eftersom allt flera svenska medborgare i olika sammanhang får sitt arbete förslagt utomlands.

I herr Bomans anförande instämde fröken *Ljungberg* (h) och herr *Boheman* (fp).

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt.

Punkterna 39—50

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 51

Om särskilt statsbidrag till de tekniska skolorna i Katrineholm och Hässleholm

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Bidrag till driften av centrala yrkesskolor för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 38 000 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehått

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Lundström m. fl.* (I: 330) och den andra inom andra kammaren av herr *Ohlin m. fl.* (II: 388),

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Osvald m. fl.* (I: 336) och den andra inom andra kammaren av herr *Lundkvist m. fl.* (II: 383), i vilka hemställt, att riksdagen måtte besluta att till de tekniska skolorna i Katrineholm och Hässleholm för budgetåret 1963/64 anvisa ett extra statsbidrag på 150 000 kronor för vardera skolan.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten av angivna orsaker hemställt,

I. att motionerna I: 330 och II: 388, i vad de avsåge statsbidrag till laborantskolor samt kurser för utbildning av radioterapi-, röntgen- och operationsassistenter, icke måtte av riksdagen bifallas;

II. att motionerna I: 336 och II: 383, i vad de avsåge extra statsbidrag till de tekniska skolorna i Katrineholm och Hässleholm, icke måtte av riksdagen bifallas;

III. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 330 och II: 388 samt I: 336 och II: 383, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, till Bidrag till driften av centrala yrkesskolor för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 38 000 000 kronor.

Herr GUSTAVSSON, BENGT, (s):

Herr talman! Redan fjolårets riksdag hade att behandla motioner om ökat statligt stöd till de tekniska skolorna i Katri-

Ang. bidrag till driften av lokala yrkesskolor

neholm och Hässleholm. Dessa motioner fick en välvillig utskottsbehandling. Utskottet delade motionärernas uppfattning att ifrågavarande statsbidragsgrunder borde ses över men ansåg sig i avvaktan på begärd översyn inte kunna förorda utbrytning och särbehandling av två skolor. Ecklesiastikministerns positiva intresse är känt, churu det inte givit utslag i årets statsverksproposition, och överstyrelsen för yrkesutbildning har också upprepat och skärpt sin framställning om förbättrade statsbidragsgrunder för de centrala tekniska skolorna. Detta är med hänsyn till dessa skolors kostnader för dyrbar laboratorieutrustning samt merkostnader för lärarlöner m. m., vilka nu pressar värdkommunerna, mer än väl motiverat. Även om jag anser att riksskolorna i Katrineholm och Hässleholm — endast 20 procent av eleverna vid Katrineholmsskolan är sörmlänningar — som på yrkesskolors ekonomiska villkor utbildar ingenjörer kunde ha utbrutits för generösare behandling, förstår jag samtidigt utskottets ovillighet att sätta sig till doms på denna punkt. Jag är naturligtvis bara glad om också andra angelägna behov samtidigt kunde få sin lösning.

Jag avstår därför från att yrka bifall till motionsparet vid årets riksdag om höjt statsbidrag till de tekniska skolorna och vädjar i stället till berörda parter att efter förebådad översyn bringa frågan till lösning. Situationen blir annars ohållbar för Katrineholms- och Hässleholmsskolorna och deras huvudmän.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i förevarande punkt hemställt.

*Punkten 52***Ang. bidrag till driften av lokala yrkesskolor**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels godkänna av departementschefen förordad höjning från och med budgetåret 1963/64 av statsbidraget till deltidskurser vid yrkesskolor, dels bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämp-

ning från och med budgetåret 1963/64, meddela de bestämmelser, som kunde föranledas av vad departementschefen föreslagit rörande inbyggda skolor inom handelsns område, dels ock till Bidrag till driften av lokala yrkesskolor för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 95 000 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehått

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Svanström m. fl.* (I: 221) samt den andra inom andra kammaren av herrar *Jansson* i Benestad och *Dahlgren* (II: 250), i vilka hemställts, att riksdagen med bifall till överstyrelsens för yrkesutbildning förslag rörande statsbidraget till inbyggda skolor och företagsskolor inom industri och hantverk samt företagskolor inom handelsns och det husliga arbetets områden måtte till Bidrag till driften av lokala yrkesskolor för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 99 000 000 kronor,

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Wallmark* och *Stefanson* (I: 338) samt den andra inom andra kammaren av herr *Wennerfors m. fl.* (II: 394), i vilka anhållits, att riksdagen måtte bemyndiga Kungl. Maj:t att med tillämpning från och med budgetåret 1963/64 meddela de bestämmelser, som kunde föranledas av att till statsbidragsberättigade inbyggda skolor och företagsskolor räknades även sådana, som rörde handels- och kontorsområdet,

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Nyman m. fl.* (I: 412) och den andra inom andra kammaren av herr *Nordgren m. fl.* (II: 585), i vilka föreslagits, såvitt nu vore i fråga, att riksdagen skulle med bifall till överstyrelsens för yrkesutbildning förslag i dess petita för budgetåret 1963/64 medgiva, att statsbidrag finge utgå dels till inbygga skolor och företagsskolor med ytterligare 4 400 000 kronor, dels till lokala yrkesskolor inom handelsns och det husliga arbetets områden med ytterligare

Ang. bidrag till driften av lokala yrkesskolor

200 000 kronor, och således till Bidrag till driften av lokala yrkesskolor för budgetåret 1963/64 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 99 600 000 kronor.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på anförda skäl hemställt,

I. att motionerna I: 221 och II: 250, i vad de avsåge ändring av bestämmelserna rörande statsbidrag till inbyggda skolor och företagsskolor, icke måtte av riksdagen bifallas;

II. att motionerna I: 338 och II: 394 icke måtte av riksdagen bifallas;

III. att motionerna I: 412 och II: 585, i vad de avsåge ändring av bestämmelserna rörande statsbidrag till inbyggda skolor och företagsskolor, icke måtte av riksdagen bifallas;

IV. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 221 och II: 250 samt I: 412 och II: 585, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga,

a) godkänna av departementschefen förordad höjning från och med budgetåret 1963/64 av statsbidraget till deltidskurser vid yrkesskolor;

b) bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning från och med budgetåret 1963/64, meddela de bestämmelser, som kunde föranledas av vad departementschefen föreslagit rörande inbyggda skolor inom handelsns område;

c) till Bidrag till driften av lokala yrkesskolor för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 95 000 000 kronor.

Herr NYMAN (fp):

Herr talman! Jag skall be att få yrka bifall till det förslag som på denna punkt framföres i motionsparet I: 412 och II: 585.

Herr WALLMARK (h):

Herr talman! Under denna punkt har två likalydande motioner väckts, en i vardera kammaren, med förslag om att till de statsbidragsberättigade skolorna

även skall räknas inbyggda skolor och företagsskolor inom handels- och kontorsområdet.

Några särskilda medel har inte yrkats härför med samma motivering som departementschefen anför, när han föreslår att statsbidrag skall få utgå till inbyggda skolor inom handelsns område. Hela anslaget är ju ett förslagsanslag, och denna verksamhet är — tyvärr, kan man kanske säga — av så ringa omfattning att stora medel ej åtgår härför. I motsats till flertalet andra motioner torde man kunna säga att dessa innebär en besparing för det allmänna.

Kostnaderna för företagsskolorna bestrides ju till ungefär tre fjärdedelar av företagen och till endast en fjärdedel med allmänna medel. De elever som går i företagsskolorna belastar icke de allmänna skolorna. Skulle företagsskolorna läggas ner, måste eleverna hänvisas till de allmänna skolorna, och därmed blir det alltså betydligt dyrare för det allmänna.

Det är egentligen ganska egendomligt att man behandlar kontors- och handelsns sidan på detta något styvmoderliga sätt. Yrkesutbildning inom mekaniska yrken och övriga manuella yrken erhåller ju bidrag sedan många år tillbaka. Det råder en eftersläpning på tjänstemannansidan i det här avseendet. Företagen har ju numera så stora kostnader för tjänstemännen att man är tvungen att analysera alla möjligheter att rationalisera och minska kostnaderna. Det är också nödvändigt att få till stånd en kvalificerad utbildning inom det här området. En del företag — försäkringsföretag, banker och ledande industriföretag — har påbörjat tjänstemannautbildning men får nu ensamma svara för kostnaderna.

Utskottet har hänvisat till en kommande utredning. Motionärernas förslag innebär endast att man skall låta företagsskolorna inom handels- och kontorsområdena följa precis samma spelregler som gäller för andra företagsskolor. Så långt borde man väl kunna sträcka sig utan att föregripa en utredning som kan väntas ta flera år. Till saken hör också att det finns risk för att dessa skolor i

Ang. bidrag till driften av lokala yrkesskolor

annat fall kommer att läggas ner och att det allmänna helt får överta denna utbildning.

De här ärendena har flerfaldiga gånger behandlats av arbetsmarknadens parter, och huvudorganisationerna är överens om att näringslivet skall göra sin insats härvidlag. Jag tror man kan säga att arbetsmarknadens parter har kommit fram till att den yrkesutbildning är den bästa som kan ske ute i företagen. Det finns alltså inget ansvarigt organ som är motståndare till det förslag som framförts i motionerna. Tvärtom är förslaget väl understött. Yrkesöverstyrelsen har också i flera år framfört samma förslag.

Av den anledningen, herr talman, och eftersom förslaget alltså inte kräver några som helst extra anslag, ber jag att få yrka bifall till motionsparet I: 338 och II: 394.

I detta anförande instämde herr *Petersson, Erik Filip*, (fp) och herr *Stefanson* (fp).

Herr **SVANSTRÖM** (cp):

Herr talman! Som redan har framhållits, föreligger utöver de redan omnämnda flera motioner i den här frågan, däribland ett motionspar, nr I: 221 och II: 250, där yrkandet i stort sett sammanfaller med yrkandet i motion nr 412 i denna kammare av herr Nyman m. fl. Jag skulle vilja understryka de synpunkter som i debatten nu senast framfördes av herr Wallmark angående värdet och fördelarna av den form av yrkesutbildning som sker inom företaget.

Det är självfallet att vi måste lägga ner stora kostnader och mycken möda på de centralt organiserade yrkesskolorna, men det står också klart för alla som något har sysslat med det här problemet att de inbyggda verkstadsskolorna av den typ vi nu diskuterar är av mycket stort värde. De är många gånger lätta att arrangera, och de har den fördelen att det stora flertalet av eleverna kan på fritid vistas i sina hem. Det är väl ingen — inte ens utskottet — som på allvar ifrågasätter behovet av ännu mera yrkesutbildning och ökade anslag till det här

ändamålet, men utskottet hänvisar till en kommande utredning och yrkar med anledning härav avslag på de motionsledes framförda förslagen om ytterligare höjning av anslaget.

Herr talman! Jag ber med anledning av det anförda att få yrka bifall till motionerna I: 221 och II: 250.

Herr **NÄSSTRÖM** (s):

Herr talman! Utskottet har ju framhållit att det anser att statsbidragsgivningen till dessa inbyggda företagsskolor bör prövas av den yrkesskoleutredning som vi förut i dag har talat om. Alla som varit med om utredningsarbeten vet att så snart man rör vid en tråd finner man att en hel härva måste nystas upp. Att på stående fot göra något utan att ta hänsyn till hur det verkar på andra områden bör man akta sig mycket noga för, när det gäller statliga förbindelser för framtiden.

Jag vill säga att jag uppskattar dessa skolor mycket. Det är inte fråga om den saken. Men jag vill än en gång erinra om att de som verkar inom det här området vet att just vad beträffar handeln och det husliga arbetet är det lättast att få skolor till stånd. Dessa skolor kostar inte de största pengarna, utan de dyra skolorna finns inom hantverk och industri.

Jag vill bara nämna detta. Det föringrar inte värdet av dessa inbyggda skolor. Där de passar är det uppenbart att när ett företag tar på sig en viss del av kostnader som annars faller på samhället, vederbörande stad eller liknande, är det för staten en ur ekonomisk synpunkt god lösning. Men då får inte utbildningen inriktas speciellt på detta företag och inte passa på andra, t. ex. inom handeln. Det får man vara mycket noga med att se till, och det tror jag att tillsynsmyndigheterna kommer att göra.

Med hänsyn till den förestående utredningen ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **WALLMARK** (h):

Herr talman! Herr Näsström har själv sagt att huvuddelen av kostnader-

Ang. bidrag till driften av lokala yrkesskolor

na faller på yrkesskolor inom industrien och inom hantverket. Kostnaden för de här diskuterade skolorna är relativt ringa, men trots detta är det endast dessa som ställts utanför, och det är det man tycker är något egendomligt. Jag menar att en utredning inte föregripes av att vi medtar den billigare utbildningen inom handeln och tjänstemannaområdet.

En förutsättning för företagsutbildning är att överstyrelsen för yrkesutbildning har granskat undervisningsplanerna och godkänt dem. Varje skola ansöker enskilt om stöd. Skolan inspekteras regelbundet, och den skall alltså vara till gagn för det allmänna. Det finns såvitt jag förstår inget motiv för att utesluta just dessa skolor i avvaktan på en utredning. Förutom att utredningen kommer att syssla med allmänna principiella synpunkter kommer den väl även att ta ställning till hur stora bidragen skall vara. De har ju legat stilla sedan många år, men detta område skall väl inte betraktas som ett underutvecklat område och därför icke få jämställhet med de manuell yrkena. Det är detta som något förvånar mig, och det är därför som jag yrkar bifall till dessa motioner.

Herr NÄSSTRÖM (s):

Herr talman! Jag vill erinra om att vi måste se även denna fråga i ett större sammanhang. Redan för en stund sedan nämnde vi den utredning som är ifrågasatt och som kommer att få många olika problem att brottas med, bl. a. även dessa, efter vad jag kan förstå. Jag hoppas att vi skall få en rättvis lösning över hela fältet. Har man, herr talman, den uppfattningen, då tror jag att det är klokt att avvakta utredningens förslag på denna punkt.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr STEFANSON (fp):

Herr talman! Jag vill säga några ord om motionen nr I: 412. Herr Näsström sade i sitt anförande att han anser det

vara nödvändigt att man innan man lämnar ytterligare anslag till de inbyggda verkstadsskolorna avvaktar den utredning vars tillsättande man nu väntar på, en utredning som, vill jag hoppas, skall komma till stånd ganska snart.

Den anslagshöjning som äskas i motionen är i huvudsak till för att täcka den kostnadsökning som har skett sedan det år då anslaget till de inbyggda skolorna senast fastställdes, nämligen år 1958 om jag inte missminner mig. En mycket liten del av anslagshöjningen är avsedd för utvidgning av området att omfatta skolor även på handels- och det husliga arbetets områden.

Jag vill säga, herr talman, att jag har litet svårt att förstå utskottets inställning, nämligen att man skall behöva avvakta resultatet av en utredning som kommer att ta många år, innan man ger de inbyggda verkstadsskolorna gottgörelse för de ökade kostnader som automatiskt inträtt. Anslagsäskandet i motionen grundar sig på KÖY:s beräkningar bl. a. betr. löneökningarna sedan 1958. Enligt KÖY beräknas kostnadsökningen till 25 %. Vad motionärerna vill är bara att denna eftersläpning skall undanröjas. Man behöver inte avvakta någon utredning för att fatta ett sådant beslut, anser jag, herr talman!

Jag ber att få yrka bifall till motionerna I: 412 och I: 338.

Herr NÄSSTRÖM (s):

Herr talman! Jag vet inte om herr Stefanson lyssnade till vad jag sade alldeles nyss. Jag vet att han varit med i åtskilliga utredningar och torde ha gjort samma erfarenhet som jag, nämligen att en sak som från början synes vara så enkel är långt ifrån lika enkel när man skall börja att göra en lag eller en stadga om den. Då gäller det att man har avvägt saken på ett rättvist sätt åt olika håll. Jag värdesätter mycket dessa företagsskolor, men jag vill också framhålla att de är till utomordentligt stor fördel för företagen själva. Det skall vi heller inte glömma bort.

Ang. bidrag till driften av lokala yrkesskolor

På den punkten får vi inte dra en parallell med vanliga samhällsskolor. Ingen tvingar ett företag att starta sådana skolor, utan de räknar ur kall ekonomisk synpunkt med att startar de en skola av detta slag har de lättare att få bra arbetskraft än eljest. Så är verkliga förhållandet, och det är inget ont i det utan tvärtom. Det är ju detta som är fördelen med dessa skolor. Men när vi från statens sida skall titta på denna angelägenhet måste vi lägga märke till den sidan av problemet och inte bara låtsas som om dessa skolor helt motsvarar en kommunal eller landstings-skola. Det är därför jag vill att samtliga som skall ta ansvar på denna punkt skall se på problemets alla aspekter i detta sammanhang.

Vi har ett flertal mycket goda skolor på detta område, skolor där företaget får en mycket god arbetskraft, och det är vi nöjda och glada över allesammans.

Herr talman! Vid närmare eftertanke finner man nog att utskottets ställningstagande på denna punkt är riktigt. Jag misstänker att några av talarna här kommer med i den utredning som skall tillsättas. Ni kommer alldeles säkert att få tillfälle att ta ställning till jämförande problem, som då också måste få en rättvis lösning.

Herr STEFANSON (fp):

Herr talman! Jag håller med herr Näsström om att de inbyggda skolorna i många avseenden kan vara till nytta för speciellt de företag som arrangerar dem. Men det är inte enbart så. Systemet inbyggda verkstadsskolor är ofta till nytta för hela branscher som är av den storleksordningen att deras behov av arbetskraft inte kan ge elevunderlag för en kommunal eller central verkstadsskola. För dessa branscher utgör systemet med inbyggda verkstadsskolor liksom utbildningen av enskilda elever hos företagare lämpliga metoder för att få till stånd en planmässig och effektiv yrkesutbildning. Jag anser det vara lika angeläget att staten stöder

sådana utbildningsformer som är till nytta för de små branscherna som att staten stöder kommunala och centrala verkstadsskolor.

Herr NÄSSTRÖM (s):

Herr talman! Det sista som herr Stefanson yttrade kan jag inte godkänna, ty jag vet att överstyrelsen för yrkesutbildning numera har möjlighet att anordna yrkesutbildning på alla områden. Det finns ingen bransch där man inte klarar den uppgiften. Det vore felaktigt om vi skulle enbart förlita oss på ett företags mer eller mindre goda vilja att lösa detta problem. Det var kanske så tidigare, men numera kan statliga riksskolor och kommunala skolor lösa problemet. Vad jag vände mig mot var inte huvudinnehållet i herr Stefansons anförande, utan det var de där sista överorden.

Herr STEFANSON (fp):

Herr talman! Det jag har sagt är inga överord. Jag skulle vilja fråga herr Näsström: Vad finns det för anledning att enbart lita till riksskolor för en bransch eller ett yrke, om branschen själv i samarbete med kommunala yrkesskolor kan ordna yrkesutbildning genom inbyggda verkstadsskolor? Det finns branscher inom hantverket, som använder sig av metoden inbyggda verkstadsskolor. En eller flera elever från varje företag får sin praktiska utbildning inom företagen och sammanförs sedan i grupper om minst 8 elever för teoretisk utbildning i den kommunala yrkesskolan. Detta fungerar på ett utmärkt sätt. Man är inom näringslivet belåten med denna utbildningsform. Det allmänna bör också vara tillfredsställt med densamma. Den avlastar staten en, jag höll nästan på att säga utbildningsskyldighet, vilken nu fullgöres i samarbete med näringslivet. Det är en utveckling som jag tror kommer att fortbestå, och det finns ingen anledning för de statliga myndigheterna att inte acceptera denna utbildningsform och att inte bygga ut detta samarbete.

Ang. bidrag till driften av lokala yrkesskolor

Herr NÄSSTRÖM (s):

Det sista, herr talman, har jag ingenting att invända emot. Yrkesutbildningen kan ordnas bra i samarbete med företagen, på den punkten är vi överens. Men herr Stefanson yttrade i sitt förra anförande ungefär så här, att staten och kommunerna inte har samma möjlighet att själva ordna yrkesutbildningen, och det var det som jag vände mig mot. Jag vill säga ifrån att stat och kommun har samma möjlighet.

Herr STEFANSON (fp):

Herr talman! Jag har endast sagt att kommuerna inte har möjlighet att starta skolor för många små branscher. Det är rimligt att man ger ungdomen en chans till god utbildning, även när man inte kan få en kommunal yrkesskola till stånd. Jag gör inte här någon skillnad mellan kommunal yrkesskola och inbyggd verkstadsskola — jag säger inte att den ena är bättre än den andra. Jag vill bara att man skall ha valmöjligheter, att man kan anpassa metoderna till de förutsättningar som finns i de olika yrkena. För de små kommunerna är inbyggda verkstadsskolor en utmärkt anordning som jag tycker det är all anledning att stödja. Den åsikten har också herr Näsström deklarerat, och det är jag glad över.

Herr GEIJER, LENNART, (s):

Herr talman! Jag vill bara i största korthet säga att jag har stora sympatier för denna motion. Tjänstemännens organisationer har på olika sätt försökt att arbeta för att få till stånd vidgad utbildningsverksamhet vid företagen. Detta har kommit till uttryck i att man tillsammans med Svenska arbetsgivareföreningen skapat vissa samarbetsorgan. Jag tror att det skulle vara en önskvärd avlastning under den svåra period man är inne i vid utbyggnaden av utbildningen, om också denna form av utbildning kunde få statligt stöd.

Herr NÄSSTRÖM (s):

Herr talman! Om de företag som herr Stefanson talar om av någon anledning inte skulle vilja fortsätta med sin verksamhet, menar herr Stefanson då att vi i och med detta inte har några utbildningsmöjligheter? Det förhåller sig ju inte på det sättet. Det beror naturligtvis också på vilken kommun det här gäller. Att en liten landskommun inte kan få några egna elever till en urmarkskola förstår vem som helst, men motpolen — Stockholm — kan mycket väl ordna sådan utbildning.

Här har vi nu inte några vattentäta skott mellan kommunerna, utan det är så att man tar emot elever från vilken kommun som helst. Det finns vissa yrken som inte är så vanliga, t. ex. optikeryrket och andra, och för denna utbildning behövs bara en eller två undervisningsavdelningar. Men jag vänder mig emot att man skall göra det till en omöjlighet för samhället — alltså stat och kommuner i samverkan — att lösa problemet. Med detta har jag inte underkänt dessa privata inbyggda skolor.

Herr STEFANSON (fp):

Herr talman! Herr Näsström och jag är i stort sett överens, såvitt jag kan förstå. Jag begriper inte varför man skall behöva dra några skiljelinjer mellan yrkesskolor i kommunal och landstingskommunal regi och den yrkesutbildning som sker inom näringslivet. Jag har sagt att man skall använda alla metoder och avpassa dem efter de förutsättningar som finns inom kommunerna och inom respektive branschområden.

Det är alldeles givet — som herr Näsström också har sagt — att det finns möjligheter att ordna utbildning för alla yrken i Stockholm, men man skall inte behöva gå så långt ner som till små landskommuner för att finna att det inte föreligger sådana möjligheter. I medelstora städer i Sverige har systemet med inbyggda verkstadsskolor och enskild yrkesutbildning hos företag en

Ang. bidrag till driften av lokala yrkesskolor
 mycket stor uppgift att fylla. Jag kan inte förstå annat än att vi befinner oss på samma linje, nämligen att båda formerna bör stödjas.

Herr WALLMARK (h):

Herr talman! Jag vill bara säga ett par ord till herr Näsström. Jag tror inte att vi gagnar saken om vi diskuterar vilka teoretiska möjligheter som finns att starta den ena eller andra utbildningen. Jag vill bara ta fasta på vad herr Näsström sade och på den uppskattning herr Näsström gav uttryck åt beträffande företagsskolorna och den insats dessa gör. Vi har väl allesammans den målsättningen att uppnå bästa möjliga utbildningsresultat till lägsta möjliga kostnad. För det allmänna bör det alltså vara till gagn om industrien eller företagsamheten eller näringslivet — vilket uttryck man nu vill använda — medverkar i denna verksamhet.

Om man genom att ge stimulansbidrag från det allmännas sida slipper ta på sig de stora engångskostnader som investeringar i påbörjandet av en ny utbildning måste innebära, och om man gör upp kalkyler och konstaterar att det är lönsamt för det allmänna att ge stöd till dessa företagsskolor, bör man väl också göra det. Jag kan fortfarande inte förstå att det finns anledning att vänta kanske två, tre eller fyra år på en utredning som ännu inte har påbörjat sitt arbete, för att sätta i gång verksamheten på detta område. Detta gäller inte minst på tjänstemannaområdet. Antalet tjänstemän växer med mycket stor hastighet, det vet vi. Vi slipper ifrån dessa investeringar inom det allmänna skolväsendet, om vi stimulerar näringslivet till att ta på sig kostnaderna, och jag tycker att man skall göra detta med tacksamhet.

Det är alldeles riktigt som herr Näsström säger, att företagen själva har nytta av att sätta i gång en sådan verksamhet — annars skulle de inte starta den. Men de bär också två tredjedelar till tre fjärdedelar av kostnaderna. Ingen av dem som går i dessa skolor är skyldig att stanna kvar — de kan sluta skolan dagen efter det att utbildningen är

Herr NÄSSTRÖM (s):

Herr talman! Jag ber om ursäkt för att jag återkommer. Jag fruktar att ledamöterna anser att diskussionen har blivit för långdragen. Vad det sist anförda beträffar vill jag emellertid erinra om att denna kammare och medkammaren många gånger, när tillsättandet av en utredning på ett ganska viktigt område är omedelbart förestående, har avstått från att fatta nya beslut, som kan rubba förutsättningarna för utredningen att komma fram till ett sakligt riktigt resultat.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande varje moment av utskottets i förevarande punkt gjorda hemställan.

Därefter gjordes enligt de rörande mom. I förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till motionerna I: 221 och II: 250, såvitt nu vore i fråga; och förklarades den förre propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

I fråga om mom. II, anförde vidare herr talmannen, hade yrkats dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels ock att kammaren skulle bifalla motionerna I: 338 och II: 394.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr Wallmark begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 8 punkten 52 mom. II, röstar

Anslag till främjande av lärlingsutbildning hos hantverksmästare

Ja;
Den, det ej vill, röstar
Nej;

året 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 2 700 000 kronor.

Vinner Nej, bifallas motionerna I: 338 och II: 394.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Därpå gjordes enligt de angående mom. III förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare på bifall till motionerna I: 412 och II: 585, såvitt nu vore i fråga; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Såvitt gällde mom. IV, yttrade nu herr talmannen, hade yrkats 1:o) att utskottets hemställan skulle bifallas; 2:o) att kammaren skulle bifalla utskottets hemställan med den ändring, som föranledes av bifall till motionerna I: 221 och II: 250, såvitt nu vore i fråga; samt 3:o) att utskottets hemställan skulle bifallas med den ändring, som föranledes av bifall till motionerna I: 412 och II: 585 i denna del. Emellertid, fortsatte herr talmannen, torde yrkandena om bifall till motionerna i förevarande del hava förfallit till följd av kammarens beslut i mom. I och III, varför endast kvarstode yrkandet om bifall till utskottets hemställan.

På gjord proposition bifölls vad utskottet i mom. IV hemställt.

Punkterna 53—57

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 58

Anslag till främjande av lärlingsutbildning hos hantverksmästare

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Främjande av lärlingsutbildning hos hantverksmästare m. m. för budget-

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehått två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Nyman m. fl.* (I: 412) och den andra inom andra kammaren av herr *Nordgren m. fl.* (II: 585), i vilka hemställts, såvitt nu vore i fråga, att riksdagen måtte med bifall till överstyrelsens för yrkesutbildning förslag i dess petita för budgetåret 1963/64 medgiva att statsbidrag finge utgå till verksamheten med lärlingsutbildning hos hantverksmästare med ytterligare 250 000 kronor utöver av Kungl. Maj:t föreslagna 400 000 kronor, vilket senare belopp avsåge automatiska kostnadsökningar, och således till Främjande av lärlingsutbildning hos hantverksmästare m. m. för budgetåret 1963/64 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 2 950 000 kronor.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 412 och II: 585, såvitt nu vore i fråga, till Främjande av lärlingsutbildning hos hantverksmästare m. m. för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 2 700 000 kronor.

Herr NYMAN (fp):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till motionerna I: 412 och II: 585 i nu berört avseende.

Herr NÄSSTRÖM (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till de i ämnet väckta motionerna, såvitt nu vore i fråga; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 59

Ang. bidrag till kostnader för granskning av utförda gesällprov

I denna punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag samt med avslag å motionen I: 486, av herr Stefanson m. fl., till Bidrag till kostnader för granskning av utförda gesällprov för budgetåret 1963/64 anvisa ett anslag av 25 000 kronor.

I motionen I: 486 hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att för Bidrag till kostnader för granskning av utförda gesällprov för budgetåret 1963/64 anvisa ett anslag av 55 000 kronor.

Vid punkten hade reservation avgivits av herr *Boman*, fröken *Andersson*, herrar *Axel Johannes Andersson*, *Virgin*, *Bengtson*, *Thorsten Larsson*, *Widén*, *Staxång* och *Svensson* i Stenkyrka, fröken *Elmén* samt herrar *Nilsson* i Göingegården, *Svensson* i Ljungskile, *Larsson* i Hedenäset och *Gustafsson* i Skellefteå, vilka ansett, att utskottets yttrande bort erhålla den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionen I: 486, till Bidrag till kostnader för granskning av utförda gesällprov för budgetåret 1963/64 anvisa ett anslag av 55 000 kronor.

Herr ANDERSSON, AXEL JOHANNES, (fp):

Herr talman! Sveriges hantverks- och industriorganisation kände sig nog glad och smickrad när den av 1962 års riksdag fick förtroendet att övertaga fördelningen av bidragen till kostnader för granskning av utförda gesällprov, ett arbete som tidigare hade ombesörjts av yrkesöverstyrelsen. Överstyrelsen slapp ju å sin sida ifrån besväret med detta arbete.

Anslaget har tidigare utgått med 25 000 kronor, och det blev också 25 000 kronor som ställdes till organisationens förfogande. Jag misstänker emellertid att organisationens glädje hastigt försvann,

när den fann att med denna penningssumma av 25 000 kronor medföljde en tjock bunt obetalda räkningar, som i det närmaste uppgick till det belopp man fick att fördela. Man tycker verkligen att när det sker en ändring av detta slag, så borde organisationen ha fått pengarna utan att behöva svara för eftersläpande kostnader. Man borde väl ha gjort rent bord. Det är enligt min mening ett anständighetskrav, för att inte säga ett renlighetskrav, att man skall handla på detta sätt. Vi har därför i den reservation som föreligger på denna punkt föreslagit att anslaget skall höjas med 30 000 kronor, vilket belopp ungefär motsvarar de obetalda räkningar som jag nyss talade om. Organisationen skulle därigenom kunna börja fördela bidragen utan att först behöva klara upp den gamla surdegen, d. v. s. först betala de gamla räkningarna, innan organisationen kan börja lämna ut nya bidrag till dem som är berättigade därtill.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen vid punkten 59.

Herr STEFANSON (fp):

Herr talman! Det är glädjande att konstatera, att man från såväl samhällets som näringslivets sida har visat yrkesutbildningen ett vidgat intresse under de gångna åren. Det avspeglas när det gäller hantverkssektorn i det förhållandet, att man inom hantverksyrkena anställt ett större antal lärlingar än tidigare. Antalet bidragsrum för utbildning hos hantverksmästarna har ökat från 1 200 till 1 900 kronor. Det ökade intresset för utbildningen inom hantverkssektorn framgår även av att de ungdomar, som vill avsluta sin yrkesutbildning med en yrkesexamen, har ökat under de senaste åren. Antalet ungdomar som avlade gesällprov 1957 var 1 149 och 1961 var antalet 1 606.

Detta ökade intresset för gesällprovet visar att den ungdom, som söker sig till kvalificerad utbildning inom hantverksyrkena, i allt större utsträckning vill avsluta sin utbildning med en examen som ger dem ett bevis på skicklighet i yrket, ett kvalifikationsbevis gentemot allmänheten och gentemot arbets-

Ang. bidrag till kostnader för granskning av utförda gesällprov

givaren. Denna examen och detta kompetensbevis har emellertid också sitt egenvärde. Jag tror att det skänker ökad tillförsikt och ökad säkerhet i yrkesutövningen, om man får avsluta sin utbildning med en examen och får ett erkännande över sin yrkesskicklighet. Det ökar även intresset för arbetet och för den fortsatta yrkesutbildningen.

Kungl. överstyrelsen för yrkesutbildning säger härom i sina petita till årets riksdag, att det under senare tid kraftigt ökade behovet av yrkesutbildad arbetskraft även har ökat betydelsen av gesällprov. Genom att lärling underkastar sig ett dylikt prov erhåller han ett bevis på sin kompetens, gesällbrevet. Det ligger i sakens natur att även näringslivet har ett intresse av att utbildningen avslutas med ett prov då det härigenom blir lättare att bedöma en arbetssökandes kvalifikation. Det framstår med hänsyn till det anförda, säger överstyrelsen vidare, som ett samhällsintresse att stimulera intresset för denna yrkesexamen.

Vi vill också från hantverksyrkenas sida säga, att en examen har lika stort värde för den ungdom som väljer en praktisk utbildning som för den som väljer en teoretisk. Det finns alltså, menar vi, all anledning att stödja och utveckla denna yrkesexamen, som enligt gammal tradition har namnet gesällprov.

Enligt beslut av 1962 års riksdag överlämnades till Sveriges hantverks- och industriorganisation att handha administrationen och utbetalningen av statsbidrag för gesällprovgranskningen. Denna uppgift är självfallet förenad med rätt betydande arbete och kostnader, som organisationen inte får täckning för. Det är genomgång och kontroll av reseräkningar, uppgifter över dagtraktamenten o. s. v. Men organisationen har påtagit sig denna uppgift därför att den inser denna examens betydelse för hantverksyrkena, och organisationen kommer att sätta en ära i att handha den med omsorg.

En förutsättning för att gesällprovgranskning skall kunna ske på rätt sätt är dock, att erforderliga medel ställs till förfogande, och så är det inte för när-

varande, som herr Andersson nyss påpekade. För innevarande budgetår, 1962/63, har riksdagen anvisat ett anslag på 25 000 kronor. Det beloppet borde ju helt stått till organisationens förfogande för innevarande budgetår, då organisationen övertog handhavandet av denna uppgift den 1 juli 1962. Beloppet skulle sannolikt ändå inte komma att räcka för innevarande år, eftersom granskningskostnaderna antagligen kommer att överstiga 25 000 kronor. Men samtidigt med att dessa 25 000 kronor ställdes till förfogande, överlämnades också — som talmannen för reservanterna redan sagt — de hos kungl. överstyrelsen för yrkesutbildning ineliggande oreglerade räkningarna för budgetåret 1961/62 på över 17 000 kronor, för vilka anslaget alltså inte räckt under tidigare budgetår. Om man därtill räknar med förskottering av medel, som SHIO gjort vid ett tillfälle på grund av att KÖY överskridit anslaget med 1 700 kronor, skulle efter det att balanserade räkningar betalats för föregående budgetår kvarstå för innevarande budgetår cirka 6 000 kronor.

Den 4 mars detta år hade under innevarande år ansökningar om bidrag inflytt på sammanlagt 17 500 kronor, och vi hade alltså endast 6 000 kronor till betalning av dessa räkningar. Eftersom flertalet gesällprov avläggs under vårmånaderna, kommer bidragsansökningarna antagligen att uppgå till över 25 000 kronor. Kungl. överstyrelsen för yrkesutbildning räknade i sina petita med att kostnaderna för innevarande budgetår skulle uppgå till ungefär 30 000 kronor.

I likhet med talesmannen för reservanterna anser jag, att när staten överflyttade denna arbetsuppgift från ett statligt ämbetsverk till en enskild organisation, borde det ha varit angeläget att man vid beräkningen av anslaget tagit hänsyn till den eftersläpning av medelsbehovet, som här uppstått. De hos yrkesöverstyrelsen balanserade räkningarna över granskningskostnaderna borde ha likviderats genom ett extra anslag, så att organisationen fått påbörja sin nya verksamhet inom detta område

med att fördela 25 000 kronor på de kostnader, som uppstår under innevarande år.

Vi har i motion yrkat ett tilläggsanslag på 30 000 kronor, som skulle medverka till att avhjälpa denna eftersläpning, och jag ber att få yrka bifall till reservationen vid punkt 59.

Herr NÄSTRÖM (s):

Herr talman! Jag kan fatta mig mycket kort på denna punkt. Jag vill bara erinra om fjolårets riksdagsbeslut om samma sak och framhålla vad utskottet nu skrivit på denna punkt. Jag tror det är till fyllest.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen i enlighet med de därunder framkomna yrkandena gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i förevarande punkt hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Andersson, Axel Johannes*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 8 punkten 59, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Ang. bidrag till driften av folkhögskolor

Då emellertid herr *Andersson, Axel Johannes*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 72;

Nej — 66.

Punkten 60

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 61

Ang. bidrag till driften av folkhögskolor

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels godkänna av departementschefen förordade riktlinjer för Sveriges medverkan vid upprättandet av en nordisk folklig akademi i Kungälv, dels godkänna av departementschefen förordade grunder för bestridande av Sveriges kostnader för akademien, dels ock till Bidrag till driften av folkhögskolor för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 26 300 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehatt

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Söderberg m. fl.* (I: 76) och den andra inom andra kammaren av herr *Jacobson i Sala m. fl.* (II: 82),

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Lundström* och *Källqvist* (I: 115) samt den andra inom andra kammaren av herr *Hammar m. fl.* (II: 127),

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Svanström* (I: 126) och den andra inom andra kammaren av herr *Skoglösa m. fl.* (II: 145),

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Erik Olsson m. fl.* (I: 217) och den andra inom andra kammaren av herr *Hammar m. fl.* (II: 247),

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr

Ang. bidrag till driften av folkhögskolor
Lundström m. fl. (I: 483) och den andra inom andra kammaren av herr *Ohlin m. fl.* (II: 586),

dels ock en inom andra kammaren av herrar *Mattsson* och *Skoglösa* väckt motion (II: 584).

I motionerna I: 76 och II: 82 hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att under budgetåret 1963/64 statsbidrag skulle utgå till ytterligare två folkhögskolor och att till Bidrag till driften av folkhögskolor för sagda budgetår anvisa ett förslagsanslag av 26 450 000 kronor.

I motionerna I: 126 och II: 145 hade anhållits, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t hemställa om en snar och förutsättningslös utredning beträffande folkhögskolans ställning och uppgifter i det framtida folkbildningsarbetet och utbildningsväsendet.

I motionerna I: 217 och II: 247 hade föreslagits, att riksdagen i enlighet med vad i motionerna anförts skulle besluta en höjning av driftbidraget för folkhögskolor till 365 kronor per vecka, varunder undervisning påginge vid skolan, samt 18:90 kronor per elev och vecka, varunder eleven deltog i undervisningen, till ett beräknat sammanlagt belopp av 3 384 000 kronor.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten av angivna orsaker hemställt,

I. att riksdagen måtte, med avslag å motionerna I: 115 och II: 127 samt II: 584, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, besluta att icke för budgetåret 1963/64 medgiva statsbidrag till ytterligare två folkhögskolor utöver Kungl. Maj:ts förslag;

II. att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 76 och II: 82, besluta att för budgetåret 1963/64 medgiva statsbidrag till ytterligare en folkhögskola utöver Kungl. Maj:ts förslag;

III. att motionerna I: 126 och II: 145 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

IV. att motionerna I: 217 och II: 247 samt II: 584, i vad de avsåge ändring

av bestämmelserna angående statsbidrag till folkhögskolor, icke måtte av riksdagen bifallas;

V. att motionerna I: 483 och II: 586, i vad de avsåge anvisande av medel till kvalificerad ungdomsledarutbildning, icke måtte av riksdagen bifallas;

VI. att motionerna I: 483 och II: 586 samt II: 584, i vad de avsåge införande av driftbidrag till folkhögskola för kurser, som på skolan anordnades av statsbidragsberättigade folkbildnings- och ungdomsorganisationer, icke måtte av riksdagen bifallas;

VII. att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 76 och II: 82 ävensom med avslag å motionerna I: 115 och II: 127, II: 584, I: 217 och II: 247 samt I: 483 och II: 586, samtliga motioner i vad de avsåge medelsanvisningen,

a) godkänna av departementschefen förordade riktlinjer för Sveriges medverkan vid upprättandet av en nordisk folklig akademi i Kungälv;

b) godkänna av departementschefen förordade grunder för bestridande av Sveriges kostnader för akademien;

c) till Bidrag till driften av folkhögskolor för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 26 450 000 kronor.

Reservation hade anmälts, utom av andra, av herr *Persson, Einar*, vilken likväl ej antytt sin åsikt.

Herr SVANSTRÖM (cp):

Herr talman! Vid denna punkt finns tre blanka reservationer, vilkas bakgrund jag inte vet någonting om. Jag har begärt ordet för att något få diskutera folkhögskolan och dess framtid med utgångspunkt från ett yrkande i de likalydande motionerna nr I: 126 och II: 145, vilka går ut på en förutsättningslös utredning beträffande folkhögskolans ställning och uppgifter i det framtida folkbildningsarbetet och utbildningsväsendet.

Ett enhälligt utskott har ansett sig böra avstyrka detta motionsledes framförda utredningskrav. Man hänvisar till sär-

silda utskottets uttalande under fjolåret i samband med beslutet om grundskolans införande och menar att sedan dess ingenting har inträffat som gör att en utredning nu kunde anses aktuell.

Jag ber att få påpeka, att särskilda utskottet i fjol fann det förstäligt att frågan om en ny särskild folkhögskoleutredning aktualiserats. Jag vill också påminna om den debatt som har förts och fortfarande förs ute bland folkhögskolefolk, där man är orolig för folkhögskolans möjligheter att jämsides med andra obligatoriska och frivilliga skolformer finna utrymme i det framtida skolväsendet.

Häromdagen kom en folkhögskoleklass på studiebesök hit till riksdagen för att se på de ärade damerna och herrarna kammarledamöter och deras osparda möda att styra landet. När det kommer en grupp ungdomar på det här sättet, blir de i allmänhet uppbyggda med en debatt som inte ser ut att omfattas med något påtagligt intresse av ledamöterna, ungefär som den jag nu har tillfälle att delta i. Vid rundvandringen i huset kom vi så småningom till en lugn plats som heter stora partilokalen. Där satte sig ungdomarna ner, och så framställde deras reseledare en fråga till mig i all min enkelhet: »Vad har folkhögskolan för möjligheter i framtiden, och finns det här i riksdagen några vänner till folkhögskolan?»

Vad skulle jag göra då, när jag stod ensam inför alla dessa av ungdomlig framtidstro brinnande ögon?

Jag sade att jag trodde, att det här i huset finns många vänner till folkhögskolan. Jag hade blivit övertygad om att de finns både bland de äldre medlemmarna, de som på sin tid i folkhögskolan såg den enda möjligheten att ta ifatt det handikapp som de hade på grund av att de icke haft möjlighet att gå i andra skolor, och bland de yngre, som vet att folkhögskolan även i dag och i framtiden har en betydelse. Men, sade jag, de vännerna är uppdelade i två grupper: en som jag kallar för blåögda idealister och en annan grupp, vars ögonfärg är något mera obestämd, som jag kallar för rea-

Ang. bidrag till driften av folkhögskolor lister. Jag påpekade att jag tillhör den senare gruppen, som i folkhögskolan gärna vill se en skola som i sig samlar både bildningsintresse och utbildningsintresse och som därför bör ha möjlighet att leva vidare jämsides med andra skolformer.

Vår högt ärade ecklesiastikminister har sagt att folkhögskolan på grund av sin egen inneboende kraft skall leva vidare. Det är naturligtvis ett högt betyg åt folkhögskolan, men jag har den uppfattningen att folkhögskolan inte kan lita enbart på sin inneboende kraft, utan också måste lita på sin egen anpassningsförmåga och framför allt ett generösare statligt stöd i fortsättningen. Därför måste jag, herr talman, i anslutning till den här berörda punkten med beklagande konstatera att utskottet icke har ansett sig kunna gå så långt som vissa framförda motionsförslag går i fråga om att öka medelsanvisningen till folkhögskolan.

Däremot skall jag med största tillfredsställelse notera, att samma utskottsmajoritet har gått längre än Kungl. Maj:t i fråga om anslag till nya folkhögskolor. Jag vill på den punkten passa på att harangera utskottets ledamöter och dess talesman i dag för det ställningstagande som här har skett.

Herr talman! Med anledning av det som jag nu har anfört beträffande den oro, som utan tvivel råder i folkhögskolekretsar, hemställer jag om bifall till min och herr Skoglösas m. fl. motion, som har nr 126 i denna kammare och nr 145 i medkammaren.

Herr OLSSON, ERIK, (s):

Herr talman! I samband med skolreformen har även frågan om folkhögskolan och dess ställning i framtiden vid olika tillfällen aktualiserats. Det har därvid både av riksdagen och regeringen uttalats, att även sedan grundskolan och dess påbyggnader genomförts skulle folkhögskolorna ha en betydelsefull uppgift att fylla genom insatser för ungdomens medborgerliga och personliga fostran. Det har dessutom sagts att folk-

Ang. bidrag till driften av folkhögskolor
högskolan borde kunna tilldelas en framträdande roll i samband med en nyorientering av det frivilliga folkbildningsarbetet. Man förväntar sig — och det med all rätt — att folkhögskolan även i fortsättningen skall kunna hävda sig som en högborg för ungdomens bildning och fostran till vakna och goda medborgare.

Men för att folkhögskolorna skall kunna motsvara dessa förväntningar erfordras att de får sådana ekonomiska resurser att de kan anpassa sig till de nya förhållanden som inträder i och med skolreformens genomförande. Skolöverstyrelsen har uppmärksammat detta och i petita för kommande budgetår föreslagit sådana grunder för statsbidrag till avlöningar, försäkringsavgifter och driftkostnader vid folkhögskolorna att de skulle ge tillräckliga resurser för att genomföra den omställning som erfordras.

Med tillfredsställelse kan vi också notera att ecklesiastikministern, om än i reducerad omfattning, i statsverkspropositionen föreslagit bifall till skolöverstyrelsens äskande att statsbidrag skall utgå till kostnaderna för arbetsgivaravgifter enligt lagen om allmän försäkring med 90 procent av dessa kostnader. Detta förslag har också tillstyrkts i föreliggande utskottsutlåtande, vilket jag med tacksamhet noterar.

Statsrådet har emellertid inte funnit möjligt att tillstyrka skolöverstyrelsens äskanden om omläggning av grunderna för statsbidrag till folkhögskolor, vilket ändå är den stora potten i den nödvändiga ekonomiska förstärkningen för dessa skolor.

För oss som på landstings- eller folk- rörelseplanet har att syssla med folkhögskolor och deras drift är det alldeles klart att en kraftig förstärkning av skolornas ekonomi måste till för att deras verksamhet skall kunna fortsättas och utvecklas i önskvärd riktning. Några av folkhögskolans vänner här i riksdagen har därför i motionerna I:217 och II:247 föreslagit, att riksdagen vid behandling av frågan om statsbidrag till folkhögskolor måtte besluta den av skol-

överstyrelsen föreslagna höjningen av driftsbidragen med 365 kronor per undervisningsvecka och 18:90 kr. per elev och vecka som eleven deltar i undervisningen. Detta innebär en höjning i förhållande till nu utgående bidrag med i runt tal 100 procent, en fördubbling alltså, vilket erfordrar ett ytterligare anslag för ändamålet med 3 384 000 kronor. När driftsbidragen till folkhögskolorna infördes — jag vill minnas det var år 1958 — följde man faktiskt en beräkning som gällde fem år tidigare när man fastställde driftsbidragen för den lägre lantbruksundervisningen. Redan då beslutet fattades om driftsbidrag till folkhögskolorna förelåg det alltså en rätt stor eftersläpning i förhållande till de faktiska kostnaderna.

Som skäl för den nu begärda höjningen av dessa bidrag åberopar vi den utredning om kostnadsökningen för folkhögskolorna som framlagts av skolöverstyrelsen i samband med petitan. Skolöverstyrelsen har i denna utredning konstaterat, att kostnadsökningen för en medelstor folkhögskola sedan tiden för nuvarande driftsbidrags införande, alltså år 1958, uppgår till cirka 90 000 kronor per år. Denna kostnadsökning kompenseras självklart inte på långa vägar av den av oss föreslagna höjningen av driftsbidragen. Vi har emellertid ansett att den föreslagna uppräknings skulle något lätta de ekonomiska svårigheterna, speciellt för rörelseskolorna som nu vållar sina huvudmän stora bekymmer.

Rörelseskolorna har ju inte samma möjligheter som landstingsskolorna att täcka kostnadsökningen med kommunala bidrag. Det beror bl. a. på att upptagningsområdet för rörelseskolorna i allmänhet är hela landet, medan landstingsskolorna som upptagningsområde i regel har vederbörande län eller del av ett län. Detta gör att det är mera av lokala intressen knutna till den typen av skolor. Rörelseskolorna har måst tillgripa andra åtgärder för att klara ekonomien.

En åtgärd är att höja inackorderings- och elevavgifterna. Dessa avgifter ligger för närvarande i medeltal 50 kronor högre per fyraveckorsperiod vid rörelse-

skolor än vid landstingskolor. Denna avgiftshöjning kan knappast drivas längre om det inte skall inverka menligt på elevrekryteringen vid rörelseskolorna både i fråga om antal sökande och från begåvnings synpunkt, d. v. s. elevurvalssynpunkt. De blivande eleverna vänder sig av ekonomiska skäl i första hand till landstingskolorna. Blott de som inte kan komma in där försöker bli antagna vid rörelseskolorna.

Statsutskottet har i föreliggande betänkande yrkat avslag på vår motion men gett motionärerna rätt i sak och uttalat som sin mening, att en ökning av det statliga stödet till folkhögskolor är angelägen och att utskottet hoppas att detta ett annat år skall bli möjligt, vilket tacksamt noteras. Jag anser emellertid att det speciellt med hänsyn till rörelseskolornas prekära ekonomiska situation redan i år är synnerligen angeläget att ta ett första rejält steg i riktning mot den sanering av folkhögskolornas ekonomi som skolöverstyrelsen föreslagit. Det av statsutskottet tillstyrkta nu föreliggande förslaget innebär en anslagshöjning i form av bidrag till folkhögskolornas försäkringsavgifter etc. med 880 000 kronor. Vi är givetvis tacksamma för denna höjning, men denna förbättring räcker inte till för att klara den mycket besvärliga situationen som speciellt rörelseskolorna har kommit i.

Därför ber jag, herr talman, att få yrka bifall till motionerna nr 217 i denna kammare och nr 247 i andra kammaren.

Herr PERSSON, EINAR, (s):

Herr talman! Som kammarens ledamöter finner har jag vid denna punkt i utskottets utlåtande antecknat en blank reservation, och jag skall be att med några ord få beröra innebörden av densamma.

Utskottet skriver på s. 40 bl. a. följande: »Utskottet vill emellertid i anslutning till vad utskottet tidigare uttalat understryka att försiktighet torde böra iakttagas vid inrättande av nya folkhögskolor. Härför talar särskilt önskvärdheten av att större erfarenheter vinnes rörande verkningarna av den beslutade skolreformen.»

Ang. bidrag till driften av folkhögskolor

Så ungefär har statsutskottet skrivit både år 1961 och år 1962, men då var kanske skrivningen ännu något hårdare än vad årets skrivning är.

Jag tycker att utskottets skrivning korresponderar dåligt med det förslag, som utskottet sedan kommer fram till, nämligen att statsbidrag skall utgå till ytterligare två folkhögskolor. Kungl. Maj:t har för nästa budgetår föreslagit att bidrag skall utgå till ytterligare en folkhögskola.

Man skall naturligtvis inte missunna en folkhögskola att få statsbidrag till driften. Tvärtom är vi väl alla ense om att folkhögskolorna skall ha statsbidrag, men jag tror att man härvidlag, såsom utskottet skriver, bör iakta en viss försiktighet. Hos de organisationer, som har för avsikt att starta nya folkhögskolor, kommer utskottets skrivning att uppfattas som en uppmaning att starta sådana skolor i stället för att mana till försiktighet. Jag har den bestämda uppfattningen att det kommer att verka på det sättet, och då har man inte nått det syfte som statsutskottet avser med sitt uttalande.

Vid behandlingen av denna fråga i fjol gjordes också ett uttalande, men det gick ut på att man inte ville uppmantra startandet av nya folkhögskolor. Nu har utskottet kanske blivit i någon mån försiktigare, men jag har den bestämda uppfattningen, att man i avvaktan på hur det skall bli med folkhögskolans framtid borde ha varit ännu litet försiktigare. Nästa år står bara en folkhögskola i tur att erhålla statsbidrag, nämligen den som startades 1961/62, och i det sammanhanget får man väl uttala den förhoppningen, att endast en folkhögskola det året erhåller statsbidrag.

Jag har velat till protokollet anteckna dessa synpunkter och har inget yrkande, herr talman!

Herr NÄSSTRÖM (s):

Herr talman! Att försöka sia om folkhögskolans framtid är en mycket vanskelig sak. I vad mån kommer de nya grundskolorna att ersätta folkhögskolan? I vad mån kommer de nya fackskolorna att göra det? Ingen kan väl i dag svara

Ang. bidrag till driften av folkhögskolor
 på dessa frågor, men det är väl ändå realistiskt att säga, att om en elev har genomgått grundskolan och kanske även fackskola, så är behovet av att gå på en folkhögskola inte detsamma som tidigare. Så långt torde vi kunna vara överens.

Som herr Erik Olsson anförde är det ju också en viss skillnad mellan rörelseskolorna och landstingsskolorna. Den merkostnad, som år från år uppkommit, har i mycket hög grad drabbat landstingen. Det övervägande flertalet skolor har landstingen som huvudmän, men fördyringen har naturligtvis skett i ungefär samma skala när det gäller rörelseskolorna. Nu vet jag att inom många landsting — alla vågar jag inte säga — även rörelseskolorna får anslag från landstingen, och det är ju en god sak även sett ur landstingens synpunkt. Det kan ju tänkas att om dessa rörelseskolor inte funnits inom länsgränserna så hade landstingen fått lov att inrätta flera egna folkhögskolor.

Utskottet vill även i år framhålla, att försiktighet bör iakttagas när det gäller att skapa nya folkhögskolor med hänsyn till ovissheten på detta område. Jag tror att det är nödvändigt att alla som ämnar starta nya folkhögskolor tar sig en grundlig funderare på detta problem. Vi vet av erfarenhet att många rörelseskolor under startåren haft entusiastiska förespråkare, men av olika skäl, kanske ibland åldersskäl, har denna entusiasm något mildrats och följderna blivit att man råkat i mycket svåra ekonomiska förhållanden. Detta är ett känt faktum. Inte minst på grund av den nya skolreformen är det emellertid angeläget från såväl statens som landstingens och rörelseskolornas sida, att man iakttar en mycket stor varsamhet på detta område.

Utskottet har i år gått längre än Kungl. Maj:t i fråga om anslag till nya folkhögskolor. Anledningen härtill är, som vi har framhållit i vår skrivning, att under arbetsåret 1960/61 två folkhögskolor startat sin verksamhet. Vi misstänker att det blir mycket svårt att välja mellan dessa två skolor, och därför har utskottet ansett att båda dessa skolor bör få statsbidrag.

Det är många problem som följer dessa folkhögskolor i spåren, och såväl särskilda utskottet i fjol som riksdagen framhöll att det är nödvändigt att vi får till stånd en folkhögskoleutredning så snart läget klarnat något beträffande den nya grundskolan och de nya fackskolorna. Jag anser det alldeles nödvändigt att en översyn görs på detta område.

På sina håll har ifrågasatts huruvida inte folkhögskolorna borde förvandlas till fackskolor. Det kan tänkas att en sådan utveckling blir nödvändig på något håll, men i och med att man har framhållit önskvärheten av att fackskolorna ligger så nära befintliga gymnasier som möjligt är det många folkhögskolor som inte gärna kan göras om till fackskolor. I åtskilliga fall ligger ju folkhögskolorna rätt avlägset från närmaste gymnasium, och man får alltså här ett nytt problem att ta ställning till i dessa sammanhang.

Jag kan försäkra att folkhögskolan har många vänner i statsutskottet — jag skulle nästan vilja påstå att vi alla i statsutskottet omfattar folkhögskolan med mycket stort intresse. Det gläder mig naturligtvis alldeles särskilt, att herr Svanström själv räknar sig till den realistiska gruppen i dessa kamrar — jag får kanske be om ursäkt för att jag inte fick den uppfattningen av herr Svanströms anföranden om folkhögskolan vid fjolårets riksdag; men när han nu själv framhåller det har jag ju ingen anledning att betvivla den saken.

Med det anförda ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan på denna punkt.

Herr SVANSTRÖM (cp):

Herr talman! Jag vet inte vad som föranledde herr Näsström att dra den slutsats vid fjolårets debatt om folkhögskolan, som han här antydde. Det kan möjligen vara betygsfrågan som föresvävar honom, men min ståndpunkt därvidlag tar jag för egen del till intäkt för att jag ser realistiskt på problemet. Full konkurrenskraft mellan folkhögskolan som utbildningskola och övriga utbild-

ningsskolor förutsätter nämligen att folkhögskolan har möjlighet att ge sina avgående elever ett värdeomdöme ungefär på samma sätt som sker i andra skolor.

Men jag ber naturligtvis att med största tacksamhet få notera, att alla i statsutskottet är att inräkna bland folkhögskolans vänner enligt den uppgift som utskottets talesman nyss lämnade.

Vidare ber jag att få notera och understryka att herr Näsström sade sig vara förvissad om att en översyn av dessa frågor kunde ske och att den måste göras snart. Han antydde dock att man först måste se vilken utveckling och inriktning t. ex. fackskolorna får och vilket utrymme som då kan bli över. Jag undrar om det vore något större fel att ta utredningen så snabbt, att man kunde jämsides planera folkhögskolans utrymme och det utrymme som t. ex. grundskolans påbyggnad i form av fackskolor skall ge.

Vår folkhögskola i Gamleby har fått Kungl. Maj:ts tillstånd att bedriva ett slags filialskola med elever i åldrarna 16—18 år. Till denna avdelning, som formellt är skild från folkhögskolan men ändå inordnad i dess arbete, har elever kommit dels från de närmast liggande skoldistrikten men dels också från hela länet, och intresset för skolformen har varit påtagligt. Jag betraktar detta såsom en försöksverksamhet på ett tidigt stadium för att skapa någon form av fackskola. Vi skall enligt min mening inte välja mellan att göra folkhögskolan antingen till en institution i den gamla bemärkelsen, som går tillbaka på vad jag kallade den idealistiska synpunkten, eller till en ren fackskola, utan man bör kunna tänka sig att på vissa platser lägga in en avdelning i folkhögskolorna vilken kan utvecklas till en fackskola. Man skall med andra ord välja ett både—och i stället för ett antingen—eller.

Herr talman! Jag har med detta anförande velat understryka den tacksamhet jag såsom folkhögskolevän känner över den försäkran statsutskottets talesman nu givit, att man i statsutskottet

Ang. bidrag till driften av folkhögskolor har idel vänner till folkhögskolan. Detta gör mig och andra, som till äventyrs varit oroliga för skolformens framtid, mycket trygga i vetskap om att där finns församlade de män och kvinnor som har det avgjort största inflytandet i detta hus.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr förste vice talmanen, som för en stund övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, att med anledning av vad under överläggningen yrkats propositioner komme att framställas först särskilt beträffande vartdera av mom. III och IV av utskottets i förevarande punkt gjorda hemställan samt därefter särskilt rörande utskottets hemställan i övrigt.

Därefter gjordes enligt de angående mom. III förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till motionerna I: 126 och II: 145; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Sedermera gjordes i enlighet med de rörande mom. IV framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare därpå att kammaren skulle bifalla motionerna I: 217 och II: 247, såvitt nu vore i fråga; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

I fråga om utskottets hemställan i övrigt, anförde nu herr förste vice talmanen, hade yrkats dels att vad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock att kammaren skulle bifalla utskottets hemställan med den ändring, som föranledes av bifall till motionerna I: 217 och II: 247, såvitt nu vore i fråga. Emellertid, fortsatte herr förste vice talmanen, torde sistnämnda yrkande hava förfallit till följd av utgången i mom. IV, varför nu endast kvarstode yrkandet om bifall till utskottets hemställan.

På gjord proposition bifölls vad utskottet i övrigt hemställt i denna punkt.

Anslag till seminarier för huslig utbildning*Punkterna 62—69*

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 70***Anslag till seminarier för huslig utbildning**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga den ändring i personalförteckningen för seminarierna för huslig utbildning, som föranleddes av vad departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 3 januari 1963 föreslagit, dels godkänna av departementschefen angiven avlöningsstat för seminarierna för huslig utbildning, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1963/64, dels ock till Seminarier för huslig utbildning: Avlöningar för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 5 616 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehått

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fröken *Nordström m. fl.* (I: 216) samt den andra inom andra kammaren av fröken *Elmén* och herr *von Friesen* (II: 239), i vilka hemställdes, att riksdagen måtte besluta att höja anslaget till extra hjälp på rektorsexpeditionerna vid seminarierna för huslig utbildning med sammanlagt 9 500 kronor, fördelat med 6 000 kronor till seminariet i Göteborg, 2 500 kronor till seminariet i Stockholm och 1 000 kronor till seminariet i Umeå, allt i enlighet med skolöverstyrelsens förslag, och således till Seminarier för huslig utbildning: Avlöningar för budgetåret 1963/64 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 5 625 500 kronor,

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fru *Svenson* och herr *Thorsten Larsson* (I: 222) samt den andra inom andra kammaren av herrar *Skoglösa* och *Gustavsson* i Alvesta (II: 261), i vilka anhållits, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa, att förslag

till inrättande av ytterligare ett seminarium för huslig utbildning snarast måtte föreläggas riksdagen.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på anförda skäl hemställt,

I. att motionerna I: 216 och II: 239, i vad de avsåge extra hjälp på rektorsexpeditionerna, icke måtte av riksdagen bifallas;

II. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 216 och II: 239, såvitt nu vore i fråga,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga den ändring i personalförteckningen för seminarierna för huslig utbildning, som föranleddes av vad departementschefen föreslagit;

b) godkänna i punkten införd avlöningsstat för seminarierna för huslig utbildning, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1963/64;

c) till Seminarier för huslig utbildning: Avlöningar för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 5 616 000 kronor;

III. att motionerna I: 222 och II: 261 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Vid punkten hade reservation anförts av herr *Larsson, Thorsten*, som dock ej antytt sin mening.

Herr LARSSON, THORSTEN, (cp):

Herr talman! Riksdagsbeslutet 1960 innebar att det inrättades fyra statliga seminarier för utbildning av hushållslärare, nämligen i Stockholm, Uppsala, Göteborg och Umeå. Redan då hade lärarinneutbildningskommittén föreslagit att man borde inrätta även ett femte seminarium, förlagt till södra Sverige. Det konstaterades vidare att det, bortsett från att det var geografiskt och befolkningsmässigt befogat med detta seminarium, rådde en så pass stor brist på hushållslärare i allmänhet, att en stark utbyggnad behövdes. Denna brist har numera säkerligen ytterligare förvärrats. Det kan nämnas att det häromåret fanns

Anslag till seminarier för huslig utbildning

156 lediga platser i de fyra sydligaste länen. Av dessa kunde endast 57 besättas med behörig examinerad lärare, 65 besattes med icke behörig lärare och 34 platser förblev helt obesatta.

Utskottsutlåtandet 1960 vid förstatligandebeslutet innehöll faktiskt även en beställning på ett femte seminarium. Hittills har statsrådet beklagligtvis inte ansett sig kunna tillmötesgå denna begäran från utskottet. Arbetsmarknadsstyrelsen har varit sysselsatt med att utarbeta en prognos över behovet av hushållslärare. Vi hade hoppats att arbetet med denna prognos, såsom utlovats, skulle bedrivas så skyndsamt att den var färdig till våren 1962. Men statens och även arbetsmarknadens papperskvarnar mal uppenbarligen ganska långsamt. Efter vad jag vet har inte heller den försenade våren 1963 ännu sett något resultat i detta avseende.

Herr talman! Jag vill livligt instämma i och understryka vad utskottet sade 1960, nämligen att det är angeläget att vi får ett femte hushållsseminarium i södra Sverige. Jag erinrar även om vad utskottet säger i år, fastän detta uttalande ju har bleknat med tiden. Det är ju så ibland med dessa utskottsutlåtanden, att de så småningom bleknar när de möter motstånd. Vi hoppas i varje fall att prognosen blir färdig och att det därefter bör kunna finnas möjligheter att i en nära framtid förverkliga beslutet om ett seminarium i södra Sverige.

Fröken NORDSTRÖM (fp):

Herr talman! I en motion i andra kammaren av fröken Elmén och i denna kammare av mig har hemställts om ytterligare medel för extra hjälp på rektorsexpeditionerna vid seminarierna för huslig utbildning i Stockholm, Göteborg och Umeå i den utsträckning som föreslagits av skolöverstyrelsen.

För den som har yrkesmässig och kontinuerlig kontakt med de husliga seminarierna är det uppenbart, att rektorerna har en alltför stor arbetsbörda. De bär inte endast ansvaret för de på seminarierna intagna eleverna och deras undervisning utan fungerar också i stor

utsträckning som praktikantrådgivare för de blivande elever, som under flera år måste meritera sig för inträde på seminarierna. Deras antal överstiger väsentligt det verkliga elevantalet.

Med hänsyn till den omfattning biträdeshjälpen redan har på ifrågakvarande rektorsexpeditioner har motionen avstyrkts.

Jag känner, herr talman, väl till förhållandena vid seminarier i Stockholm, där man har ett heltidsanställt och ett halvtidsanställt biträde förutom ett anslag på 4 800 kronor. Detta anslag måste helt och hållet användas till den på grund av undervisningens art och på grund av lokalsvårigheterna mycket besvärliga schemaläggning, som göres två gånger om året.

Att denna biträdeshjälp med ett och ett halvt biträde skulle vara tillräcklig kan jag inte finna. Förutom löpande skrivarbete för rektor har denna arbetskraft att ombestyras seminariets omständliga bokföring, som inte kan jämföras med en vanlig skolas eller ett vanligt storhushålls. Här måste exempelvis för att eleverna skall kunna inhämta erforderlig inköpskunskap göras en mängd småinköp, vilket i hög grad belastar den som sköter kassan. Att säga att en och en halv arbetskraft är tillräcklig för skrivarbete och bokföring på ett seminarium med 300 elever, varav cirka två tredjedelar äter i skolans många skolkök, och för det skrivarbete som hör ihop med praktikantorienteringen åt ett ännu större antal blivande elever finner jag orimligt. — Jag vill tillägga att skolan har 30 ordinarie och extra ordinarie lärare och 32 timplärare.

Situationen är likartad på de andra seminarierna men bedöms av skolöverstyrelsen vara ännu svårare i Göteborg, där man har begärt större anslag, och något bättre i Umeå än i Stockholm.

Detta betyder att rektorerna måste sköta allehanda rutingöromål utöver — och ibland i stället för — elevvård, organisation och nytänkande. De hårt belastade lärarna kan aldrig få hjälp med att skriva ut skrivningsuppgifter på stencil.

Ang. bidrag till anordnande av skolmåltider

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till motionerna nr 216 i denna kammare och nr 239 i medkammaren.

Herr PERSSON, EINAR, (s):

Herr talman! Det framförs många önskemål i det här huset — det senaste har vi nu fått höra från fröken Nordström, och det gällde ytterligare biträdes hjälp åt vissa rektorer.

När vi behandlade den här frågan i avdelningen, fann vi att det inte var absolut nödvändigt med någon anslagshöjning i det här fallet. Det finns rektorer i andra skolor som har betydligt besvärligare än dessa. Utskottet säger sig inte kunna biträda förslaget, framför allt inte därför att det är en motion som går ut på att vi skall anslå pengar utan att det först skett en utredning. Jag ber i detta fall att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Thorsten Larsson ställde inget yrkande. Som framgår av utskottets skrivning väntar vi på prognosutredningen, och jag kan instämma med herr Thorsten Larsson i förhoppningen att utredningen skall bli klar så snart som möjligt. Även i detta fall ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter i enlighet med därunder framkomna yrkanden gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i förevarande punkt hemställt samt vidare på bifall till utskottets hemställan med den ändring, som föranleddes av bifall till motionerna I: 216 och II: 239; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 71—84

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 85**Ang. bidrag till anordnande av skolmåltider**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Bidrag till anordnande av skolmåltider för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 18 300 000 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehåft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Eric Carlsson m. fl.* (I:199) och den andra inom andra kammaren av herr *Svensson i Stenkyrka m. fl.* (II:263), i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta, att statsbidrag till skolmåltider skulle utgå i enlighet med vad i motionerna anförts, samt till Bidrag till anordnande av skolmåltider anvisa ett förslagsanslag av 60 000 000 kronor för budgetåret 1963/64;

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Widén* och fru *Hamrin-Thorell* (I: 223) samt den andra inom andra kammaren av herr *Gustafsson* i Skellefteå *m. fl.* (II:240), i vilka anhållits, att riksdagen måtte 1) bemyndiga Kungl. Maj:t att för budgetåret 1963/64 lämna statsbidrag till skolmåltider enligt de grunder motionärerna förordat, samt 2) till Bidrag till anordnande av skolmåltider för budgetåret 1963/64 under åttonde huvudtiteln anvisa ett i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag med 9 700 000 kronor förhöjt förslagsanslag av sammanlagt 28 000 000 kronor.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på återopade grunder hemställt,

I. att riksdagen måtte, i anledning av motionerna I: 199 och II: 263 samt I: 223 och II: 240, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet i punkten anförd rörande statsbidragsgivningen till skolmåltider;

II. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 199 och II: 263 samt I: 223 och II: 240, samtliga motioner såvitt de avsåge medelstilldelningen, till Bidrag till anordnande av skolmåltider för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 18 300 000 kronor.

I sitt yttrande över motionerna hade utskottet bland annat anförd, att det vore utskottets bestämda uppfattning, att en jämnare kostnadsfördelning mellan sta-

Ang. bidrag till anordnande av skolmåltider

ten och kommunerna måste åvägabringas så snart som möjligt, i vad gällde skolmåltidsverksamheten; då enligt uppgift resultatet av 1958 års skatteutjämningskommittés arbete komme att framläggas under år 1963, syntes dock detta först böra avvaktas.

Reservation hade avgivits av herrar *Boman, Axel Johannes Andersson, Bengtson, Thorsten Larsson, Widén* och *Svensson* i Stenkyrka, fröken *Elmén* samt herrar *Svensson* i Ljungskile, *Larsson* i Hedenäset och *Gustafsson* i Skellefteå, vilka ansett, att utskottets yttrande bort erhålla den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa,

I. att riksdagen måtte, i anledning av motionerna I: 199 och II: 263 samt I: 223 och II: 240, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, bemyndiga Kungl. Maj:t att för budgetåret 1963/64 lämna statsbidrag till skolmåltider enligt de grunder reservanternas förordat;

II. att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag ävensom motionerna I: 199 och II: 263 samt I: 223 och II: 240, samtliga motioner i vad de avsåge medelstillelningen, till Bidrag till anordnande av skolmåltider för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 30 400 000 kronor.

De av reservanternas förordade grunderna för statsbidrag till skolmåltider innebure, att bidragsunderlaget skulle höjas från 70 öre till 90 öre per måltid i normalfallet, från 90 öre till 1 krona vid bespisningsenhet om högst två läraravdelningar och från 85 öre till 1 krona 25 öre, om måltiden serverades elev från annan kommun än skolkommunen. På grundval av motionerna hade reservanternas vidare förordat, att statsbidrag med tillämpande av de av skolöverstyrelsen utarbetade beräkningsgrunderna skulle utgå efter en normalbidragsprocent av 25.

Herr **LARSSON, THORSTEN**, (cp):

Herr talman! Under denna punkt behandlas anslaget till skolmåltider, som i år minskats med 1,7 miljoner kronor. I

fyra år å rad har emellertid riksdagen i ganska klara ordalag anført att detta anslag borde höjas. I årets utskottsutlåtande upprepas denna uppfattning. Utskottet säger att det år 1961 fann det angeläget, att kostnadsrelationen mellan staten och kommunerna förbättrades och att Kungl. Maj:t så snart ske kunde för riksdagen framlade förslag i anslutning till sakkunnigutredningens betänkande, som avgavs 1958. Utskottet förutsatte vidare, att Kungl. Maj:t till 1962 års riksdag skulle finna det möjligt att förelägga riksdagen förslag härom. Ingenting hände. Med anledning av motioner vid 1962 års riksdag — motsvarande dem vi har i år — underströk utskottet ytterligare vikten av att frågan om kostnadsfördelningen utan dröjsmål bringades till sin lösning.

Kungl. Maj:t har som så många gånger förr hänvisat till en sittande utredning, nämligen den som tidigare i dag diskuterats nämligen 1958 års skatteutjämningskommitté. Riksdagen har dock i enlighet med utskottets utlåtande och bortsett från den åberopade utredningen klart uttalat som sin uppfattning, att skolmåltidsbidraget från staten borde vara större. Det är, herr talman, ganska egendomligt att Kungl. Maj:t på det sätt som skett anser sig kunna nonchalera riksdagens uttalade mening.

Även om utskottsmajoritetens erinran om Kungl. Maj:ts underlåtenhet att efterkomma riksdagens uppmaning är ganska stark, slutar utskottsmajoriteten i år tyvärr med det konstaterandet, att enär den fått sig bekant, att skatteutjämningskommitténs arbete blir färdigt under 1963, bör dess resultat avvaktas.

Herr talman! Vi reservanter har ansett dessa frågors lösning vara så angelägen under lång följd av år, att ytterligare uppskov inte borde medgivas. När statens andel av skolmåltidskostnaden sjunkit från 70 procent 1948 till 12 procent 1962, anser vi att den uppjustering vi föreslår är ett rimligt krav. Detta förslag är detsamma som skolöverstyrelsen tidigare har framlagt.

I detta sammanhang torde det även finnas anledning att erinra om skolmål-

Ang. bidrag till anordnande av skolmåltider

tidernas kvalitet ur näringssynpunkt. Statens institut för folkhälsan har ansett att för närvarande ger skolmåltidernas sammansättning anledning till ganska stark kritik. Det är angeläget att eleverna, som numera har en både lång och pressande skoldag, får en vitaminrik och näringsmässigt väl avvägd kost. Tyvärr kan man anta att det obetydliga statsbidraget har avhållit en del kommuner från att lösa skolmåltidernas problem på ett tillfredsställande sätt.

Herr talman! Jag får därför här yrka bifall till reservationen av herr Boman m. fl.

Herr CARLSSON, ERIC, (cp):

Herr talman! Som motionär i denna fråga skall jag be att få anföra ett par synpunkter. Jag kan först instämma i vad herr Larsson här anfört i egenskap av talesman för utskottets reservanter. Men därutöver finns det några saker att tillägga.

Denna fråga har ju förekommit i flera sammanhang tidigare här i riksdagen. Som herr Larsson framhöll är det femte året i följd som vi diskuterar den.

Statsbidraget till skolmåltider har ju försämrats år efter år. År 1948 var statens bidrag till kostnaderna för skolmåltiderna 70 procent. Kommunerna hade att svara för resterande 30 procent. I dag svarar staten för ungefärligen 11—12 procent. Det innebär att kommunerna ganska snart har att svara för 90 procent av kostnaderna för skolmåltiderna.

Jag undrar om inte detta exempel, att man här har diskuterat denna fråga år efter år fem år i följd är det mest lysande — eller kanske man skall säga det mest beklagliga — exemplet på hur staten, här Kungl. Maj:ts nådiga regering, misshandlar kommunerna.

Nu är det ändå inte fråga om nya pengar. Frågan är om pengarna för skolmåltiderna skall tas via statskassan, d. v. s. tas ut med hänsyn till bärkraften på grundval av den progressiva beskattningen, eller om kostnaderna skall gå ut över kommunerna med deras proportionella beskattning. Kommunerna

har ojämna skatteunderlag och ojämna skolkostnader. Jag har nämnt detta i ett tidigare inlägg här i dag.

Vilka är det då som drabbas av de nuvarande förhållandena? Det är i första hand kommunernas skattebetalare och i andra hand eleverna, som i åtskilliga fall blir utan skolmåltider. Det förekommer ganska intressanta debatter i många kommuner för närvarande om huruvida man skall införa skolmåltider eller ej. Ett genomgående tema i dessa diskussioner ute i kommunerna är de stora kostnader som här lagts på kommunerna.

Denna fråga var före första gången i sin nu upprepade form år 1959, då statsutskottet gjorde en beställning till regeringen på grundval av utredningen om översyn av vissa statsbidrag på skolans område. Från statsutskottets och riksdagens sida förutsattes den gången, att man skulle få ett förslag från regeringen i överensstämmelse med vad denna utredning föreslog. På den tiden, alltså 1959, hade högern här i riksdagen den uppfattningen, att föräldrarna skulle betala skolmåltiderna för sina barn och att statsbidragen helt skulle avskaffas.

År 1960 gjorde statsutskottet samma beställning som år 1959. Högern krävde även då att föräldrarna skulle betala, och om inte föräldrarna kunde betala skolmåltiderna skulle socialvården träda till i de olika kommunerna för att klara den detaljen. Vi hade en ganska angenäm — eller i varje fall animerad — debatt i denna sak i kammaren vid det tillfället.

År 1961 stod vi inför en ny situation. Då kom motioner om att riksdagen måtte ta saken i egna händer och besluta den förbättring till kommunerna, som regeringen nonchalerat genom att inte ta hänsyn till riksdagens beslut.

Dessa motioner kom igen 1962; det var för fjärde året i följd. Man begärde då i motioner från centerpartiet och folkpartiet att det skulle ske något på detta område. Denna uppfattning kom också fram i utskottet, där man gjorde en gemensam reservation om att riksdagen här skulle besluta.

Ang. bidrag till anordnande av skolmåltider

Vad som var intressant vid fjolårets behandling var högerns nya giv. Högern släppte nämligen sitt krav på att statsbidraget skulle avskaffas och att föräldrarna skulle betala. Den begärde tillsammans med socialdemokraterna i utskottet i försynta ordalag, att Kungl. Maj:t måtte justera statsbidraget till skolmåltiderna.

Jag har funderat en hel del på vad som egentligen har inträffat — om det är en mjukare linje som gjort sig gällande hos högern, så att denna därför slutit upp bakom utskottsmajoriteten, eller om den litar på att regeringen inte kommer att göra något i denna fråga, varför man vågat ställa sig bakom utskottet. Gången är nämligen den, att vad högern begärde år 1959 faktiskt håller på att förverkligas, i det att statsbidraget för skolmåltiderna håller på att avskaffas.

Detta mitt påstående, herr talman, grundar jag på två skäl. Det första är, att statsbidraget till skolmåltider i reella pengar har minskat högst betydligt. År 1958/59 var det 26,2 miljoner kronor som anvisades i budgeten. I föreliggande förslag har man begärt 18,3 miljoner för samma ändamål. År 1958/59 beräknade man, att det var 805 000 elever som skulle komma i åtnjutande av de nya skolmåltiderna. Enligt den proposition som vi nu har att ta ställning till beräknar man att antalet stigit till 910 000, alltså en ökning med 105 000.

Samtidigt som antalet elever som kommer i åtnjutande av skolmåltider har ökat och jämsides därmed kostnaderna stigit, så har statsbidraget också sjunkit. Försämringen för kommunerna är här markant.

Men denna fråga har också en annan intressant aspekt. Det är en intressant principiell problemställning, nämligen riksdagens ställning gentemot regeringen och regeringens skyldighet att genomföra riksdagens beställningar. Den principiella frågeställningen kanske ligger inom författningsutredningens domäner, men jag tror att det kan vara riktigt, att man ändå får fundera på den.

Jag har ställt mig följande tre frågor. Den första är: Betraktar inte regeringen riksdagens beställningar år efter år som allvarligt menade? Jag skulle gärna vilja höra statsutskottets mening om detta. Den andra frågan lyder: Får en regering år efter år på detta sätt nonchalera vad riksdagen har begärt? Är detta i överensstämmelse med demokratiens anda och mening? Den tredje frågan är: Kan riksdagen finna sig i att bli behandlad av regeringen så som skett år efter år?

Den sista frågan kanske skulle riktas inte bara till statsutskottet, utan även till ecklesiastikministern, som brukar få beröm för sina insatser. Man brukar säga, att de människor som sysslar med kultur — det har omvittnats i debatten om folkhögskolan — drives av en mycket stark idealism, och det gör att de kanske inte alltid beaktar kostnadsfaktorn. Men är det så, har man anledning att fråga finansministern, om han inte tycker att det är rimligt och riktigt att regeringen effektuerar de beställningar som riksdagen har gjort.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den reservation som avgivits på denna punkt.

I detta anförande instämde herrar *Jonasson (cp)*, *Ferdinand Nilsson (cp)* och *Axel Emanuel Andersson (cp)*.

Herr NÄSSTRÖM (s):

Herr talman! Som alla ledamöter kan se av statsutskottets skrivning här är vi ganska överens i sak om detta problem, men det är en detalj — kanske inte så liten, men dock en detalj — som jag vill påpeka här.

Jag går ut ifrån att de allra flesta av riksdagens ledamöter samtidigt är kommunalmän. Dessutom är en hel del också landstingsmän. Det gör att riksdagens ledamöter måste se inte bara detta problem, utan också många andra ur de vida aspekter som denna treenighet förorsakar.

Om vi ville se tingen realistiskt, tror jag inte att vi skulle behöva ha en så

Ang. bidrag till anordnande av skolmåltider

onyanserad diskussion på denna punkt. Ser vi det hela realistiskt, är det ju ändå så, att statens utgifter under t. ex. den sista tioårsperioden har ökat väsentligt mer än kommunernas utgifter har ökat, fastän på olika punkter. På denna punkt tycker jag för min del också, att det icke är tillfredsställande, men vi har kanske en liten skyldighet att även se saken i dess stora sammanhang.

Vid föregående veckas sammanträde kunde jag inte underlåta att nämna, att jag har suttit i statsutskottet — som ju kan sägas vara skolutskottet — under åtta olika ecklesiastikministrars tid. Det har varje år alltid funnits motioner, som visat att riksdagsledamöterna har vissa önskemål. För den siste ärade talaren vill jag så där försynt bara påpeka, att skillnaden i kostnaderna på just denna punkt under de gångna fem åren har framträtt sedan den tid vi hade förmånen att räkna herr Persson i Skabersjö som ecklesiastikminister. Det är ett obestridligt faktum.

Varför kom då inte herr Persson med ett förslag på denna punkt? Ja, jag vill till hans försvar säga, att i det stora sammanhanget fanns det då inte utrymme för ett sådant förslag som man här efterlyst.

Jag vill erinra om en annan sak, skolhusbyggnadsanslaget. Där kanske jag får säga, att statsutskottet var så framsynt, att när den frågan var uppe godkände riksdagen statsutskottets förslag om statsbidrag för skolhusbyggnader med indexreglerade summor. Skulle vi från början ha haft indexreglering också i fråga om skolmåltiderna, hade vi sluppit det bekymmer som vi har i dag.

Men jag tror det är nödvändigt att se saken i dess stora sammanhang. Det är obestridligt att kommunernas anslag på denna punkt har minskat undan för undan. Men vad beror det på? Jo, det beror helt enkelt på att kommunernas skatteunderlag har förbättrats. Som beräkningsgrund för statsbidraget har man skillnaden mellan kommunernas skatteunderlag och 50 skattekrönor per invånare. Det är ju där vi har rörligheten. Förhållandet har förbättrats i så motto,

att det har blivit flera skattekrönor ute i kommunerna.

Jag vill bara nämna detta, ty jag är helt införstådd med att förhållandena för närvarande inte är tillfredsställande och att det bör ske en reglering på detta område. För att bilden skall bli fullig, måste vi emellertid också ta i betraktande de verkliga förhållanden, som det här är fråga om. Statens utgifter har under dessa år procentuellt stigit väsentligt mer än kommunernas utgifter. Tyvärr är det så. Det beror naturligtvis på de beslut, som riksdagen fattat på olika områden.

De som vill läsa föreliggande utskottsutlåtande skall ju finna, att vi är helt överens om att det bör bli en förbättring på detta område. Har man detta klart för sig, kommer man fram till en liknande diskussion, som vi förde för en stund sedan. Skall vi nu fatta beslut utan föregående utredning eller skall frågan behandlas samtidigt med andra förslag från skatteutredningen, som — enligt vad jag hoppas — kommer att läggas fram om några månader. Det är här meningskiljaktigheterna föreligger. Om man vill slå vakt om de sämst ställda kommunerna, tror jag för egen del, att det är fördelaktigare för dessa att vi avvaktar skatteutjämningskommitténs förslag, i vilken, såsom förut påpekats, herr Eric Carlsson är ledamot och har möjlighet att göra sin stämma hörd.

Detta är bakgrunden till statsutskottets utlåtande på denna punkt. Vi är således överens i sak om att det bör bli en förbättring, men frågan är på vilket sätt förbättringen skall ske.

Herr talman! Vad som nu anförts torde vara tillräckligt, och jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr ANDERSSON, AXEL JOHANNES, (fp):

Herr talman! Jag hade inte tänkt blanda mig i denna debatt. Eftersom herr Näsström emellertid påstår att det förs en onyanserad diskussion på denna punkt, kan jag inte underlåta att säga några ord.

Ang. bidrag till anordnande av skolmåltider

Statsmakterna har ju gjort utfästelser för att stimulera kommunerna till vissa åtgärder. Sedan verksamheten har kommit i gång, har man dock dragit sig undan från det ansvar, som man tog på sig, och alltmer övervältrat detta på kommunerna. Herr Näsström gör gällande att det beror på att kommunernas skatteunderlag har förbättrats. Detta kan väl påstås, men det är väl på sätt och vis en fiktion. I stor utsträckning beror ju de ökade skatteinkomsterna helt enkelt på att penningvärdet har försämrats, vilket inte gör situationen nämnvärt bättre än vad den har varit tidigare. Dessutom har ju kommunerna genom statsmakternas beslut fått ta på sig en hel rad nya uppgifter, som har krävt nya utgifter.

Herr Näsström frågar vidare om vi bör fatta beslut i frågan utan föregående utredning. Det finns ju en utredning, som blev klar redan år 1959. Det var de sakkunniga för översyn av vissa statsbidrag på skolväsendets område, som då avgav ett betänkande just om statsbidragen till anordnande av skolmåltider. Med anledning av utredningens betänkande uttalade statsutskottet på anvisning av utskottets andra avdelning med herr Näsström som ordförande, att utskottet förväntade att förslag i frågan skulle komma att föreläggas följande års riksdag, d. v. s. 1960 års riksdag. Vi hade alltså den utredningen att bygga på. Nu skall vi vänta på att en annan utredning blir klar för att se vad den har att komma med. Vi gör sålunda först en beställning med anledning av vad en utredning uttalat. Sedan dyker det upp en ny utredning, och då skall vi vänta på vad den har att säga. Under den långa tid som härigenom förflyter får kommunerna vänta.

Jag ber att få helt instämma i protesterna mot att riksdagen har blivit behandlad på detta sätt. Fyra år i följd har statsutskottets krav på ett förslag i frågan godkänts av riksdagen, men ändå har ingenting skett. Senast skrev statsutskottet att det var av synnerlig vikt att frågan om kostnadsfördelningen mellan staten och kommunerna beträffande

skolmåltiderna utan dröjsmål bringas till en lösning. Nu vill man ändå fördröja ett avgörande genom att hänvisa till skatteutjämningskommittén. Med hänsyn till den bakgrund som föreligger här har riksdagen emellertid enligt min mening all rätt att kräva, att det nu äntligen skall hända någonting.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr CARLSSON, ERIC, (cp):

Herr talman! Enligt utskottets ärade herr talesman har här förts en onyanserad debatt i denna fråga. Herr Näsström redovisade därefter, att statens utgifter ökat högst väsentligt under de senaste åren. Härom råder det inget tvivel. Man kan dock fråga sig om inte statens utgifter också har fått öka på kommunernas bekostnad.

Herr Näsström hänvisade till att kommunernas skatteunderlag har ökat. Det är riktigt. Från år 1950 fram till i dag har det kommunala skatteunderlaget praktiskt taget fördubblats. Det finns emellertid även ett annat intressant inslag i denna bild, nämligen att under samma tid har det kommunala skatteuttaget totalt sett stigit från ungefär 10 kronor till mellan 15 och 16 kronor per skattekrona. År 1950 hade man i en kommun ett skatteunderlag av 20 kronor per invånare. I dag är skatteunderlaget 40 skattekronor per invånare. Om skatteuttaget år 1950 var 10 kronor, så betalade man då 200 kronor. I dag, när skatteunderlaget är fördubblat och utdebiteringen drygt 15 kronor, har skatteuttaget stigit från 200 till 600 kronor. Det är den reella sidan för kommunernas invånare av den behandling, som kommunerna fått av den regering och statsmakt, som herr Näsström försvarar här i dag. Att påpeka detta, var det det som var en onyanserad debatt?

Vidare säger herr Näsström att vi en gång hade en ecklesiastikminister — en av de många som herr Näsström arbetat jämsides med — som hette herr Persson i Skabersjö. När herr Persson i Skabersjö tjänstgjorde som ecklesiastikmi-

Ang. bidrag till anordnande av skolmåltider

nister, tillsattes 1952 års utredning om översyn av vissa statsbidrag på skolväsendets område. Den utredningen framlade sitt betänkande år 1958. Det var självklart att det i avvaktan på den utredningen, som hade till speciell uppgift att överse statsbidragen på skolväsendets område, knappast förelåg några möjligheter att lägga fram något förslag. År 1958 anvisades ändock för skolmåltider drygt 26 miljoner kronor. I dag är den siffran nere i 18 miljoner kronor, trots att antalet elever ökat med 105 000 sedan utredningens betänkande lagts på bordet.

Det är klart att man kan — liksom herr Näsström gjorde — fråga sig, hur herr Eric Carlsson, som sitter i skatteutjämningskommittén, kan föra ett sådant resonemang som han gör och hur herr Eric Carlsson kan vara motionär i denna fråga. Det kan jag svara på omedelbart. Anledningen härtill är att riksdagen år efter år gjort beställningar på grundval av den utredning som lade fram sitt betänkande 1958. Med den »begränsning» av direktiven vi fått i skatteutjämningskommittén undrar jag vad det är som säger, att vi kommer att ha utrymme för att kunna tillgodose detta önskemål och vad det är som säger att man — om det kommande utredningsförslaget inte tilltalar den sittande regeringen — då inte också vill först avvakta det förslag som skatteberedningen kan komma med.

Jag tror, herr talman, att det mot bakgrunden av denna frågas behandling under årens lopp i riksdagen finns all anledning för riksdagen att övergå från beställningar till handling genom att bifalla den reservation, som fogats till utskottets utlåtande. Jag tror att det är den enda möjligheten att få en lösning på denna fråga — en lösning som signalerades från den utredning som lade fram sitt betänkande 1958 och en lösning som kommunalmännen väntat på under många år.

Herr NÄSTRÖM (s):

Herr talman! Skulle jag se detta problem enbart såsom kommunalman, skulle

jag inte ha någonting att invända mot herr Eric Carlssons anförande. Men jag anser mig ha skyldighet att också se problemet ur statens synpunkt, och jag misstänker att vi allesammans har den skyldigheten.

Jag vill beröra en detalj, som kanske i detta sammanhang inte är så liten. När vi införde detta system, fastställdes 50 skattekronor som tak för kommunerna. Skall vi nu genomföra en förändring, måste vi, såvitt jag kan förstå, också ändra på taket. Det gäller här inte bara de direkta anslag som det motionerats om, utan man måste ta hänsyn till olika omständigheter. Men får jag se problemet enbart som kommunalman, har jag ingenting att invända mot vad som här anförts. Jag har emellertid försökt att få diskussionen något mera nyanserad, och jag anser att vi har både rätt och skyldighet att se det hela i sitt stora sammanhang. I sak är vi alltså överens: det bör ske en förändring på denna punkt.

Sedan har Kungl. Maj:t angripits för att man trots riksdagens skrivelse i fjol inte har kommit med något förslag. Vi har ju behandlat detta på en annan punkt tidigare här i dag. Då visste inte Kungl. Maj:t och inte heller riksdagen när denna skatteutjämningskommitté skulle komma med sitt betänkande. Nu har man fått veta det, och det är detta man hänvisar till. Kan det då sägas att det är oriktigt handlat i denna situation? Jag kan det inte.

Herr talman! Det är på det sättet som jag tror att vi måste se på detta problem, men är vi i riksdagen överens om att det bör bli en bättre fördelning mellan stat och kommuner, tror jag också att vi skall lyckas att lösa den uppgiften, när vi får det underlag som behövs för att bedöma problemet.

Ang. bidrag till anordnande av skolmåltider

Herr CARLSSON, ERIC, (cp):

Herr talman! Jag ber om överseende för att jag tar kammarens tid i anspråk för ytterligare ett par synpunkter.

Utskottets ärade talesman säger att om man skulle bedöma denna sak såsom kommunalman, vore det ganska enkelt, men han måste se det ur statens synpunkt liksom alla ansvariga riksdagsmän måste göra. Ja, naturligtvis måste vi göra det, men det är inte här fråga om nya pengar. Frågan är, om de pengar som detta kostar skall tas via den proportionella beskattningen — vi vet att bärkraften i dag är mycket ojämn bland kommunerna — eller om pengarna skall tas via den progressiva beskattningen — i vilket fall man får ge bidrag efter den skatteförmåga man har.

Jag vill sedan ta upp frågan om att se problemet ur statens synpunkt. Jag skulle där vilja ställa frågan till utskottets ärade talesman: Är detta en ny synpunkt, eller är det ett svar på min första fråga, om de framställningar som gjorts under årens lopp till regeringen inte varit allvarligt menade utan endast gjorts för att tillgodose en opinion och om det är därför man har tryckt så hårt på att det är statens synpunkter som varit de väsentliga? Måste jag tolka herr Näsströms uttalande på det sättet?

Beträffande 1958 års skatteutjämningskommitté, som verkställer den utredning som man i dag hänger upp allting på när man säger nej, vill jag påpeka att när den utredningen tillsattes 1958, sades i direktiven att utredningen skulle vara färdig i så god tid, att förslag kunde föreläggas 1964 års riksdag. Detta är alltså ingenting nytt. Det kände man till både 1959, 1960, 1961 och 1962, så det bör man inte kunna åberopa mera i år än någon gång tidigare.

Herr LARSSON, THORSTEN, (cp):

Herr talman! Herr Näsström har flera gånger åberopat att man måste se till de stora sammanhangen. Han menar väl med detta att oppositionen inte gör detta och därmed är litet ekonomiskt lättsin-

nig. Men till hela detta utlåtande har endast fogats tre reservationer, och det är väl bara två där oppositionen är samlad. Vi anser att dessa reservationer gäller ännu verkligt stora sammanhang.

Jag måste vidare fråga herr Näsström: Fanns det inte utrymme när utskottet gjorde sina tidigare beställningar de föregående åren, eller har detta varit helt taget ur luften?

Jag kan inte finna annat än att Kungl. Maj:t har lika mycket nonchalerat de tidigare beställningarna som man eventuellt hade kunnat göra också denna fjärde gång, även om utskottet nu fallit undan litet med anledning av det signaletrade betänkandet.

Herr NÄSSTRÖM (s):

Herr talman! Får jag rikta ledamöternas uppmärksamhet på att det var herr Larsson och inte jag som kallade reservanterna lättsinniga.

När det gäller utrymmet vet nog herr Larsson lika väl som jag, att om ecklesiastikdepartementet får ett visst belopp att hushålla med så måste det alltid vara så, att tar man mer på ett område blir det desto mindre på något annat område. Det skulle vara mycket intressant att höra vad herr Larsson anser att vi skall pruta på.

Jag utgår ifrån att även herr Larsson är kommunalman och har suttit i en kommunalnämnd och vet hur det går till där. Ökar man en post måste man pruta på en annan, höja skattesatsen eller gå ut på lånemarknaden. Det är dessa tre möjligheter man har, därför kan man inte resonera annorlunda.

Till herr Eric Carlsson vill jag säga, att om reservanterna skulle vinna här, utgår ett belopp i form av statsmedel, som har kommit in genom en progressiv skatt. Det var ju så herr Carlsson menade? Men om kommunerna får sitt förbättrade anslag via den kommitté herr Carlsson sitter i, blir det inte då också fråga om statsmedel som har kommit in genom en progressiv skatt?

Ang. bidrag till anordnande av skolmåltider

Herr LARSSON, THORSTEN, (cp):

Herr talman! Det där om lättsinne var en slutsats jag drog av herr Näsströms tidigare resonemang. Kammaren har mycket väl märkt, att herr Näsström jämt och och ständigt, på varenda punkt säger, att vi måste tänka i de stora linjerna; det finns fler behov etc. Det är naturligtvis riktigt, men vi menar nog, att på de två punkter, där vi har klara reservationer, finns det också utrymme.

Jag måste nog säga till herr Näsström, när vi diskuterar ekonomi staten kontra kommunerna: Är utrymmet större i kommunernas kassa än i statens?

Herr ANDERSSON, AXEL JOHANNES, (fp):

Herr talman! Herr Näsström sade förut, att då vi får det underlag som behövs för att bedöma detta problem, skall vi vara redo att ta ställning. Det underlaget skulle tydligen vara skatteutjämningskommitténs förslag. Men hur blir det då med dessa fyra tidigare gånger som statsutskottet, inte minst med herr Näsströms medverkan, har varit med om att hos regeringen begära förslag i denna sak? Har vi då saknat underlag för vårt krav? När vi t. ex. 1959 förklarade, att vi förväntade att förslag i frågan kommer att föreläggas nästa års riksdag, hade vi då inte verkligt underlag för vårt krav på att vi skulle få ett sådant förslag nästföljande riksdag?

Sedan ställde herr Näsström den frågan, inte direkt till mig utan till herr Larsson: »Vad vill då herr Larsson pruta på?» Ja, man hade väl samma anledning att ställa den frågan i fjol och de tidigare åren till herr Näsström, då herr Näsström var med om utskottets skrivning att kräva förslag i denna fråga. Vad ville herr Näsström pruta på då för att få fram detta förslag?

Nu förhåller det sig ju i detta speciella fall så att man inte behöver tala om prutning, när tiden har medverkat till att det har prutats på detta anslag. Statens bidrag har sjunkit år från år. Där har det verkligen skett en prutning. Även om varken herr Näsström eller jag

har behövt medverka till den har den ändå kommit till stånd.

Herr NÄSSTRÖM (s):

Herr talman! Jag måste tyvärr säga att herr Anderssons anförande var behäftat med brist på en punkt. Herr Andersson vet lika väl som jag, att om riksdagen eller ett ämbetsverk kommer till Kungl. Maj:t med en framställning innan statsverkspropositionen skrives, får man ta hänsyn till alla de olika punkterna, men kommer man med en framställning sedan statsverkspropositionen är lämnad och man sålunda har fått en ram att hålla sig inom, måste man pruta på någon annan punkt om vi skall hålla ramen. Det är den reella skillnaden.

Herr Andersson minns nog mycket väl, att när vi i fjol skrev på denna punkt, var det ingen av oss som trodde att skatteutjämningskommitténs betänkande var så pass nära förestående som det visade sig vara. Vi trodde inte på det, och därför skrev vi som vi gjorde. Skulle det inte ha varit så, hade vi naturligtvis fått skriva på annat sätt, och med hänsyn just till vad jag nu sagt måste jag efterlysa herr Larssons prutningspunkter.

Herr ANDERSSON, AXEL JOHANNES, (fp):

Herr talman! Jag får nog lov att vidhålla vad jag sagt om prutning, ty såväl 1959, 1960 och 1961 som 1962, när statsutskottet lade fram sina förslag för riksdagen, var ju statsverkspropositionen lämnad, och utskottet befann sig i precis samma situation som motionärerna och reservanterna har varit i år. Jag kan inte förstå att det har varit någon skillnad. Herr Näsström nämnde att när ämbetsverken lägger fram sina förslag så får man ta hänsyn till dem, men sedan statsverkspropositionen är lämnad skulle man liksom vara skyldig att anvisa, på vilka håll man skall pruta om man kräver någon höjning på ett håll. Det har väl varit precis likadant de fyra år då statsutskottet har begärt vad reservanterna nu kräver.

Ang. bidrag till anordnande av skolmältider

Herr LARSSON, THORSTEN, (cp):

Herr talman! Får jag bara ställa en kort fråga till herr Näsström. Menar herr Näsström att kommunerna har bättre råd att ta ur sina kassor än staten?

Herr NÄSSTRÖM (s):

Herr talman! Som herr Larsson vet skiftar det väsentligt beträffande vad våra kommuner har råd till. Om jag minns rätt har vi en skillnad från 75 skattekronor per invånare ned till 8. Detta är alltså en ganska stor spridning därvidlag. Är det fråga om huruvida någon viss kommun kan ha råd, kan man kanske svara, men man kan inte lämna herr Larsson något generellt svar på hans fråga. I sådant fall måste man undersöka de ekonomiska förhållandena mycket ingående.

Till herr Andersson vill jag säga, att när statsutskottet i fjol skrev som vi gjorde, var det inte för att spränga ramen på årets budget, utan vi hoppades att denna fråga skulle lösas till kommande år, alltså i den påföljande statsverksbudgeten.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr förste vice talmannen enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i förevarande punkt hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr förste vice talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Larsson, Thorsten, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 8 punkten 85, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr Larsson, Thorsten, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 88;

Nej — 44.

Därjämte hade 3 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkterna 86—89

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 90 och 91

Lades till handlingarna.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 68, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1962/63, i vad propositionen avser utrikesdepartementets verksamhetsområde;

nr 69, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1962/63, i vad propositionen avser socialdepartementets verksamhetsområde;

nr 70, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1963/64 till verkstäder för handikappade jämte i ämnet väckta motioner;

nr 71, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till stat för riksgäldfonden för budgetåret 1963/64; och

nr 72, i anledning av väckta motioner angående vattenfallsstyrelsens högsänningstaxor,

Om ändrad förmögenhetsbeskattning

varvid utlåtandet nr 68 företogs punktvis till avgörande.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Om ändrad förmögenhetsbeskattning

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 29, i anledning av väckta motioner om ändrad förmögenhetsbeskattning.

Till bevillningsutskottet hade hänvisats följande inom riksdagen väckta, av utskottet till behandling i ett sammanhang upptagna motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 371, av herr Wallmark, och II: 433, av herr Darlin m. fl., vari hemställdes, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhänga om förslag till 1964 års riksdag rörande förmögenhetsbeskattningen, med särskild hänsyn tagen till att de nuvarande beskattningsreglernas återverkningar dels på bildande och bibehållande av riskvilligt kapital i produktionen, dels vid inkomstbeskattningen borde elimineras; ävensom

2) de likalydande motionerna I: 439, av herrar Hermansson och Harald Pettersson, samt II: 537, av herrar Wahrendorff och Dahlgren, vari föreslagits att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhänga, att den översyn av förmögenhetsbeskattningen, som skulle utföras av allmänna skatteberedningen, särskilt måtte hava till syfte dels en sådan utformning, att skatt uttoges endast på den verkliga avkastningen och i enlighet med för skattesystemet grundläggande bärkraftsprinciper, dels en avvägning i skatteuttaget mellan dem, som i inkomstskattehänseende beskattades som ensamstående respektive äkta makar, samt dels en höjning av det skattefria bottenbeloppet, som vore motiverad av den ekonomiska utvecklingen, allt i enlighet med vad i motionerna anförts.

Utskottet hade i det nu föreliggande betänkandet av angivna orsaker hemställt, att följande motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 371, av herr Wallmark, och II: 433, av herr Darlin m. fl., om ändrad förmögenhetsbeskattning, ävensom

2) de likalydande motionerna I: 439, av herrar Hermansson och Harald Pettersson, samt II: 537, av herrar Wahrendorff och Dahlgren, angående förmögenhetsbeskattningens utformning,

icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade avgivits

I) av herrar Hagberg, Gösta Jacobsson, Sundin, Vigelsbo, Magnusson i Borås och von Sydow, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen, i anledning av de likalydande motionerna I: 371, av herr Wallmark, och II: 433, av herr Darlin m. fl., om ändrad förmögenhetsbeskattning, ävensom de likalydande motionerna I: 439, av herrar Hermansson och Harald Pettersson, samt II: 537, av herrar Wahrendorff och Dahlgren, angående förmögenhetsbeskattningens utformning, i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte giva till känna vad reservanterna anförte till vägledning vid allmänna skatteberedningens behandling av förmögenhetsbeskattningen;

II) av herrar Lundström, Larsson i Umeå och Broberg, vilka likväl ej antytt sin åsikt.

Herr LUNDSTRÖM (fp):

Herr talman! Till detta bevillningsutskottets betänkande har folkpartiets representanter i utskottet fogat en blank reservation. Vi har liksom utskottets majoritet inte ansett oss böra tillstyrka motioner om speciella tilläggsanvisningar till allmänna skatteberedningen i denna fråga. Beredningen har nämligen enligt sina uttryckliga direktiv i uppdrag att bl. a. ta upp till granskning just de spörsmål som det här gäller.

Jag vill emellertid understryka, att de sakliga frågeställningar som här behandlas också av folkpartiet har omfattats och alltjämt omfattas med stort intresse.

Mycket av vad som säges i reservationen överensstämmer således med meningar som hyses inom det parti jag företräder. Då emellertid skatteberedningen som sagt har uttryckliga direktiv i saken, har vi funnit det meningslöst att nu yrka på ytterligare anvisningar till utredningen.

I detta avseende har vi alltså kommit till samma slutsats som utskottsmajoriteten i dess kläm, men vi har åtskilliga invändningar att göra mot den skrivning som utskottet har förebragt i sin motivering. Den är i vissa punkter oförenlig med den uppfattning i berörda saksfrågor som folkpartiet omfattar och som vi i olika sammanhang har givit uttryck åt. Det är detta som motiverar den blanka reservation som vi har avgivit.

Herr JACOBSSON, GÖSTA, (h):

Herr talman! Jag talade redan i fjol för en av mig då väckt motion om en blygsam höjning av det skattefria bottenbeloppet för förmögenhetsskatten. Den i år föreliggande reservationen av herr Hagberg m. fl., gemensam för högern och centerpartiet, tar i anslutning till ett flertal motioner upp förmögenhetsskatten ur en något större synvinkel. Jag skall något utveckla reservanternas synpunkter.

Förmögenhetsskatten är en hård skatt därför att den lägges ovanpå den vanliga inkomstskatten. Den fortgående penningvärdeförsämringen har medfört en automatisk skärpning av skatten. Inflationen har i grunden ändrat förutsättningarna för denna skatteform. Förmögenhetsskatten har till följd av utvecklingen kommit att verka alltmer betungande för de skattskyldiga redan vid relativt blygsamma kapitalinkomster i skattens lägre skikt. Progressiviteten på inkomstskatten och progressiviteten på förmögenhetsskatten i förening åstadkommer emellanåt i de individuella fallen en påtagligt orättvis effekt. Det gäller framför allt vid förmögenheter med låg avkastning. Där kan den sammanlagda skatten i det närmaste sluka hela avkastningen. Tas penningvärdeförsäm-

ringen med i beräkningen, vilket man väl måste göra vid penningplaceringar i obligationer, på bankräkningar och liknande, kan räntan på kapitalet t. o. m. bli rent negativ.

Jag vill också peka på att förmögenhetsskatten framstår som en särskilt påtaglig orättvisa där förmögenheten ligger i en rörelse och representeras av maskiner, fabriksfastigheter, varulager och fordringar eller ligger i motsvarande tillgångar i jordbruk. Den är då en specialskatt på arbetsredskapen, skulle jag vilja säga. Förmögenhetsskatten står dessutom mindre väl i överensstämmelse med statsmakternas syn på sparandet i allmänhet i andra sammanhang. Den är förvisso ägnad att motverka sparandet.

Starka skäl föreligger enligt reservanternas mening för att frågan om förmögenhetsskatten som sådan göres till föremål för omprövning och skatteskalorna justeras efter det ändrade penningvärdet. Denna justering bör ske snarast möjligt. Vi utgår från att den allmänna skatteberedningen sysslar med denna fråga.

Redan i fjol pekade jag som en jämförelse på att det kapitaliserade beloppet av den högsta ATP-pensionen i fullt utbyggt skick vid 67 års ålder uppgår till 190 000 kronor. Detta kapitaliserade belopp, som otvivelaktigt är en förmögenhetstillgång, samlas upp utan att belastas av vare sig inkomstskatt eller förmögenhetsskatt. Är det då rimligt, frågar man sig, att den som vill trygga sin ålderdom på annat sätt, d. v. s. genom eget sparande, skall påläggas inte bara inkomstskatt på sitt sparande utan även för mögenhetsskatt för belopp över 80 000 kronor?

I reservationen dras upp vissa riktlinjer för en reform på detta område. Reservanterna menar att förmögenhetsskatten bör utformas på sådant sätt, att den endast uttas på den verkliga avkastningen, att en avvägning av skatteuttaget mellan äkta makar och ensamstående sker och att en höjning av det skattefria bottenbeloppet kommer till stånd. Andra problem som bör tas upp är avdragsrätt för erlagd förmögenhetsskatt

Om ändrad förmögenhetsbeskattning

och justering av skatteskalorna. Reservationen utmynnar i en hemställan, att riksdagen ville ge till känna vad i reservationen anförts till vägledning vid allmänna skatteberedningens behandling av förmögenhetsbeskattningen.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation I av herr Hagberg m. fl.

Herr WÄRNBERG (s):

Herr talman! Det här är en mycket gammal bekant för kammaren. Vid flertalet riksdagar under senare år har denna fråga varit uppe, och utskottet har inte velat vara med om några ändringar. Man kan säga att utskottet har varit relativt kallsinnigt, och ju närmare den dag vi kommer, då allmänna skatteberedningen skall avlämna sitt betänkande, desto mindre anledning tycker vi det finns att göra några ändringar.

Den inom allmänna skatteberedningens ram arbetande skattesystemutredningen har i uppdrag att pröva hela förmögenhetsbeskattningens utformning och då givetvis också skattegränsens höjd. Nu har ju även reservanterna — i motsats till motionärerna — frångått kravet på omedelbara åtgärder, och man vill att utredningsorganen skall få ta hand om denna sak, men man vill ge utredningen sådana direktiv att den, mänskligt att döma, måste känna sig bunden i viss riktning, och det vill inte utskottsmajoriteten vara med om, utan beredningen bör få arbeta ostört. Naturligtvis kan det utan vidare medges att vissa ändringar i förmögenhetsbeskattningen skulle vara befogade, men några skönhetsfläckar av den omfattningen att man redan nu måste skriva till Kungl. Maj:t finns enligt utskottsmajoritetens uppfattning inte.

Skulle det bli utrymme för skattesänkningar, kan man också fråga sig om reformer just på förmögenhetsbeskattningens område hör till de mest angelägna. Åtskilliga familjeinkomster här i landet ligger på 8 000—10 000 kronor, och man tycker att skattekraften, mänskligt att döma, borde vara större hos människor

med förmögenheter överstigande 80 000 kronor än hos familjer som helt saknar förmögenhet och tjänar bara 8 000 eller 10 000 kronor om året. Därför tycker vi inom utskottsmajoriteten, att det finns skattereformer som är mer angelägna.

Farhågorna att förmögenhetsskatten skulle motverka tillväxten av riskvilligt kapital torde vara betydligt överdrivna. Aktiebolag och ekonomiska föreningar är ju undantagna från denna förmögenhetsbeskattning, och de företag som drivs av enskilda personer har inte heller sådan storleksordning att förmögenhetsskatten blir av någon betydelse i det avseendet.

Herr Jacobsson sade, och det står även i reservationen, att vissa försäkringsformer där man åstadkommer en kapitalbildning, exempelvis ATP, är fria från förmögenhetsskatt. Denna jämförelse håller enligt min mening en smula, eftersom den som en gång kommer att bli pensionerad inom ramen för ATP inte disponerar kapitalet förrän efter ett visst antal år och då endast enligt särskilt fastställda grunder; och om den försäkrade går bort tidigt, får han ju inte disponera sitt ATP-kapital alls. Vad sedan beträffar försäkringarna på den privata sidan så förmögenhetsbeskattas de ju i många fall, när de försäkrade har möjlighet att disponera det kapital som finns samlat. Men jag är naturligtvis bara tacksam om vi kan få hjälp när det gäller att i någon mån komma till rätta med den nuvarande försäkringsfloran, så att man inte bara försöker att skapa nya försäkringar och ytterligare möjligheter till försäkringsavdrag vid beskattningen, något som man ju har varit ganska pigg på här i kammaren.

Visst fog kan, som jag sade, finnas för att ändra spärrarna när det gäller förmögenheter med dålig avkastning, men utskottsmajoriteten vill inte sträcka sig så långt som till att man vid inkomstbeskattningen skulle få göra avdrag för förmögenhetsskatt. Beskattningen av förmögenhet och beskattningen av inkomst är enligt vår uppfattning skilda saker, och vi har ju en särskild förmögenhetsbeskattning, vilket riksdagen vid

tidigare tillfällen inte haft någonting att erinra mot.

Herr talman! Utskottsmajoriteten anser att man lugnt kan avvakta skatteberedningens förslag, och jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågavarande betänkandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Hagberg m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Jacobsson, Gösta*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 29, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Hagberg m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Jacobsson, Gösta*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 73;

Nej — 40.

Därjämte hade 21 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Om upphävande av energiskatten på elektrisk kraft

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 31, i anledning av väckta motioner om upphävande av energiskatten på elektrisk kraft.

Till bevillningsutskottet hade hänvisats följande inom riksdagen väckta, av utskottet till behandling i ett sammanhang upptagna motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 430, av herr *Hagberg m. fl.*, och II: 525, av herr *Heckscher m. fl.*, vari bland annat hemställdes, att riksdagen måtte besluta, att energiskatt på elektrisk kraft från och med den 1 juli 1963 ej längre skulle utgå; samt

2) de likalydande motionerna I: 513, av herr *Bengtson m. fl.*, och II: 625, av herr *Hedlund m. fl.*, vari föreslagits, att riksdagen skulle besluta, att energiskatt å elektrisk kraft icke skulle uttagas efter den 30 juni 1963.

Utskottet hade i det nu föredragna betänkandet på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 430 och II: 525, i vad desamma avsåge energiskatt på elektrisk kraft, samt med bifall till motionerna I: 513 och II: 625 antaga i betänkandet infört förslag till förordning angående ändring i förordningen den 31 maj 1957 (nr 262) om allmän energiskatt.

Reservation hade anförts av herrar *John Ericsson, Wärnberg, Tage Johansson, Helleblad, Paul Jansson, Brandt, Allard, Engkvist, Asp* och fru *Holmqvist*, vilka på åberopade grunder ansett, att utskottet bort hemställa, att följande motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 430, av herr Hagberg m. fl., och II: 525, av herr Heckscher m. fl., angående den indirekta beskattningen av investeringsvaror, m. m., i den mån motionerna avsåge energiskatt på elektrisk kraft, samt

2) de likalydande motionerna I: 513, av herr Bengtson m. fl., och II: 625, av herr Hedlund m. fl., om upphävande av energiskatten å elektrisk kraft,

Om upphävande av energiskatten på elektrisk kraft

icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr ERICSSON, JOHN, (s):

Herr talman! Här föreligger två partimotioner, från högerpartiet och centerpartiet, där man yrkar på att energiskatten skall slopas i vad avser elektrisk kraft. Om detta förslag genomföres, innebär det ett inkomstbortfall för staten per budgetår på ungefär 160 miljoner kronor. Den större delen av detta belopp, nämligen 100 miljoner kronor, faller på den s. k. borgerliga konsumtionen, och återstående 60 miljoner kronor på företagen. Detta yrkande har motiverats med att åtgärder skall vidtagas i konjunkturstimulerande syfte. Man pekar vidare på att denna skatt hämmar företagen och bl. a. minskar exportindustriens förmåga att konkurrera på världsmarknaden. Dessa båda synpunkter kan föranleda till långa utläggningar.

Det är klart att den skatt som företagen får betala i och för sig utgör en belastning. När man motiverar behovet av att slopa skatten för företagen, alltså de 60 miljonerna, därför att den skulle allvarligt skada våra exportnäringsar, bör man emellertid beakta — såsom också utskottsmajoriteten framhåller — att det i verkligheten bara rör sig om hälften av detta belopp, eftersom skatten är avdragsgill vid beskattningen. Denna skattelättnad för företagen, således 30 miljoner kronor, bör naturligtvis ställas i relation till det värde som det är fråga om när det talas om Sveriges export, d. v. s. en summa på omkring 15 miljarder kronor.

Utskottsmajoriteten erkänner att det är tekniska skäl som gjort att man har tagit med även den s. k. borgerliga förbrukningen, och majoriteten erkänner att den inte har lyckats lösa denna fråga på annat sätt. Huruvida det kan vara ändamålsenligt och en hållbar argumentering att just nu säga, att konjunkturen måste stimuleras, kan måhända diskuteras, när statsmakterna i dagarna börjat vidtaga åtgärder, som närmast kan sägas innebära att vi tvingas bromsa upp utvecklingen på vissa områden.

Regeringen har ansett att energiskatten hör till de skatter som skall bli bestående för framtiden. När så är förhållandet, är det klart att man inte gärna kan vara med om den motivering som utskottets majoritet anför.

Utskottsmajoriteten säger vidare att denna skatt har en diskriminerande effekt mot svenska företag i förhållande till utländska, eftersom man i utlandet inte har någon energiskatt som drabbar företagen. De utländska företagen skulle alltså ha lättare att sälja på den svenska marknaden därför att de slipper ifrån denna börda. Även detta argument tycker jag är tämligen lätt vägande, ty om importvarorna skall komma in på den svenska marknaden, finns det kanske andra hinder, som är mycket mera tungt vägande än vad den här belastningen innebär för den svenska industrien som säljer på hemmamarknaden.

För att göra en eftergift åt utskottsmajoriteten vill jag säga, att vi nog i princip lägger större vikt vid det argumentet, att denna skatteform i och för sig är en belastning på den svenska exportindustrien. Utskottsmajoriteten diskuterar emellertid inte på det sätt som vi vill göra. Om vi tar bort en inkomstskälla på låt oss säga 160—170 miljoner kronor, kanske vi tvingas fråga oss, varifrån vi i stället skall ta dessa pengar. Utskottsmajoriteten kan ju säga att vi gott kan ta bort denna inkomstskälla, ty vi har ändå så stora statsinkomster och vi kan kanske också spara in på utgifterna. Det går ju att föra ett sådant resonemang, men majoriteten i riksdagen är inte beredd att skära ned de och de utgifterna allteftersom vi reducerar skatterna.

Jag skall erkänna att det rent principiellt finns anledning att lägga mer vikt vid denna extra belastning på exportindustrien, men vi är, mina damer och herrar, ännu inte i det läget, att vi har kunnat konstruera ett skattesystem som innebär att man kan låta exportföretagen slippa ifrån skatt, d. v. s. erhålla restitution. Den skatteformen finns i ett antal länder — den s. k. mervärdeskat-

Om upphävande av energiskatten på elektrisk kraft

ten — och jag tror att det tar sin tid innan vi kan få fram förslag om denna skatteform. För övrigt diskuterar man ju huruvida det vore ändamålsenligt att gå över på den linjen i stället för den nuvarande formen av omsättningsskatt och den form vi nu har i fråga om energiskatten. Det är alltså en öppen fråga, som jag tror kommer att diskuteras framöver och som vi då får ta ställning till. Men att som utskottsmajoriteten här gör, när den utan större bekymmer föreslår att denna skatt skall slopas och motiverar detta med lättnader för näringslivet churu huvudparten av lättnaderna i verkligheten kommer konsumenterna i allmänhet till godo, tycker vi inte är hållbart. Därför har vi, d. v. s. ena halvan i utskottet — det går ju så till ibland att vi lottar — haft den uppfattningen att dessa motioner inte skall föranleda någon riksdagens åtgärd, och jag hemställer, herr taiman, om bifall till reservationens yrkande.

Herr SUNDIN (cp):

Herr talman! Såsom framhållits inledningsvis i utskottsbetänkandet var 1957 års beslut om en allmän energiskatt motiverat av det femåriga investeringsprogram som då förelåg på energiproduktionens område. När vi i dag skriver 1963, kan vi ju konstatera att större delen av investeringsmålsättningen blivit tillgodosedd, och mot den bakgrunden torde en del av energiskatten kunna borttagas. Det i reservationen sagda om att i direktiven för allmänna skatteberedningen uttalas, att energiskatten bör ses som ett bestående element i skattesystemet bör vägas mot motiveringen till 1957 års beslut om en allmän energiskatt.

Diskussion och beslut i denna fråga har samhörighet i allra högsta grad med de i proposition 159 framförda förslagen. I de av centerpartiet avlämnade motionerna framhålls att borttagandet av elskatten är en av åtgärderna i en aktiv konjunkturpolitik. I proposition 159 föreslås i samma syfte en liberalare tillämpning i fråga om konjunkturin-

vesteringsfondernas användning samt att även enskilda företag ges möjlighet till ett särskilt investeringsavdrag. I anledning av vad bevillningsutskottets ärade ordförande sade här alldeles nyss, när han ifrågasatte huruvida den nuvarande konjunkturbilden var den lämpliga för framförandet av ett sådant här förslag, vill jag bara hänvisa till den proposition som jag alldeles nyss har omnämnt.

Den industriella förbrukningen av elkraft sker till stor del hos våra konjunkturkänsliga industrier. Detta motiverar ett beslut i enlighet med utskottets förslag. I fråga om enskilda förbrukare vill jag först påpeka den mycket underliga rättvisan i fråga om principen för uttagande av elskatt. Beskattningsvärdet är lika med summan av de avgifter som förbrukaren har att erlägga för kraften. Elskatten utgår alltså även på andra värden än på den förbrukade elkraften. Detta förhållande plus de svårigheter som kommer att uppstå för jordbrukare och andra företagare att kunna skilja på den enskilda förbrukningen och företagets förbrukning ger motiv för ett avskaffande av elkraften i dess helhet. Om man alltså, såsom utskottet har kunnat konstatera, vet att denna form av beskattning hårdast drabbar de konjunkturkänsliga företagen och vet om de underliga principer som skattemässigt tillämpas för enskilda förbrukare, måste det vara oundgängligen nödvändigt att kammaren beslutar i enlighet med utskottets hemställan.

Utöver vad jag här tidigare har sagt om proposition 159 vill jag även hänvisa till de s. k. boksluten för innevarande budgetår som görs i kompletteringspropositionen. Även om bilden där tecknas i en ljusare dager än vad som gjordes vid samma tid förra året, framgår ändå med all tydlighet den ovisshet som är rådande på många olika områden inom industrien och som även har bevisats med det förslag som finansministern har lagt fram för att eventuellt kunna ge en lättnad åt vissa industrier.

Herr talman! Med dessa ord ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Om upphävande av energiskatten på elektrisk kraft

Herr HAGBERG (h):

Herr talman! Det anförande som reservanternas talesman herr John Ericsson höll för en stund sedan påkallar, enligt min mening, några kommentarer. Först fann han, på samma sätt som reservanterna, att de erinringar beträffande den svenska industriens genom elskatten försämrade konkurrensmöjligheter, som anföres i motionerna, bör tillmätas förhållandevis större betydelse än det konjunkturpolitiska resonemanget. Herr John Ericsson kom tillbaka till denna ståndpunkt ett par gånger i sitt anförande, och jag vill gärna säga att i och för sig kan man naturligtvis ha anledning till tillfredsställelse över detta erkännande från reservanternas sida att elskatten har sin betydelse med hänsyn till vår industris konkurrensmöjligheter.

Det är, som sagt, i och för sig tillfredsställande att reservanterna har skrivit på det sättet, men å andra sidan har jag nog svårt för att dela den värdering som herr John Ericsson jämte reservanterna gjorde på det sätt som jag nyss har nämnt. Jag anser nämligen att de i vissa motioner gjorda uttalandena om konkurrensmöjligheterna förtjänar samma uppmärksamhet som de i andra motioner framförda konjunkturpolitiska resonemangen. Jag tycker nämligen att dessa ting är två olika sidor av samma sak och bör ur angelägenhetssynpunkt kunna taxeras ungefär lika.

Emellertid skall jag inte fördjupa mig i några resonemang på den punkten. Jag skulle i stället vilja göra ett par andra påpekanden.

Reservanterna anser att den indirekta beskattningen inte bör vara så anordnad att den väsentligt försämrar den svenska industriens möjligheter att konkurrera på exportmarknaderna. Det är också ett värdefullt påpekande — självfallet — och det är nog så riktigt, men tillfredsställelsen över detta påpekande som reservanterna gör — alldeles riktigt, enligt min mening — grumlas något, när man finner att reservanterna låter detta sitt i och för sig alldeles riktiga konstaterande utmynna i en enkel hänvisning

till arbetet inom företagsskatteutredningen.

Bevillningsutskottet har i detta hänseende en annan mening och pekar på omständigheter, som enligt utskottets uppfattning skulle motivera ett beslut redan nu. En av dessa omständigheter är det förhållandet att införandet av den allmänna energiskatten, som vi har haft rätt länge nu — den infördes ju 1957 — motiverades med ett omfattande investeringsprogram på energiområdet, vilket kammarens ledamöter säkert kommer ihåg. Programmet avsåg en femårsperiod och upptog som huvudpunkter utbyggnad av atomenergiområdet, ökad lagring av olja och bensin samt upprustning av landsbygdens elnät. I och med att dessa investeringsbehov numera är i huvudsak tillgodosedda, anser utskottet att de tidigare motiven för skatten har försvagats.

Så har vi den svenska industriproduktionens förhållandevis svaga expansionstakt. Herr John Ericsson var inne på dessa aspekter, men jag får nog säga att jag i likhet med herr Sundin tyckte att reservanternas ärade talesman tog en liten smula för lätt på den sidan av problemet, ty hur gestaltar sig i själva verket läget? Den totala industriproduktionens stegring, som år 1961 uppgick till något mer än 3 procent, sjönk 1962 till 1,5 procent, räknat på årsgenomsnittet i förhållande till föregående år. »Den senast publicerade siffran avseende tolv månadersperioden januari 1962—januari 1963 visar en oförändrad svag expansion om cirka 1,5 procent», heter det i utskottets skrivning. Jag vill gärna inskjuta att, sedan detta skrevs, har kompletteringspropositionen kommit, och där är siffran något litet mindre ogynnsam, men differensen är ganska obetydlig, och det medger säkert herr John Ericsson.

Den avmattning som inträdde under fjolåret har således inte övervunnits utan kännetecknar i stort sett fortfarande det rådande läget vad industriproduktionen beträffar. »Ett avskaffande av elskatten skulle i det aktuella läget», säger

Om upphävande av energiskatten på elektrisk kraft

utskottet, »medföra en önskvärd stimulans för produktionsutvecklingen främst genom sin direkt kostnadssänkande verkan. Ifrågavarande beskattning utgör enligt utskottets bedömning en belastning för den ekonomiska utvecklingen i vårt land.» Den, som lyssnade uppmärksamt till herr John Ericssons anförande, fann att herr John Ericsson också är av den uppfattningen att energiskatten är en belastning men att han inte anser denna belastning vara av sådan betydelse, att man har anledning att särskilt fästa sig vid den i detta sammanhang.

I reservationen finns ett avsnitt, som herr John Ericsson till min överraskning inte alls berörde i sitt anförande — varför vet jag givetvis inte. Saken är emellertid den, att reservanterna påpekar att det finns möjligheter till ett visst dispensförfarande. Man framhåller att beskattningsmyndigheten »redan nu med stöd av bestämmelserna i 15—17 §§ energiskatteförordningen kan, om så finnes påkallat, göra väsentliga nedsättningar av beskattningsvärdena. Sådana nedsättningar har på elskattens område också ägt rum för vissa viktiga exportprodukter, bl. a. slipmassa. Exportindustriens intressen kan således i huvudsak tillgodoses inom ramen för gällande lagstiftning», säger man.

Jag ifrågasätter, huruvida reservanterna har täckning för detta uttalande. Jag vet inte om det var en tillfällighet att herr Ericsson inte berörde detta avsnitt av reservationen, men jag tror, som sagt, inte, att det finns täckning för detta kategoriska uttalande.

Hur ligger det i själva verket till? Av riksräkenskapsverkets inkomstberäkning som vi fick i januari (sid. 65, noga räknat, om någon vill slå upp aktstycket) framgår att verket för budgetåret 1963/64 räknar med en kraftförbrukning för »tillverkning av slipmassa för export» — det är den som omnämnes i reservationen — om 520 miljoner kilowattimmar. Samtidigt räknar verket med en total industriell förbrukning om 21 160 miljoner kilowattimmar. Denna slipmassa som man nu talar om motsvarar

alltså knappt 2,5 procent av den totala kraftförbrukningen.

Jag skulle också vilja påpeka att elkraftförbrukningen för trämassa och dylikt samt för stål och järnvaror representerar den övervägande delen av kraftförbrukningen. Siffrorna är för trämassa 6 500 miljoner samt för järn och stål 4 400 miljoner kilowattimmar eller tillsammans 10 900 miljoner kilowattimmar. Sätter man förbrukningen för slipmassa i relation härtill utgör denna knappt 5 procent av kraftförbrukningen inom de nyssnämnda väsentliga exportindustriområdena.

Därför menar jag att man inte har anledning att fästa alltför stor vikt vid den omständighet som påpekas i reservationen, nämligen att man för slipmassa har beviljat en viss dispens. Det påverkar över huvud taget inte bilden. Men, herr John Ericsson, till saken hör ju också att någon fullständig skattebefrielse inte ägt rum ens för slipmassan. Denna har blivit likställd med elektrokemisk och elektrotermisk produktion och därmed fått beskattningsvärdet nedsatt till en fjärdedel av vad som gäller för övrig industrikraft. Detta påpekande förminskar kanske ytterligare något värdet av omnämmandet av slipmassan.

Men alldeles bortsett från den ringa praktiska betydelsen hittills av de gjorda modifikationerna talar enligt min uppfattning starka skäl för att man här inte bör sätta sin lit till ett slags dispensförfarande. Dels måste det bli fråga om ett skönsförfarande, det ligger ju i sakens natur, dels måste en ständig osäkerhet råda som inte är till gagn för den långsiktiga planeringen inom våra exportföretag, dels slutligen är det hela, tycker jag, ingalunda ägnat att leda till den jämlikhet i konkurrenshänseende som vi, i varje fall från vår sida, anser vara angelägen.

Och så ett par ord till slut om intäktsbortfallet. Det är alltid en angelägenhet som intresserar kammarens ledamöter. Herr John Ericsson erinrade om att skatten på elektrisk energi är kalkylerad att ge 160 miljoner kronor för bud-

Om upphävande av energiskatten på elektrisk kraft

getåret 1963/64. Det förtjänar dock påpekas, och det gjorde han också, att skatten i betydande utsträckning är avdragsgill så att det verkliga skattebortfallet blir icke obetydligt lägre än denna siffra. Under alla omständigheter förmenar utskottet att skattebortfallet är av mindre betydelse ur nationalekonomisk synpunkt än de återhållande verkningar på industriens konkurrenskraft och produktionsutveckling som skattens bibehållande skulle medföra.

Jag skall inte ytterligare gå in på detta ämne. Jag vill bara i anledning av det sätt på vilket herr John Ericsson behandlade industriens framtidsmöjligheter o. s. v. göra ett litet påpekande. Vi skall inte behandla kompletteringspropositionen i dag — vi kommer till den i ett annat och större sammanhang — men där finns ett påpekande av finansministern, vilket redan väckt allmän uppmärksamhet, ett påpekande som det enligt min uppfattning kan vara skäl att erinra om i detta sammanhang, och det gäller bolagens sjunkande vinster. I kompletteringspropositionen omtalar finansministern bl. a. att riksk revisionsverket i sin decemberberäkning räknade med i stort sett oförändrade inkomster för aktiebolagen mellan 1962 och 1963 års taxeringar. Nu föreliggande uppgifter tyder på en minskning av dessa inkomster med 10 procent. Detta får till resultat ett lägre inflöde av preliminär B-skatt under uppbördsåret 1963/64 ävensom mindre fyllnadsinbetalningar våren 1963. På ett annat ställe framhåller finansministern något som han kallar för »ett av hårdnande priskonkurrens präglad internationellt klimat». Som sagt, vi kommer att i annat sammanhang närmare diskutera kompletteringspropositionen, men jag har redan nu velat göra dessa erinringar. Jag tycker att de är av beskaffenheten att förtjäna framhållas även här, och jag anser att de inte riktigt korresponderar med den beskrivning som herr John Ericsson gjorde av industriens och särskilt exportindustriens aktuella situation.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr KRONSTRAND (fp):

Herr talman! Jag hade begärt ordet för att något motivera mitt ställningstagande i denna fråga, men sedan nu herrar Hagberg och Sundin på ett mycket förtjänstfullt sätt talat för utskottsmajoriteten skall jag inte upprepa argumenteringen utan ber bara att få instämma i deras yttranden och yrkanden. Jag vill dock understryka ett par saker.

Vår industri behöver mer än väl den stimulans som den kan få från riksdagens sida. I en tabell som är intagen i kompletteringspropositionen görs det en jämförelse mellan å ena sidan den långtidsprognos som uppgjorts och det faktiska resultatet av vår industriproduktion. Tabllån visar en ganska nedslående utveckling. Under 1964 och 1965 måste vi ta igen rätt mycket, om vi någorlunda skall komma upp i de siffror som utredningen räknat med.

Till sist skulle jag vilja tillägga att jag inte förstår hur reservanterna, som ju tillhör ett parti som tagit den fulla selsättningen på entreprenad, kan så helhjärtat gå in för att bibehålla en skatt som enligt vad de själva säger utgör en ganska avsevärd belastning för vår exportindustri. Tydligen är det så att den vänstra handen inte alltid vet vad den högra gör.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag, herr talman.

Herr ERICSSON, JOHN, (s):

Herr talman! Gentemot den siste ärade talaren vill jag säga att om vi ger det erkännandet att det kanske är mera betydelsefullt att mildra en belastning på exportnäringen än att man stimulerar konjunkturen, är det fråga om principer. Jag tillät mig att i mitt första anförande säga att det rör sig om en skattelättnad för den svenska industrien på 30 miljoner kronor, och man skall hjälpa exportnäringarna. Värdet av vår export uppgår till 15 miljarder kronor. Jag kan inte komma fram till att ett bifall till det förslag som majoriteten förordar skulle innebära någon stor stimulans för den svenska exportindustrien. Det kan väl ingen av ledamöterna göra gällande.

Om upphävande av energiskatten på elektrisk kraft

Herr Sundin hade en argumentation som jag hade litet svårt att följa med. Han hänvisade till propositionen om investeringsfonderna som ett bevis för att regeringen vill genomföra lättnader för näringslivet. Men, herr Sundin, förslaget om investeringsfonderna innebär ju att man under hyggliga konjunkturner skall bereda möjlighet för företagen att avsätta vinstmedel till investeringsfonder för att sedan tillåta att dessa fondmedel användes under en vikande konjunktur. Herr Sundins argumentering håller därför inte.

Gentemot dem som säger att vi behandlat detta ärende alldeles för enkelt och inte lagt tillbörlig vikt vid ärendet vill jag framhålla att jag har utgått ifrån att om man talar om att man skall stödja de svenska exportnäringarna, får det ske på annat sätt än som här föreslås. Jag tog mig friheten att säga att om vi i princip erkänner att vårt skattesystem skulle behöva utformas så att de som sköter om exporten skulle kunna få restitution på skatten, är det en helt annan sak och en sak av en helt annan storleksordning än den jag talar om nu. Jag har mig bekant att det svenska näringslivet lägger stor vikt vid just den frågan. Det var därför som jag antydde, att man kan diskutera en annan utformning av skatten, men till dess vi fått en annan utformning måste vi räkna med att behålla de inkomstkällor som vi har.

Nu sade herr Hagberg i Malmö, att statsfinansiellt spelar det ingen roll. Men 160 miljoner skulle falla bort. Man kan säga att det inte spelar någon roll, därför att våra statsinkomster uppgår till 20 miljarder, men nog ser vi det så att vi måste behålla energiskatten som helhet. Oppositionen har kanske en annan mening.

Om man nu tvistar om detta får jag kanske tillägga en sakuppgift som jag glömde att framhålla i mitt första anförande. Vad som skett i fråga om priset på elkraft under senare tid innebär väl lika stor lättnad för industrien som den lättnad som skulle uppkomma om vi tar bort den här skatten. Jag tror att framgångarna för det svenska näringslivet,

framför allt för exportindustrien, beror på helt andra faktorer. Det är ingalunda bristande intresse från vårt håll för exportindustrien som gör att vi motsätter oss förslaget. Vi anlägger helt andra synpunkter. Jag har, herr talman, i denna kammare någon gång framfört synpunkter på de svenska exportnäringarna som jag här inte skall upprepa. Jag tror att det är nyttigt att erinra om detta, ty när det gäller att stödja svensk export har vi inte något bristande intresse.

Jag vidhåller, herr talman, mitt yrkande.

Herr SUNDIN (cp):

Herr talman! Det är bara två saker som jag vill kommentera i herr John Ericssons senaste yttrande.

Det låter på sitt sätt bestickande när man jämför den lättnad som exportindustrien här skulle få på i runt tal 30 miljoner kronor med exportsiffran som rör sig om 15 miljarder kronor. Men är det riktigt, herr Ericsson, att göra den jämförelsen i nuläget när reservanterna anser att både vidtagna åtgärder från regeringens sida och de åtgärder som reservanterna föreslår på detta område är nödvändiga?

Utöver detta vill jag bara göra ytterligare en reflexion med anledning av att det inte gick att förstå mitt resonemang där jag hänvisade till proposition nr 159. Vad jag kan förstå, herr Ericsson, innebär i den propositionen åtgärder i konjunkturutjämnande syfte, och propositionen går ju ut på att man medelst de däri föreslagna åtgärderna skall kunna även arbetsmässigt utjämna dåliga och goda år. Det är i detta sammanhang som jag ser utskottets förslag, sammanfalla under proposition 159 och vi tror att konjunktur bilden i dag och även de närmaste åren är sådan att vi också bör vidtaga den åtgärd som utskottet har föreslagit.

Herr HAGBERG (h):

Herr talman! Bara ett par ord med anledning av herr Ericssons senaste anförande!

Om ökat stöd till handikappade

Herr Ericsson framhöll att statsintäkten uppgick till 160 miljoner kronor. Det är riktigt — det är den siffra som anges — men skattebortfallet kan beräknas bli inte obetydligt lägre än det belopp, varmed skatten upptagits i riksstaten, detta beroende på att elskatten i väsentlig utsträckning är avdragsgill — ett förhållande vilket herr Ericsson ju inom parentes själv pekade på.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen enligt de därunder framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i förevarande betänkande hemställt samt vidare på godkännande av den vid betänkandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att ha upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Ericsson, John*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 31, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes den vid betänkandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för nej-propositionen.

Då emellertid herr *Hagberg* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 66;

Nej — 72.

Herr talmannen tillkännagav, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsätande kl. 19.30.

Föredrogos ånyo första lagutskottets utlåtanden:

nr 20, i anledning av väckta motioner om skyldighet för åklagare att i brottmål föra talan för försäkringsgivare m. fl.; samt

nr 21, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i utskökningslagen, m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Om ökat stöd till handikappade

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 45, i anledning av väckta motioner om ökat stöd till handikappade.

I de likalydande motionerna nr 348 i första kammaren av herr *Lundström m. fl.* och nr 406 i andra kammaren av herr *Ohlin m. fl.* hade framställts yrkanden om ökat stöd till handikappade. Motionerna hade, såvitt de avsågo frågor rörande invaliditetsförmånerna enligt lagen om allmän försäkring, utom vad gällde medelsanvisningen, samt ersättning till föräldrar för vård av handikappade barn i hemmet, hänvisats till lagutskott och i övrigt till statsutskottet. I den mån motionerna hänvisats till lagutskott hade de tilldelats andra lagutskottet. I förevarande utlåtande behandlades frågorna rörande invaliditetsförmånerna enligt lagen om allmän försäkring. Utskottet komme att i annat sammanhang behandla motionerna i vad gällde ersättning för vård av handikappade barn.

I motionerna, såvitt nu vore i fråga, hade hemställts, att riksdagen måtte

a) besluta, att de särskilda invaliditetsförmånerna enligt lagen om allmän försäkring från och med den 1 januari 1964 skulle förstärkas så, att invaliditetstillägget fördubblades från 1 200 kronor

till 2 400 kronor om året och att invaliditetsersättningen höjdes från 2 000 kronor till 3 000 kronor om året (del av yrkandet under 11 i motionernas hemställan),

b) i skrivelse till Kungl. Maj:t såsom sin mening giva Kungl. Maj:t till känna vad motionärerna anfört beträffande tolkningen av uttrycket »betydande merutgifter» i 9 kap. 2 § andra stycket lagen om allmän försäkring (yrkandet under 12 i motionernas hemställan),

c) besluta, att invaliditetstillägg och invaliditetsersättning skulle från och med den 1 januari 1964 indexregleras på grundval av de belopp, som angåves i 12 § lagen angående införande av lagen om allmän försäkring (yrkandet under 13 i motionernas hemställan) samt

d) i skrivelse till Kungl. Maj:t begära att till 1963 års höstriksdag måtte framläggas förslag till de kompletteringsbestämmelser till lagen angående införande av lagen om allmän försäkring, som erfordrades för genomförande av angiven indexreglering (yrkandet under 14 i motionernas hemställan).

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att förevarande motioner, I: 348 och II: 406, såvitt nu vore i fråga, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Edström, Harry Carlsson, Jönsson* i Inge-
marsgården och *Carlsson* i Huskvarna, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del erhålla den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa,

1) att riksdagen med bifall till yrkandet i förevarande motioner, I: 348 och II: 406, om höjning av invaliditetstillägg och invaliditetsersättning, måtte för sin del antaga i reservationen införda förslag, nämligen

I. förslag till lag angående ändrad lydelse av 9 kap. 2 och 3 §§ lagen den 25 maj 1962 (nr 381) om allmän försäkring; samt

Om ökat stöd till handikappade

II. förslag till lag om ändrad lydelse av 12 § lagen den 25 maj 1962 (nr 382) angående införande av lagen om allmän försäkring;

2) att riksdagen med bifall till yrkandena under 13. och 14. i motionerna måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om förslag till årets riksdag om sådan ändring av lagen angående införande av lagen om allmän försäkring, att invaliditetstillägg och invaliditetsersättning från och med den 1 januari 1964 indexreglerades på grundval av de belopp, som beträffande ifrågavarande förmåner angåves i 12 § nämnda lag; samt

3) att riksdagen i anledning av yrkandet under 12. i motionernas hemställan i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte såsom sin mening giva Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anfört beträffande tolkningen av uttrycket »betydande merutgifter» i 9 kap. 2 § andra stycket lagen om allmän försäkring.

Herr LUNDSTRÖM (fp):

Herr talman! Den grupp av handikappade vars förmåner här ifrågavarande ärende gäller utgöres av de svårast invaliderade, alltså en grupp som inte kan sköta sig själv utan som även i sitt vardagsliv är beroende av hjälp upprepade gånger dagligen, t. ex. för att klä på sig och klä av sig, för att hjälpas i och ur rullstol o. s. v. Bidraget kallas tidigare hjälplöshetsbidrag, och man brukar populärt kalla dessa personer för rullstolsinvalider.

Trots sin höggradiga invaliditet kan dessa personer emellertid understundom avsevärt bidra till sin försörjning. Ibland kan de få så stora inkomster att de ur ekonomisk synpunkt inte kan få invalidpension. I dessa senare fall utgår då invaliditetsersättning, avsedd att inte bara täcka de ökade kostnader som dessa personer har för sin dagliga livsföring — det är det som invaliditetstillägget är avsett att täcka — utan även att bestrida de ökade kostnaderna för att kunna sköta arbetet, t. ex. kostnader för resor till och från arbetsplatsen.

Om ökat stöd till handikappade

Invaliditetstillägget avser alltså att täcka kostnaden för den personliga service som dessa höggradiga invalider behöver i sin dagliga livsföring om de lever i hemmet. Intas de på sjukhem utgår intet sådant tillägg.

Det är emellertid främst kostnaderna för denna personliga service till sjuka och invalidiserade som har stigit så avsevärt på senare år — se bara på hur vårdkostnaderna har ökat på våra sjukhus! Det är alltså denna kostnadsstegring som reservanterna och motionärerna anser bör kompenseras genom att månadsersättningen höjs med i runt tal 100 kronor i månaden. Det är ändå en mycket låg ersättning; kostnaderna på våra sjukhem och vårdhem ligger ju för närvarande vid omkring 40 kronor om dagen.

Vi önskar naturligtvis att dessa handikappade personer skall jämföras i levnadskostnadslänseende med andra människor. Motionärernas förslag är ett steg i denna riktning. Saken är inte heller av någon avgörande statsfinansiell betydelse. Vi har i landet cirka 800 000 pensionärer och 150 000 invalidpensionärer, men de höggradigt invalidiserade med invalidtillägg och invalidersättning uppgår endast till cirka 6 500 respektive 800. Den årliga ökade kostnad som skulle uppstå om reservationen bifölles uppgår således till omkring 7 à 8 miljoner, vilket helt skulle gå till att bättre kompensera de höggradigt invalidiserade för deras ökade vanliga levnadskostnader — ett led således i strävan att ge dessa hårt prövade människor ekonomisk jämställdhet med andra. Men, jag tillägger: *också* en åtgärd för att ge dem möjlighet att slippa intas på sjuk- eller vårdhem. Om detta skulle ske bleve kostnadsökningen för det allmänna många gånger om de 8 miljonerna, sannolikt mellan 50 och 100 miljoner kronor om året.

Beträffande frågan om indexreglering av bidragen och vissa tolkningsfrågor skall jag inte ta upp tiden med att upprepa vad som finns angivet i reservationen, utan jag nöjer mig med att hänvisa till denna.

Med det sagda ber jag alltså, herr tal-

man, att få yrka bifall till den vid utskottsutlåtandet fogade reservationen.

Herr förste vice talmannen STRAND (s):

Herr talman! I föreliggande utlåtande avstyrker andra lagutskottet motionsvis framställda yrkanden om vissa ändringar i lagen om allmän försäkring avseende invaliditetstillägg och invaliditetserättning. Beloppen för dessa särskilda förmåner inom folkpensioneringen fastställdes nämligen av föregående års riksdag, och någon anledning att nu ta upp beloppen till omprövning föreligger enligt utskottets mening icke.

Enligt äldre lag utgick vårdtillägg till svårt invalidiserade vilka var ur stånd att klara sig själva och därför i behov av ständig tillsyn och vård. Blindtillägg utgick till den som enligt i lagen närmare angivna normer var att betrakta som blind. Tilläggen utgick till i princip beviljad hel invalidpension, vilken emellertid kunde vara reducerad genom att större delen av invalidpensionen var inkomstprövad.

Numera förekommer inte inkomstprövning beträffande förtidspensionen, som den nu heter — det finns inga sådana regler i lagen om allmän försäkring. I stället har invaliditeten graderats. Invaliderna har sammanförts i grupper efter invaliditetsgraden, och det handlar om invaliditet i tre olika grupper: hel invaliditet, två tredjedels invaliditet och en tredjedels invaliditet. Förtidspensionen utgår i förhållande till invaliditetsgraden och den inverkan denna haft på arbetsförmåga och arbetsinkomst med hel förtidspension eller partiell förtidspension. Den partiella förtidspensionen kan alltså utgå med två tredjedelar eller med en tredjedel av helpensionen.

Med den utformning förtidspensioneringen nu har bör ifrågasvarande tilläggsförmåner så avvägas i förhållande till grundförmånerna att de i icke alltför hög grad avviker från intervallbeloppen i den i tre delar graderade förtidspensionen. Invaliditetstillägg kan nämligen utgå jämväl då fråga är om partiell

förtidspension och då särskilt om denna på grund av inkomstens storlek fastställts efter en lägre invaliditetsgrad än den som eljest skulle varit motiverad med hänsyn till den faktiska invaliditeten.

Vad här sagts gäller också i fråga om invaliditetsersättningen, vilken kan tillerkännas den som på grund av inkomstens storlek trots svår invaliditet är utesluten från rätt till förtidspension.

Hel invalidpension utgår för närvarande med 3 325 kronor om året, vilket är lika med beloppet för ålderspension. En tredjedel av hel pension är cirka 1 108 kronor. Invaliditetstillägget utgör 1 200 kronor, vilket nära svarar mot tredjedelsintervallen i förtidspensionen. Höjes nu invaliditetstillägget enligt reservanternas förslag till 2 400 kronor, uppkommer, förutom ett mera besvärande tröskelproblem, också problem vid bedömningen exempelvis då det är fråga om i stort sett likartad invaliditet men där den ene på grund av att inkomsten har minskat med minst hälften tillerkänns exempelvis en tredjedels eller två tredjedels pension, medan den andre antingen blir helt utan invalidpension eller tillerkänns invalidpension efter tredjedelsregeln men invaliditeten är av den omfattningen att man kan diskutera frågan om invaliditetstillägg. Det skulle enligt reservanternas förslag bli 2 400 kronor, alltså mer än dubbelt så mycket som skillnaden mellan en tredjedels och två tredjedels pension. Detta betyder att den som hade den största inkomstminskningen men samma invaliditetsgrad skulle få den minsta pensionen, och den som hade den större inkomsten i behåll men tillerkändes ett invaliditetstillägg skulle få 1 200 kronor mer än den andre. Det kan inte vara en riktig avvägning av förmånerna, eftersom det nu kan förekomma invaliditetstillägg också för den som har partiell förtidspension.

Det vore helt annorlunda om det inte vore fråga om något annat än det som gällt tidigare, nämligen helt hjälplösa eller blinda. Då vore det fråga om klart avgränsade kategorier av de invaliderade, och tillägget behövde inte i och

Om ökat stöd till handikappade för sig ha något samband med intervallerna i den graderade förtidspensionen.

Invaliditetsersättningen utgår nu med 2 000 kronor men föreslås höjd till 3 000 kronor. Det yrkas dessutom att den skall fastställas till 75 procent av basbeloppet, och beträffande invaliditetstillägget yrkas att det skall fastställas till 60 procent av samma basbelopp. Bifalles detta förslag blir ersättningen i fråga under en tid t. o. m. högre än hel förtidspension. Det föreslås nämligen att denna procentberäkning skall tillämpas från den 1 januari 1964. Då är förtidspensionen fortfarande 3 325 kronor, men 75 procent på basbeloppet blir 3 525 kronor. Det kan ju inte underlätta prövningen för pensionsdelegationerna när de skall avgöra frågan om det skall utgå 3 525 eller 3 000 kronor som det föreslås eller ingenting alls. Tröskeln blir för hög.

Reservanterna har också tagit upp motionärernas önskemål om en närmare precisering av ett begrepp som finns intaget i motiven för lagen, nämligen begreppet »betydande merutgifter», och har formulerat sina yrkanden så att betydande merutgifter skall anses föreligga när de överstiger skillnaden mellan invaliditetsersättning och invaliditetstillägg, men det betyder också att sådana kan föreligga vid lägre faktiska kostnader, när särskilda skäl därtill föreligger. Skillnaden mellan de av reservanterna föreslagna beloppen för invaliditetsersättning och invaliditetstillägg utgör 600 kronor. Har de dessa merkostnader skulle de alltså kunna tillerkännas antingen invaliditetstillägg på 2 400 kronor eller invaliditetsersättning på 3 000 kronor, om man tillämpar beloppet. Detta kan heller inte vara så särskilt väl genomtänkt, eftersom det många gånger är fråga om inte likartade inkomster utan en liten inkomst som är reducerad i sådan utsträckning att förtidspension kan utgå, och en större inkomst som kan bibehållas i så stor utsträckning att förtidspension inte kan förekomma. Ändå skulle vederbörande, om han har merutgifter på 600 kronor eller om man tillämpar procentberäkningen 15 procent av

Om statens övertagande av kostnaderna för förvaring och underhåll av viss civilförsvarsmateriel

basbeloppet, ha rätt till 3 000, eventuellt 3 525 kronors invaliditetsersättning.

Herr talman! För egen del tror jag inte det föreligger särskild anledning att eftersträva en mera preciserad definition av begreppet betydande merutgifter. Pensionsdelegationerna måste nämligen ha både rätten och skyldigheten att ta hänsyn till de varierande faktorer som med olika vikt och styrka kan påverka bedömningen i de individuella pensionsfallen. Merutgifterna blir för övrigt i de flesta fall närmast den sekundära faktorn i dessa sammanhang. Det primära blir alltid huruvida den invaliderades medicinska status är sådan att invaliditetsersättning eller, om det är fråga om tillägg till partiell förtidspension, invaliditetstillägg, kan beviljas.

Med dessa ord, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Lundström* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad andra lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 45, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr tal-

mannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Lundström* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna ha varit alltför sällsynta:

Ja — 99;

Nej — 34.

Därjämte hade 3 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Vid förnyad föredragning av andra lagutskottets utlåtande nr 47, i anledning av väckt motion angående preskriptionstiden för återbetalning av socialhjälp, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Om statens övertagande av kostnaderna för förvaring och underhåll av viss civilförsvarsmateriel

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 49, i anledning av väckta motioner om statens övertagande av kostnaderna för förvaring och underhåll av viss civilförsvarsmateriel.

I de likalydande motionerna nr 283 i första kammaren av herr *Nilsson, Yngve, m. fl.* och nr 327 i andra kammaren av herr *Magnusson* i Tumhult *m. fl.* hade framställts yrkanden i fråga om kommunernas kostnader för förvaltningsuppgifter av statlig karaktär. Motionerna hade, såvitt avsåg medelsanvisning, hänvisats till statsutskottet och i övrigt till lagutskottet. I den mån motionerna hänvisats till lagutskottet hade de tilldelats andra lagutskottet.

I motionerna hade, såvitt nu vore i fråga, hemställts, att riksdagen måtte *dels* uttala, att kommunerna icke borde belastas med kostnader för förvaltningsuppgifter av i princip statlig karaktär i annan utsträckning än som vore erforderligt för att vaksamhet skulle iakttagas vid utgifterna beträffande, *dels* antaga i

Om statens övertagande av kostnaderna för förvaring och underhåll av viss civilförsvarsmateriel

motionerna infört förslag till lag om ändring av civilförsvarslagen av den 22 april 1960 (nr 74), vilket förslag avsåg, att kommunernas kostnader för förvaring och underhåll av viss civilförsvarsmateriel skulle överföras till staten.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt,

1) att riksdagen i anledning av förevarande motioner, I: 283 och II: 327, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om översyn av civilförsvarslagens bestämmelse om skyldighet för kommun att förvara och underhålla viss civilförsvarsmateriel; samt

2) att motionerna, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet under 1) hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Vid utlåtandet hade reservationer anmälts

I. av herr *Lars Larsson*, som dock ej antytt sin mening; samt

II. av herr *Enarsson* och fru *Gunne*, likaledes utan angiven mening.

Herr **LARSSON, LARS**, (s):

Herr talman! Den motion som ligger till grund för andra lagutskottets utlåtande nr 49 innehåller tre yrkanden, av vilka två nu behandlas. Frågan om anslagsökning har hänskjutits till behandling av statsutskottet. Men även det ena av de två yrkanden som nu är aktuella, nämligen det om uttalande om kostnadsfördelning mellan stat och kommun »i fråga om förvaltningsuppgifter av i princip statlig karaktär», som det heter i motionerna, ligger liksom i periferien av vad lagutskotten har att syssla med.

Jag har lämnat en blank reservation till utskottsutlåtandet, och det skulle betyda att jag inte är helt överens med utskottet. Jag vill dock först gärna säga att jag kan vara överens med motionärerna däri att jag anser att kostnaderna för civilförsvaret är sådana kostnader som bör ankomma på staten. De delar av kostnaderna som nu åvilar kommunerna gällor som bekant förvaring och

underhåll av viss materiel, främst brandmateriel.

Motionärerna tror att det kommer att kosta en miljon kronor att överföra dessa kostnader från kommunerna till staten. Om den siffran är riktig eller inte vet jag ingenting om. Lagutskottet har som bekant inte haft att behandla den frågan. Nu har emellertid civilförsvarsstyrelsen funnit anledning att även ta upp frågan ur en annan aspekt än motionernas, då den yttrat sig över motionsyrkandena och sagt att av beredskaps-hänsyn förrådshållningen av civilförsvarsmateriel borde i sin helhet överflyttas till staten. Det är en synpunkt som utskottet nu även redovisar i motivsamlingen för hemställan om en översyn av gällande bestämmelser.

Skulle civilförsvarsstyrelsens uppfattning i detta avseende förverkligas betyder det emellertid ett ytterligare behov av 56 000 kvadratmeter förråd till en kapitalkostnad av 14 miljoner kronor i dagens penningvärde utöver vad 1962 års försvarskommitté föreslagit. Vid de överväganden som skall följa vid ett bifall till utskottets förslag bör man enligt min mening utgå från att de totala kostnaderna för förrådshållning av civilförsvarsmateriel inte nämnvärt får ökas genom organisationsförändringar, vilkas beredskapsmässiga värde genom utspridning av materielen också måste vägas mot samma värde i fråga om en mera fackmässig skötsel av denna speciella materiel som nu kommer till stånd.

Med hänsyn till att riksdagen i plenum inte har tagit ställning till de förslag och överväganden som 1962 års försvarskommitté framlagt även beträffande civilförsvarets organisation och kostnadsram har jag genom detta velat anmäla att jag, ehuru i princip överens med motionärerna om att kostnaderna för civilförsvaret bör åvila staten, inte nu oreserverat kan ansluta mig till en framställning om en översyn av vissa regler som kan komma att innebära ytterligare väsentliga kostnadsökningar utöver den ram som 1962 års försvarskommitté har angivit.

Om statens övertagande av kostnaderna för förvaring och underhåll av viss civilförsvarsmateriel

Herr ENARSSON (h):

Herr talman! Till andra lagutskottets utlåtande nr 49 har av högerledamöterna avgivits en blank reservation, vilken jag med några ord vill litet närmare motivera.

Vi har från vårt håll vid åtskilliga tillfällen uttalat att kommunerna inte borde belastas med utgifter över vilka de inte äger inflytande. I konsekvens härmed har vi även vid årets riksdag framlagt förslag i denna riktning, bl. a. i fråga om kommunernas kostnader för förvaring och underhåll av viss civilförsvarsmateriel, som enligt vår uppfattning just är en uppgift av ifrågavarande natur.

Vi anser det fortfarande högst angeläget att denna vår principiella inställning i fråga om kostnadsfördelningen mellan stat och kommun snarast möjligt förverkligas, och som ett steg i rätt riktning härvidlag hälsar vi utskottets positiva ställningstagande genom dess hemställan till riksdagen att hos Kungl. Maj:t hemställa om översyn av civilförsvarslagens bestämmelser om skyldighet för kommun att underhålla och förvara viss sådan materiel. Med hänsyn bl. a. till att flertalet remissinstanser tillstyrkt förslaget tror vi oss kunna förutsätta att en ändring, som vi hoppas kommer, av lagstiftningen i denna del kommer att medföra ett av oss avsett resultat.

Herr talman! Jag har i detta fall inte något annat yrkande än om bifall till utskottets föreliggande utlåtande.

Herr NILSSON, YNGVE, (h):

Herr talman! Motionärerna har yrkat på ett riksdagens principuttalande angående kostnadsfördelningen mellan stat och kommun med innebörd att utgifter av i princip statlig karaktär bör bestriidas av staten.

Utskottet har beträffande detta yrkande hänvisat till 1958 års skatteutjämningskommitté. Till denna utredning har hänvisats i många sammanhang under senare år då frågor rörande utgiftsfördelningen mellan stat och kommun behandlats i riksdagen. Jag tycker nog att

ett riksdagens principuttalande i denna fråga kunnat ha sitt berättigande även med vetskap om att skatteutjämningskommittén beräknas slutföra sitt arbete i år.

Jag skall emellertid avstå från att göra något yrkande i frågan, främst med hänsyn till utskottets välvilliga skrivning beträffande motionernas andra yrkande, nämligen yrkandet om översyn av civilförsvarslagen på punkter som just rör kostnadsfördelningen. Yrkandet på denna punkt har ytterligare underbyggts av remissinstanserna.

Jag uttalar alltså den förhoppningen, herr talman, att såväl denna utredning som skatteutjämningskommittén skall komma till resultat som föranleder förslag vilka syftar till en rättvis kostnadsfördelning mellan stat och kommun och där den principiella grunden är att staten i huvudsak skall svara för utgifter för sådan kommunernas verksamhet som kommunerna åläggs genom statliga beslut och över vilka kommunerna inte kan råda.

Herr ELOWSSON, NILS, (s):

Herr talman! Om dessa inlägg är inte så mycket att säga.

När denna sak ursprungligen ordnades gällde det som så ofta annars att försöka ordna det hela på billigaste sätt. Man utgick då ifrån att det var lämpligast att kommunerna tog hand om denna materiel, dels därför att kommunerna själva hade viss civilförsvarsmateriel, dels därför att kommunerna hade brandkårspersonal som kunde ta hand om och sköta både brandmaterielen och gas-skyddsmaterielen och annan utrustning som det är fråga om. Kommunerna hade vidare utrymmen för materielens förvaring.

Hela frågan har nu delvis kommit i ett annat läge genom att civilförsvaret fått en vidgad och fastare organisation än tidigare. Därtill kommer att det nu gäller att sprida ut inte bara försvarsmateriel utan även skyddsmateriel i ökad omfattning.

Eftersom frågan kommit i detta ändrade läge har vi i utskottet ansett att saken bör utredas. Det är inget annat som vi från utskottets sida har lagt in i vår skrivning. Vi har följaktligen inte tagit ståndpunkt i vare sig den ena eller andra riktningen. Allra minst har vi gjort det beträffande fördelningen av kostnaderna mellan staten och kommunerna. Vi har endast hänvisat till den utredning som pågår om kostnadsfördelningen.

Jag tycker, herr talman, att saken härmed bör vara utagerad denna gång och yrkar alltså bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt.

Vid förnyad föredragning av andra lagutskottets utlåtande nr 51, i anledning av väckt motion angående rätt att passera riksgränsen annorstädes än vid passkontrollställe, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 23, i anledning av väckt motion om utredning huruvida den kollektiva bespisningen uppfyller berättigade näringsfysiologiska krav, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo utrikesutskottets utlåtanden:

nr 4, i anledning av väckt motion angående utredning rörande Förenta Nationernas aktioner i Katanga; samt

nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om riksdagens yttrande angående vissa av Europarådets rådgivande församling år 1962 och 1963 vid dess fjortonde ordinarie möte fattade beslut.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets utlåtande nr 73, i anledning av

Anslag till studiecirkelverksamhet

Kungl. Maj:ts proposition angående omorganisation av fortifikationsförvaltningen m. m., bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 74, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ökat stöd till föreläsning- och studiecirkelverksamhet m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1—3

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 4

Anslag till studiecirkelverksamhet

Kungl. Maj:t hade i propositionen nr 36 föreslagit riksdagen att dels godkänna av departementschefen förordade grunder för det statliga stödet till studiecirkelverksamheten, dels ock till Bidrag till studiecirkelverksamheten för budgetåret 1963/64 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 16 300 000 kronor.

I fråga om studiecirkelverksamheten hade föreslagits en uppräknning av maximitid per studietimme från för närvarande 7:50 kronor till 15 kronor, varav högst 11 kronor för ledararvode. Med en nu föreslagen bidragsandel på 50 % av bidragsgrundande kostnader kunde maximalt hälften av en cirkelkostnad av 30 kronor per timme för ledararvode och materiel finansieras genom statsbidrag. Förslaget var en första etapp i en under de närmaste åren stegvis ytterligare förbättrad bidragsgivning med målet, att bidragsprocenten skulle höjas till 75 % av de bidragsgrundande kostnaderna.

I samband härmed hade utskottet till behandling förhaft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Tage Johansson m. fl.* (I: 582) och den andra inom andra kammaren av herr *Gustafsson i Uddevalla m. fl.* (II: 714), i vilka hemställts, såvitt nu vore i fråga, att riksdagen måtte uttala, att den i propositionen angivna målsättningen — en

Anslag till studiecirkelverksamhet

stegvis höjning av bidraget till studiecirkelverksamhet till 75 % av bidragsgrundande kostnader — i sin helhet borde vara genomförd senast under budgetåret 1965/66;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Hilding* och *Nyman* (I: 583) samt den andra inom andra kammaren av herr *Keijer m. fl.* (II: 717), i vilka anhållits, såvitt nu vore i fråga, att riksdagen måtte besluta, 1) att studietidens omfattning i ungdomscirkel skulle för att berättiga till statsbidrag vara minst 15 studietimmar under minst 7 studieveckor i stället för minst 20 respektive minst 10, som regeringen föreslagit, 2) att statsbidrag till ungdomscirklar skulle utgå med 75 % av de med studieverksamheten i dessa cirklar förenade kostnaderna i stället för med 50 % av dessa kostnader, som regeringen föreslagit, och för detta ändamål anslå ytterligare 1 miljon kronor utöver regeringens förslag samt således till Bidrag till studiecirkelverksamheten för budgetåret 1963/64 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 17 300 000 kronor;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Nyman m. fl.* (I: 584) och den andra inom andra kammaren av herr *Jönsson* i *Ingemarsgården m. fl.*, (II: 716);

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Ernst Olsson m. fl.* (I: 585) och den andra inom andra kammaren av herr *Mattsson m. fl.* (II: 719), i vilka hemställts, såvitt nu vore i fråga, att riksdagen vid sin behandling av förevarande proposition måtte

1) i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla,

a) att statsbidrag till ungdomscirklar under budgetåret 1963/64 måtte utgå med 75 % av kostnaderna för handledare och studiemateriel,

b) att statsbidrag till allmän studiecirkel under budgetåret 1963/64 måtte utgå med 60 % av kostnaderna för handledare och studiemateriel,

c) att hyreskostnad för projektorer, bandinspelningsapparater och jämförli-

ga hjälpmedel från och med budgetåret 1963/64 måtte inräknas i bidragsunderlaget för studiemateriel,

d) att kostnader för handledares resor, till den del de medförde att angivet arvodesmaximum 22 kronor per studietimme överskrides, måtte vara statsbidragsberättigade i sin helhet, dock med högst 15 kronor per studietimme och i övrigt enligt allmänna resereglementet B,

e) att rese- och traktamentskostnader vid expertbesök i studiecirkel och för lärare i universitetscirkel till den del de medförde att gällande arvodesmaximum överskredes, måtte vara statsbidragsberättigade i sin helhet, dock högst med 75 kronor per sammankomst och enligt allmänna resereglementet B,

f) att förslag om att bidrag till studiecirkels kostnader för handledare och materiel från och med budgetåret 1964/65 skulle utgå med 75 % måtte upptagas i nästkommande förslag till riksstat samt

2) till Bidrag till studiecirkelverksamheten för budgetåret 1963/64 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 20 800 000 kronor;

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Wirmark m. fl.* (I: 586) och den andra inom andra kammaren av fru *Lindskog m. fl.* (II: 718), i vilka anhållits att riksdagen måtte uttala, att grunderna för statsbidrag till ungdomscirklar alljämt borde utgöra 75 % av de bidragsgrundande kostnaderna under en övergångstid intill dess statsbidraget till övriga studiecirklar uppnått nyssnämnda procenttal.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på anförda skäl hemställt,

I. att motionerna I: 583 och II: 717 samt I: 585 och II: 719, i vad de avsåge ungdomscirklar, ävensom motionerna I: 586 och II: 718 icke måtte av riksdagen bifallas;

II. att motionerna I: 585 och II: 719, i vad de avsåge statsbidrag till allmän studiecirkel för budgetåret 1963/64, icke måtte av riksdagen bifallas;

III. att motionerna I: 585 och II: 719, i vad de avsåge handledarnas resor, icke måtte av riksdagen bifallas;

IV. att motionerna I: 585 och II: 719, i vad de avsåge rese- och traktamentskostnader vid expertbesök i studiecirkel och för lärare i universitetscirkel, icke måtte av riksdagen bifallas;

V. att motionerna I: 585 och II: 719, i vad de avsåge hyreskostnad för projektorer m. m., icke måtte av riksdagen bifallas;

VI. att motionerna I: 584 och II: 716 icke måtte av riksdagen bifallas;

VII. att motionerna I: 583 och II: 717, i vad de avsåge studietidens omfattning i ungdomscirkel, icke måtte av riksdagen bifallas;

VIII. att riksdagen måtte godkänna av departementschefen förordade grunder för det statliga stödet till studiecirkelverksamheten;

IX. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 583 och II: 717 samt I: 585 och II: 719, samtliga motioner såvitt de avsåge medelsanvisningen, till Bidrag till studiecirkelverksamheten för budgetåret 1963/64 å driftbudgeten under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 16 300 000 kronor;

X. att motionerna I: 582 och II: 714, i vad de avsåge målsättningen för det statliga stödet, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda;

XI. att motionerna I: 585 och II: 719, i vad de avsåge kostnaderna för handledare och materiel från och med budgetåret 1964/65, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade avgivits, utom av annan, av herrar *Ivar Johansson, Thorsten Larsson, Svensson* i Stenkyrka, *Larsson* i Hedenäset och *Nelander*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under I, II, VIII och IX hemställa,

I. att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 585 och II: 719 ävensom i

Anslag till studiecirkelverksamhet

anledning av motionerna I: 583 och II: 717 samt I: 586 och II: 718, förstnämnda fyra motioner såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att statsbidrag till ungdomscirklar under budgetåret 1963/64 måtte utgå med 75 % av kostnaderna för handledare och studiemateriel;

II. att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 585 och II: 719, såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att statsbidrag till allmän studiecirkel under budgetåret 1963/64 måtte utgå med 60 % av kostnaderna för handledare och studiemateriel;

VIII. att riksdagen måtte godkänna av reservanterna förordade grunder för det statliga stödet till studiecirkelverksamheten;

IX. att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag ävensom motionerna I: 585 och II: 719 samt I: 583 och II: 717, samtliga motioner såvitt de avsåge medelsanvisningen, till Bidrag till studiecirkelverksamheten för budgetåret 1963/64 å driftbudgeten under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 20 500 000 kronor.

Herr NÄSSTRÖM (s):

Herr talman! Vad gäller denna punkt har det på s. 8 rad 14 blivit ett fel i trycket.

Det stycke som börjar med orden »Utskottet ansluter sig» skall ha följande lydelse: »Utskottet ansluter sig också på av departementschefen anförda grunder till förslaget om studietidens längd och finner icke anledning föreligga till en generell sänkning av minimiantalet studietimmar i ungdomscirklar» o. s. v.

Jag ber, herr talman, att få anföra denna rättelse.

Herr LARSSON, THORSTEN, (cp):

Herr talman! Föreliggande förslag till reformering av anslagen till det fria folkbildningsarbetet är i stort sett och i många hänseenden ett bra förslag. Särskilt vill jag gärna betona den tacknämliga förståelse för och insikt om folkbild-

Anslag till studiecirkelverksamhet

ningens betydelse i dagens och morgondagens samhälle, som här kommer till uttryck. Flera av propositionens förslag innebär också stora förbättringar i studieförbundens möjligheter att anpassa sin verksamhet efter tidens förhållanden.

Vi är dock några reservanter inom utskottet som har ansett att förslaget på ett par punkter bort vara annorlunda. Statsrådet har frångått den gamla schablonberäkningsmetoden och föreslagit att statsbidraget till studiecirkelverksamheten skall utgå med 50 procent av de bidragsgrundande kostnaderna. Närmast siktar detta förslag till att ge studiecirkelarna en 50-procentig kompensation även för den merkostnad som kan bli följden av att studiemöjligheterna förbättras. Men just här uppstår en del orättvisor gentemot olika cirkeltyper. Först och främst kommer ungdomscirkelarnas särställning att försvinna. De har ju hittills haft ett studiebidrag med 75 procent, men även det skulle nu bli 50 procent. Visserligen utlovar propositionen att bidragen till alla cirklar om några år skall höjas till 75 procent, men till dess den höjningen genomförts blir det som sagt en försämring. Detta är någonting som måste beklagas, eftersom just ungdomscirkelarna torde vara ett känsligt område. Jag tror för min del att vi har all anledning att slå vakt om dessa cirklar och fränja ungdomens intresse för det frivilliga studiearbetet.

Vi reservanter kan inte förstå vad som är anledning till att ungdomscirkelarna skall bli föremål för denna ekonomiska nedkylning. Det hade väl inte varit någon omöjlighet att helt enkelt bibehålla den nuvarande procentsatsen för dessa cirklar tills de övriga cirklarna uppnått de nu signalerade 75 procenten.

Enligt vår mening kommer de ekonomiska förbättringarna att begränsas även i övrigt. En försämring kan inträffa för rätt många cirklar därför att procentsatsen först nästa år skall bli 60 av de bidragsgrundade kostnaderna. Cirklar med låga studiekostnader missgynnas genom denna konstruktion av bidraget och får knappast någon höjning att tala om. I sådana och några andra fall kommer sär-

skilt studiecirklar på landsbygden att missgynnas. Låt mig som exempel nämna de s. k. expertbesöken, som i sig själva är tacknämliga. Här maximeras bidraget till 30 kronor per studietimme, och det är mindre lovvärt med hänsyn till att studiecirkelarna på landsbygden som regel inte kan få någon expert från det närmaste grannskapet utan måste vidkännas större kostnader än andra cirklar i sammanhanget.

Detta är i korthet, herr talman, några synpunkter i anknytning till vår reservation vid punkten 4, och jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr JOHANSSON, TAGE, (s):

Herr talman! Jag har närmast begärt ordet för att peka på den tolkning av propositionens skrivning som statsutskottet har gjort beträffande höjning av bidragsgränsen från 50 till 75 procent för de s. k. vanliga studiecirkelarna.

Studieförbunden uppskattar mycket detta förslag till höjning, men det är en punkt i propositionen som oroar något, nämligen att den föreslagna höjningen skulle ske stegvis under den närmaste tiden. Vi som motionerat på denna punkt har i likhet med studieförbunden tyckt att den skrivningen var litet för tänjbar och har därför hemställt att riksdagen skulle besluta att den angivna målsättningen i sin helhet bör vara genomförd senast under budgetåret 1965/66, alltså under en treårsperiod. Nu säger statsutskottet att propositionens uttryck »de närmaste åren» bör uppfattas så att höjningen skall ske inom en treårsperiod, och eftersom riksdagen torde komma att godkänna denna statsutskottets tolkning har vi motionärer ansett att vi kan känna oss tillfreds med vad utskottet skrivit, en uppfattning som jag tror att studieförbunden delar. Denna tolkning av propositionen, som också gäller beträffande bidraget till den pedagogiska verksamheten under punkt 5, betyder att studieförbunden enligt vår mening bör kunna planera sin verksamhet från den utgångspunkten att här föreslagna höjningar verkligen kommer till stånd under den

närmaste treårsperioden. Vi utgår från att statsutskottet i detta avseende gjort en riktig tolkning av propositionens skrivning, och det är med den utgångspunkten vi anser oss kunna yrka bifall till utskottets förslag.

Låt mig också säga att man från det frivilliga folkbildningsarbetets sida bör kunna hälsa hela propositionen med mycket stor tillfredsställelse. Den är ett mycket positivt aktstycke, sedd ur det frivilliga studiearbetets synpunkt.

Häri instämde herr *Berg* (s).

Herr *WIRMARK* (s):

Herr talman! Det är med glädje som man konstaterar att det föreliggande förslaget innebär en väsentlig anslagshöjning för studiecirkelverksamheten. På en punkt väcker dock förslaget vissa betänkligheter, nämligen när det gäller de försämrade ekonomiska villkoren för ungdomscirklarna, som under en övergångstid skulle få statsbidraget sänkt från 75 till 50 procent. Visserligen kommer maximibidraget per studietimme att höjas från 11 till 15 kronor, men denna höjning kan icke kompensera den ekonomiska förlust som ungdomscirklarna får vidkännas genom de sänkta statsbidragen. Godtemplarordens studieförbund har således meddelat att det föreliggande förslaget för dess lokalavdelning i Östersund skulle betyda en totalförlust av kronor 4 234:65, detta beräknat på antalet rapporterade cirklar under verksamhetsåret 1961/62. Totalförlusten för samma studieförbunds lokalavdelning i Skövde skulle med motsvarande beräkningar belöpa sig till kronor 8 106:25. Det får räcka med dessa två exempel.

Ungdomsorganisationerna och de folk rörelser som arbetar med och för ungdomen torde behöva det stöd som ett 75-procentigt statsbidrag till ungdomscirklar skulle innebära. Jag har den uppfattningen att ungdomscirklarnas nuvarande särställning kan vara berättigad under den övergångsperiod som förflyter till dess statsbidraget för de allmänna cirklarna uppräknats till 75 procent.

Jag ber därför, herr talman, att få yr-

Anslag till studiecirkelverksamhet
ka bifall till motionerna I:586 och II:718, och då dessa motioner sammanfaller med yrkandena i reservationen, punkten I, ber jag alltså att få yrka bifall till denna punkt i reservationen.

Herr *HILDING* (fp):

Herr talman! Jag vill liksom de föregående talarna uttrycka min glädje över att förevarande proposition har framlagts. Den innebär ett värdefullt ökat stöd till föreläsnings- och studiecirkelverksamheten, vilket jag tror att man inom berörda grupper hälsar med den största tillfredsställelse.

I likhet med de talare, som tidigare har yttrat sig i frågan, skulle jag emellertid vilja något beröra den skönhetsfläck som gäller ungdomscirklarna. Den saken har nu utvecklats av de tidigare talarna, och jag behöver därför inte ytterligare göra det. I likhet med herr *Johansson* skulle jag dock vilja slå fast utskottets tolkning av vad propositionens skrivning om de närmaste åren beträffande stegringen från 50 till 75 procent i själva verket innebär. Det sägs ju att man med de närmaste åren avser tre år. Vi får notera detta och hoppas på att det skall gå att förverkliga höjningen under den tiden.

Jag ansluter mig alltså till kritiken mot den ordning som innebär att ungdomscirklarna i varje fall under en övergångstid får vidkännas en försämrad bidragsgivning.

Jag kan därför också ansluta mig till yrkandet på denna punkt i reservation 2.

Herr *NÄSSTRÖM* (s):

Herr talman! De flesta av de föregående talarna har erkänt att departementschefen här har framlagt ett förslag som i stort sett innebär en väsentlig förbättring i fråga om studiecirkelnas verksamhet.

När det gäller ungdomscirkelnas verksamhet har man ju på vissa platser inrättat särskilda ungdomscirklar. På andra platser har man inte gjort det, utan där har ungdomarna fått delta i vad vi kan kalla de äldres cirklar.

Anslag till studiecirkelverksamhet

Departementschefen har ansett att det skulle vara av stort värde att man finge enhetliga bestämmelser på detta område, och de föregående talarna har ju också medgivit att bidraget kommer att verka i den riktningen. Såväl departementschefen som utskottets majoritet har ansett att detta är ett stort steg framåt. Vad beträffar den lilla skönhetsfläck som man talar om — om det nu ens är någon skönhetsfläck med hänsyn till att maximidraget har höjts — är det ju en övergångshistoria. Det är ju så här i världen att man aldrig kan göra en reform utan att det blir någon liten detalj som man kanske skulle önska ändra på, i varje fall under en övergångstid.

Jag anser för min del att föreliggande förslag bör glädja studiecirkelarna över hela landet, och med den rätt utförliga skrivning som utskottet har gjort tror jag inte att jag behöver orda mera om den saken.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till avdelningens och utskottets hemställan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner beträffande utskottets i förevarande punkt gjorda hemställan komme att framställas först särskilt angående vartdera av mom. I och II, därefter särskilt beträffande mom. III—VII, vidare särskilt rörande vartdera av mom. VIII och IX samt slutligen särskilt i fråga om mom. X och XI.

Därefter gjorde herr talmannen enligt de angående mom. I förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Ivar Johansson m. fl. vid punkten avgivna reservationen, såvitt nu vore i fråga; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Larsson, Thorsten*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt

efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 74 punkten 4 mom. I, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Ivar Johansson m. fl. vid punkten avgivna reservationen, såvitt nu är i fråga.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Larsson, Thorsten*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 85;

Nej — 45.

Därjämte hade 8 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Sedermera gjordes i enlighet med de beträffande mom. II framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Ivar Johansson m. fl. vid punkten avgivna reservationen i motsvarande del; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

På gjord proposition bifölls härpå vid utskottet i mom. III—VII hemställt.

I fråga om mom. VIII, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels ock att kammaren skulle antaga det förslag, som innehölls i den av herr Ivar Johansson m. fl. vid punkten avgivna reservationen, såvitt nu vore i fråga.

Härefter gjordes propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarades

propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Därpå gjordes enligt de rörande mom. IX förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Ivar Johansson m. fl. vid punkten avgivna reservationen i denna del; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Slutligen bifölls på gjord proposition vad utskottet i mom. X och XI hemställt.

Punkterna 5—7

Vad utskottet hemställt bifölls.

Vid förnyad, punktvis skedd föredragning av statsutskottets utlåtande nr 75, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1963/64 till bidrag till byggnadsarbeten m. m. inom skolväsendet jämte i ämnet väckta motioner, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Om statsbidrag till Hillelskolan, m. m.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 76, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning rörande bidrag till driften av grundskolor m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

I propositionen nr 1 hade Kungl. Maj:ts föreslagit riksdagen att till Grundskolor m. m.: Bidrag till driften av grundskolor m. m. för budgetåret 1963/64 å driftbudgeten under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 1 090 000 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehåft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Källqvist m. fl.* (I: 69) och den andra inom andra kammaren av fröken *Olsson m. fl.* (II: 88), i vilka hemställts, att riksdagen måtte bevilja stiftelsen Kristoffer-

Om statsbidrag till Hillelskolan, m. m. skolan ett driftbidrag för läsåret 1963/64 av 120 000 kronor;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Lundström m. fl.* (I: 214) och den andra inom andra kammaren av herr *Ohlin m. fl.* (II: 258), i vilka anhållits, såvitt nu vore i fråga, att riksdagen måtte 1) uttala, att målsättningen för Kungl. Maj:ts och vederbörande skolmyndigheters planering borde vara en under 1960-talet genomförd successiv och ytterligare sänkning av delningstalen för elevantalet i klasserna på grundskolans alla stadier, så att läsåret 1972/73 ingen klass normalt skulle innehålla mer än 25 elever, 2) med bifall till skolöverstyrelsens framställning om provande av disciplinfrämjande åtgärder under åttonde huvudtiteln medgiva, att statsbidrag under budgetåret 1963/64 finge beviljas med sammanlagt 1 530 000 kronor, varav 1 200 000 kronor för tillfällig uppdelning av klasser och 330 000 kronor för handledning av elever, som ålagts att kvarstanna efter skoldagens slut, samt 3) besluta att på mellanstadiet medgiva delning av slöjdgrupp, om antalet elever överstege 17, varvid medel för ändamålet måtte utgå ur anslaget Grundskolor m. m.: Bidrag till driften av grundskolor m. m. under åttonde huvudtiteln;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Bengtson m. fl.* (I: 322) och den andra inom andra kammaren av herr *Hedlund m. fl.* (II: 249), i vilka föreslagits, såvitt nu vore i fråga, att riksdagen skulle 1) uttala, att målsättningen för Kungl. Maj:ts och vederbörande skolmyndigheters planering borde vara en under 1960-talet jämförbar successiv och ytterligare sänkning av delningstalen för elevantalet i klasserna på grundskolans alla stadier, så att läsåret 1972/73 ingen klass normalt skulle innehålla mer än 25 elever, 2) med bifall till skolöverstyrelsens framställning om provning av disciplinfrämjande åtgärder medgiva att statsbidrag till ändamålet med sammanlagt 1 530 000 kronor finge utgå för läsåret 1963/64, varav 1 200 000 kronor för tillfällig uppdelning

Om statsbidrag till Hillelskolan, m. m.

av klasser och 330 000 kronor för handledning av elever, som ålagts att kvarstanna efter skoldagens slut, samt 3) besluta, att på mellanstadiet medgiva delning av slöjdgrupp om antalet elever överstege 17, varvid medel för ändamålet måtte utgå ur anslaget till Grundskolor: Bidrag till driften av grundskolor m. m. under åttonde huvudtiteln;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fröken *Nordström m. fl.* (I: 411) samt den andra inom andra kammaren av fröken *Karlsson* och fröken *Wetterström* (II: 486), i vilka anhållits, att riksdagen måtte besluta, att delningstalen i textil- samt trä- och metallslöjd på grundskolans låg- och mellanstadium skulle ändras på så sätt, att delning av klassen skulle ske i likhet med redan gällande bestämmelser för grundskolans högstadium;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Per-Olof Hanson m. fl.* (I: 479) samt den andra inom andra kammaren av herrar *Zetterberg* och *Rimmerfors* (II: 590), i vilka hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att statsbidrag måtte utgå till den mosaiska Hillelskolan i Stockholm;

dels ock en inom andra kammaren av fröken *Karlsson* och herr *Hæggblom* väckt motion (II: 251), i vilken föreslagits, att riksdagen skulle 1) besluta, att delningstalet på grundskolans mellanstadium skulle vara 25 i stället för nu gällande 30, 2) uttala, att målsättningen för Kungl. Maj:ts och vederbörande skolmyndigheters planering borde vara en under perioden till och med läsåret 1970/71 genomförd, successiv och ytterligare sänkning av delningstalen för elevantalet i klasserna på grundskolans alla stadier, så att ovannämnda läsårs i samtliga klasser inom grundskolan delningstalet 25 normalt icke finge överskridas i någon klass, 3) besluta, att kommuner i glesbygderna skulle hava rätt att tillämpa lägre delningstal med avseende på elevantalet i klasserna än som eljest gällde, 4) besluta att anvisa de medel, som erfordrades i anledning av ovanstående yrkanden.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet på återopade grunder hemställt,

I. att motionerna I: 69 och II: 88 icke måtte av riksdagen bifallas;

II. att motionerna I: 214 och II: 258 samt I: 322 och II: 249, i vad de avsåge disciplinbefrämjande åtgärder, icke måtte av riksdagen bifallas;

III. att motionerna I: 214 och II: 258, I: 322 och II: 249 samt I: 411 och II: 486, i vad de avsåge delning av slöjdgrupp, icke måtte av riksdagen bifallas;

IV. att motionen II: 251, i vad den avsåge delningstalet på grundskolans mellanstadium samt i glesbygdernas grundskolor, icke måtte av riksdagen bifallas;

V. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 214 och II: 258, I: 322 och II: 249 samt II: 251, samtliga motioner i vad de avsåge medelsanvisningen, till Grundskolor m. m.: Bidrag till driften av grundskolor m. m. för budgetåret 1963/64 å driftbudgeten under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 1 090 000 000 kronor;

VI. att motionerna I: 214 och II: 258, I: 322 och II: 249 samt II: 251, i vad de avsåge målsättningen för sänkningen av elevantalet i grundskolan, icke måtte av riksdagen bifallas;

VII. att motionerna I: 479 och II: 590 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservationer hade anförts

1) av herrar *Boman*, *Ivar Johansson*, *Axel Johannes Andersson*, *Virgin* och *Källqvist*, fröken *Ljungberg*, herrar *Thorsten Larsson*, *Staxäng*, *Svensson* i Stenkyrka, *Svensson* i Ljungskile och *Larsson* i Hedenäset, fröken *Karlsson* samt herrar *Nelander* och *Källstad*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under III och VI hemställa,

III. att riksdagen måtte, i anledning av motionerna I: 214 och II: 258 samt I: 322 och II: 249, nämnda motioner såvitt nu

vore i fråga, ävensom med bifall till motionerna I: 411 och II: 486, besluta att på grundskolans låg- och mellanstadier medgiva delning av slöjdgrupp, om antalet elever överstege 17, varvid medel för ändamålet måtte utgå ur anslaget till Bidrag till driften av grundskolor m. m.;

VI. att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 214 och II: 258 samt I: 322 och II: 249 ävensom i anledning av motionen II: 251, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, uttala, att målsättningen för Kungl. Maj:ts och vederbörande skolmyndigheters planering borde vara en under 1960-talet genomförd successiv och ytterligare sänkning av delningstalen för elevantalet i klasserna på grundskolans alla stadier, så att läsåret 1972/73 ingen klass normalt skulle innehålla mer än 25 elever;

2) av herr *Virgin*, fröken *Ljungberg*, herr *Staxäng* och fröken *Karlsson*, vilka ansett att utskottet bort under IV hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till motionen II: 251, besluta, dels att delningstalet på grundskolans mellanstadium skulle vara 25 i stället för nu gällande 30 och dels att kommuner i glesbygderna skulle hava rätt att tillämpa lägre delningstal med avseende på elevantalet i klasserna än som eljest gällde; ävensom

3) av herrar *Boman*, *Ivar Johansson*, *Axel Johannes Andersson*, *Virgin* och *Källqvist*, fröken *Ljungberg*, herrar *Thorsten Larsson*, *Staxäng*, *Svensson* i Stenkyrka, *Svensson* i Ljungskile och *Larsson* i Hedenäset, fröken *Karlsson* samt herrar *Nelander* och *Källstad*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del erhålla den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under VII hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 479 och II: 590, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att statsbidrag måtte utgå till den mosaiska Hillelskolan i Stockholm.

Herr LARSSON, THORSTEN, (cp):

Herr talman! Vid förra årets riksdagsbeslut om grundskolans införande beslöts samtidigt, att elevantalet i klasser-

Om statsbidrag till Hillelskolan, m. m. na skulle nedbringas till 25 på lågstadiet och 30 på mellan- och högstadiet. Den minskningen ansågs nödvändig för genomförandet av en kvalitativt god undervisning.

Det är av många omvittnat att just de stora klasserna är svåra att bemästra och leda i undervisningen. Lärarna kan givetvis inte heller ägna tillräcklig tid åt elevernas individuella problem om antalet elever i klassen är för stort. Vår nya skola har som bekant lagt en mycket stor vikt just vid den individuella fostran och utvecklingen hos eleverna. Därtill kommer att kravet på vår tids skolelever och deras kunnsighet är förhållandevis högt. Det måste vara så, därför att ett litet folk som vårt måste försöka att hävda kvaliteten i utbildning och prestation om vi skall kunna stå oss i den internationella konkurrensen. Dagens beting i skolan blir med andra ord hårdare, ty samtidigt höjs också ett annat krav, nämligen kravet på att vi skall införa femdagarsvecka även i skolan.

Det ena som det andra måste innebära, herr talman, att allt som från samhällets sida kan göras för underlättandet och effektiviserandet av elevernas studiegång och kunskapsinhämtande måste göras. Den individuella handledning och studierådgivning som lärarna därvid kan ge är särskilt värdefull.

Herr talman! Vi vet att vårt förslag att sänka antalet elever till normalt 25 per klass måste kosta mera pengar i form av kostnader för flera lärartjänster och flera klassrum m. m. Vi föreslår därför att vi inriktar oss på att successivt nå denna målsättning och att riksdagen måtte uttala, att målsättningen för Kungl. Maj:ts och vederbörande skolmyndigheters planering siktar till att detta elevantal uppnås omkring läsåret 1972/73. Tyvärr måste jag säga, att man kan ännu inte spåra att det görs någon sådan långsiktig planering. Jag tänker då särskilt på en sak som så småningom kommer upp här i kammaren, nämligen frågan om lärarutbildningen.

I reservationen tas även en annan sak upp när det gäller elevantalet, nämligen slöjdgruppernas storlek. Om någon un-

Om statsbidrag till Hillelskolan, m. m.

dervisning är individuellt betingad, så är det just slöjden. Tag som exempel textilslöjden. Med mellan 20 och 25 elever i en grupp kan kön av elever, som vill ha ett råd av läraren innan de kan fortsätta på sitt arbete, vara så lång att — som en textilslöjdlärlarinna sade till mig — somliga elever får stå och vänta hela slöjdtimmen, innan de hinner fram och visa sitt arbete för att få ett råd så att de kan fortsätta. Det är naturligtvis inte ett bra förhållande.

På högstadiet är delningstalet 17 för slöjdgrupperna. Vad som motiverat att reglerna för låg- och mellanstadiernas gruppindelning skall vara hårdare än högstadiets, har man svårt att begripa. Kanhända kan vi av regeringens eller utskottsmajoritetens representanter få ett besked om varför det skall vara så.

Skolöverstyrelsen kan för sin del inte finna något skäl. Jag skall be att få citera vad skolöverstyrelsen skriver i sitt yttrande över motionerna: »Skolöverstyrelsen är fortfarande av den uppfattningen att vid undervisning i textilslöjd samt trä- och metallslöjd på grundskolans låg- och mellanstadier klass eller grupp borde få delas på två grupper, om elevantalet är lägst 17, varvid samundervisning om möjligt borde anordnas, om elevantalet i grupp eljest skulle understiga 5.»

Med detta, herr talman, tror jag mig ha argumenterat tillräckligt för angelägenheten av att denna reform genomföres, och jag ber därför att få yrka bifall till här föreliggande reservation 1.

Herr ANDERSSON, AXEL JOHANNES, (fp):

Herr talman! Det föreligger också en reservation till detta utskottsutlåtande som avser Hillelskolan. Det är en skola med anknytning till den mosaiska församlingen i Stockholm. Vi reservanter har ansett denna skola vara berättigad till statsbidrag. Den är godkänd av de kommunala myndigheterna, som lämnar bidrag till en del av dess utgifter. Inspektionen vid skolan är betryggande, och det finns veterligt inte någon an-

märkning att göra mot det sätt på vilket skolan sköts.

De 150 elever som går i denna skola är barn till föräldrar, som i stor utsträckning har varit utsatta för svåra prövningar, vilket vi alla mycket väl känner till. Det finns all anledning för oss att se till att barnen från dessa hem får en väl skyddad skolundervisning, så att de kan tillgodogöra sig den på ett riktigt sätt.

I Stockholms-Tidningen kunde man nyligen i en ledare läsa om problemet med denna skola, varvid just påpekades, att barnen behöver den trygghet som obruten kulturtradition kan ge dem. De behöver också anpassa sig till det svenska samhället.

Som bekant finns det även i våra dagar vissa strömningar som gör sig gällande och riktar sig inte bara mot de mosaiska trosbekännarna, utan även mot deras barn. Med det i friskt minne tror jag, att riksdagen skulle handla rätt och riktigt, om den beviljade denna skola statsbidrag. Skulle så inte ske, måste skolan snart nog, kanske redan nästa år, nedläggas verksamheten. Det betyder att eleverna där kommer till de allmänna skolorna, och även då får ju samhället betala kostnaderna för deras undervisning. Det innebär alltså i realiteten inte någon större utgiftsökning för samhället, om man följer reservationens förslag på denna punkt.

Jag ber, herr talman, få yrka bifall till reservation nr 3 vid denna punkt.

I detta anförande instämde herrar *Wirmark* (s) och *Dahl* (s).

Fröken LJUNGBERG (h):

Herr talman! Jag ber att inledningsvis få instämma i vad herr Thorsten Larsson anförde som *motivering* till sitt yrkande om bifall till reservation 1 i statsutskottets utlåtande nr 76. Jag instämmer även i yrkandet.

Jag vill även instämma i vad herr Andersson sade beträffande Hillelskolan och dess betydelse. Jag vill för min del bara tillägga, att jag är övertygad om att det är av utomordentligt värde för

vårt land att bevara och skydda de minoriteter, som har ett behov av att fortfarande få känna samhörighet, men som samtidigt visar sin fulla lojalitet till det land, som de kommit att leva i. Jag är övertygad om att vi har råd att skydda våra minoriteter och ber därför också att få yrka bifall till reservation 3.

Reservation 2, som högerrepresentanterna har fogat till statsutskottsutlåtandet nr 76, handlar egentligen om samma sak som reservation 1, nämligen delningstalet i klasserna i vår grundskola. Det är utan tvekan av mycket stort värde för oss att få en planering och en målsättning, som inriktar sig på ett lägre antal elever i alla grundskolans klasser. Enligt högerpartiets reserveringar är frågan om de lägre elevantalerna på två punkter av särskilt stor betydelse. Det gäller för det första mellanstadiet. Det egendomliga avbrott, som markeras vid övergången från lågstadiet till mellanstadiet, är inte tjänligt. Lågstadiet har ett elevantal på 25 stycken och mellanstadiet, enligt gällande regler på 30 stycken.

Principen om de sammanhållna klasserna i högstadiet, som man i samband med det stora skolbeslutet förra året fäste så stort avseende vid, kan helt enkelt inte upprätthållas vid övergången från låg- till mellanstadiet, av den anledningen att klasserna måste brytas om för att de skall kunna bli större, när eleverna flyttas över till mellanstadiet.

Med de stora rekryteringsområden, som våra grundskolor får, råkar våra glesbygdsskolor ut för en speciell nackdel. De måste kanske nedläggas tidigare än andra skolor och får inte bibehållas som bygdeskolor. Barnen måste underkasta sig ganska långa resor till skolan, med alla de olägenheter som det innebär både för barnen själva och ur familjesammanhållningens synpunkt.

Vi anser det vara berättigat att tillämpa ett lägre delningstal för våra glesbygder med avseende på elevantalet i klasserna.

Med detta ber jag, herr talman, att få yrka bifall också till reservation 2 till statsutskottets utlåtande nr 76.

Om statsbidrag till Hillelskolan, m. m.

Herr KÄLLQVIST (fp):

Herr talman! Det är två skolor, som kamrarna ofta behandlat under de senare åren; den ena är Kristofferskolan och den andra är den skola som det nu talas om, nämligen Hillelskolan.

Beträffande Kristofferskolan har vi ju alldeles nyss beslutat om ett bidrag som skulle kunna göra det möjligt för denna skola att få bygga och skapa ändamålsenliga lokaler. På denna punkt är det föreslaget i en motion att man också skulle öka driftsbidraget till skolan. Vi har inom avdelningen ansett att vi gjorde skolan den största tjänsten genom att ge den möjlighet att bygga ut, och vi har alltså valt detta i stället för att ge ökat driftsbidrag. Det är väl också riktigt, som avdelningens ordförande ofta brukar säga, att man får försöka avväga med hänsyn till de ekonomiska konsekvenserna.

Beträffande den andra skolan som det här rör sig om, Hillelskolan, har utskottet inte ansett sig kunna tillmötesgå motionärernas framställning. Jag vågar påstå att denna skola tar hand om elever, som vi på ett alldeles särskilt sätt måste värna om. Det har sagts förut, och jag vill gärna upprepa det nu, att dessa barn kommer från familjer som tvingats fly från sitt land och som funnit en fristad här hos oss. De små eleverna har ofta mycket svåra upplevelser bakom sig, och barnen i denna ålder är ytterst sårbara. Det är väl inte förmätet av mig som gammal skolman att våga säga, att man skall försöka ta all möjlig hänsyn till dessa barn. Man ser så mycket av tragik, då det gäller behandlingen barn och barn emellan, och jag tror att om vi har en möjlighet att åtminstone i någon mån mildra detta på ett tidigt stadium, så bör vi göra det.

Jag tror också att ledamöterna av denna kammare, liksom av andra kammaren, kanske inte erhållit de informationer som man skulle ansett nödvändiga. Det är inte så underligt i denna mängd av ärenden, om kamrarnas ledamöter inte skulle vara i detalj insatta i de premisser som föreligger, då vi yrkar på anslag till Hillelskolan. Jag beklagar det-

Om statsbidrag till Hillelskolan, m. m.

ta, och jag är alldeles övertygad om att företrädarna för skolan också beklagar om någon här inte fått de informationer som kunde ansetts nödvändiga. Yrkandet om anslag till denna skola har kommit till genom en fyrpartimotion. Utan tvekan finns i riksdagen intresse för att behandla skolan välvilligt. Det är väl inte förmätet att vädja till kammaren att ta sådana hänsyn i detta fall.

Då de barn som det är fråga om ju tillhör grundskolan och får en undervisning som motsvarar grundskolan — det får de också i ämnet kristendom — är det anledning att hoppas att reservationen skall bifallas. Jag vill även meddela, att andra kammaren redan har bifallit reservationen med rätt stor övervikt — jag vill inte anföra detta som ett skäl, men det kanske kan vara värdefullt att veta utgången i medkammaren. Jag vet också att företrädare för skolan är mycket angelägna om och skulle vara tack-samma för att riksdagen ville ställa sig välvillig till deras önskan på denna punkt.

Herr talman! Med dessa ord ber jag att få yrka bifall till den med 3 betecknade reservationen av herr Boman m. fl.

I detta yttrande instämde herr *Sandler* (s).

Herr **ANDERSON, CARL ALBERT**, (s):

Herr talman! Jag brukar i allmänhet uppskatta den restriktiva hållning i fråga om utgifter, som statsutskottet i regel tillämpar. I detta fall anser jag mig emellertid inte kunna göra det. Tvärtom tycker jag, att utlåtandet i fråga om Hillelskolan andas en kulturell kallsinnighet som jag för min del inte kan ansluta mig till.

Jag är medveten om vad denna skola betyder för de mosaiska trosbekännarna inte bara i Stockholm utan i hela landet. Skolan är inte bara en stockholmsskola. Den är till sin karaktär i mångt och mycket en riksskola, eftersom många föräldrar utifrån landet sänder sina barn till Stockholm, får dem inackorderade hos judiska familjer och på det sättet löser bostadsfrågan. Naturligtvis är skolan

inte en internatskola med den utformningen, men den ligger ju inte så långt ifrån.

Jag har varit med vid de fördiskussioner, som ägt rum om denna skola, och det är därför jag känner så väl till hur man ser på denna fråga. De judiska familjerna har påtagit sig stora uppoffringar. Skolplanen — det har redan nämnts av talarna för reservationen — ansluter sig helt till den gällande skolplanen i Stockholm. Vad som skiljer är undervisningen i religion. Man bekänner sig till den mosaiska trosläran och undervisar i den mosaiska kulturtraditionen och den till denna knutna mosaiska religionsläran.

Jag anser att det vore mycket beklagligt om utskottets mening i detta fall finge råda. Frågan är huruvida vi inte ställer Sverige i en beklaglig särklass, om vi fattar ett sådant beslut. Överallt ute i Västeuropa, där det finns judiska minoriteter av sådan omfattning att de kan driva en egen skola, lämnar de olika ländernas statsledning under stöd. Sverige är det enda land som inte skulle komma att göra det, och det är en hållning som inte är rekommendabel.

Jag vet att det i denna kammare finns en stor fond av andlig generositet, och jag hemställer till kammarens ledamöter att låta den kultursynen också utlösa en materiell generositet i form av ett bifall till reservanternas yrkande.

Häri instämde herrar *Osvald* (fp) och *Nyman* (fp).

Fru **SEGERSTEDT WIBERG** (fp):

Herr talman! Här har redan av många vittnats om vilket behov av trygghet de judiska barnen har. Man har talat om att deras föräldrar kommit hit såsom flyktingar eller kommit hit från koncentrationsläger. Man har sagt att det här är fråga om barn vilka behöver det svenska samhällets stöd, att man bör skydda och värna dem.

Jag tror att allt detta är riktigt, och jag tror att det inte kan upprepas nog ofta. Det har sagts att barnen och deras föräldrar fått en fristad i Sverige.

Men, herr talman, dessa barn skall icke allenast ha en fristad i Sverige! De skall känna sig hemma i Sverige, de skall bo här, de skall leva bland de svenska barnen som svenska barn. Därför tror jag, herr talman — trots vad här tidigare sagts — att man gör ett olyckligt felslut när man vill skilja dessa barn från andra och sätta dem i en speciell skola. Jag tror faktiskt att man av idel välvilja för in rasprinciper och godkänner dem, utan att ha en tanke på att vilja göra detta.

Jag vet att skolan har diskuterats i mosaiska församlingen, och jag vet att där *inte* har rätt enighet om den. Inom församlingen har många, som vuxit upp som svenska medborgare och liksom vi känner det svenska samhället, inte velat att judiska barn skall gå i en speciell skola.

Herr talman! 1834—1835 års riksdag diskuterade detta problem. Man diskuterade då judarnas rätt att få tillträde till de svenska skolorna. De som då förde liberalismens talan ville att skolorna skulle öppnas med tanke på de judiska barnens bästa, och under debatten betonades vikten av att »kristna och judiska barn genom samvaro lärde sig tolerans». Det är detta som jag är rädd för att vi inte lär våra barn genom att inrätta speciella skolor för vissa barn.

Herr talman! Jag skulle inte mot all den inlevelse och all den värme som funnits i anföranden av tidigare talare vågat gå emot dem om jag inte haft erfarenhet av hur judiska barn har behandlats i Sverige. Jag har i Göteborg haft förmånen att ha ansvar för ett hundratal ensamma judiska barn. Det var mest under och kort efter kriget, under den för barnen mest påfrestande tiden. Jag kan försäkra, att dessa barn inte hade uppnått jämvikt om de inte känt samhörigheten med de svenska barnen genom samvaron i skolan. Det var barn som kom från en miljö, där man inte hade tolererat dem. De togs emot i de svenska skolorna, de fick svenska kamrater och de lärde känna trygghet. Dessa barn är nu vuxna människor; en del av dem verkar här i Sverige och andra

Om statsbidrag till Hillelskolan, m. m. har rest till Amerika, Kanada, England, Australien och Israel, men överallt bär de med sig minnet av den trygghet, som de upplevde här. Ständigt står de i kontakt med de kamrater och vänner de skaffade sig i de svenska skolorna.

Herr talman! Jag skulle handla mot min egen erfarenhet och mot mitt eget samvete om jag i dag röstade för ett bidrag till en särskild skola. Alla barn skall kunna gå i svenska skolor; så mycket tolerans måste man kräva av oss och av den svenska skolan!

I fru Segerstedt Wibergs yttrande instämde herrar *Nils Theodor Larsson* (cp), *Boheman* (fp) och *Schmidt* (fp) samt fröken *Mattson* (s).

Herr KÄLLQVIST (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag tvivlar inte ett ögonblick på att fru Segerstedt Wiberg talar av egen erfarenhet och efter sitt eget samvete, men jag måste erkänna att jag är överraskad över hennes inlägg. Jag måste också säga att jag blev ganska nedslagen.

Genom bifall till vårt förslag när vi just det resultat, som fru Segerstedt Wiberg åsyftar beträffande dessa barn, nämligen att de skall få känna sig hemma i vårt land. Men innan de kan känna sig hemma, är jag övertygad om att de måste få inte bara den trygghet, som ett hem kan ge, utan att de sedan i de åldrar, som det här gäller, får komma till en skola, där man helt befriar dem från de risker som ändock alltid kan föreligga. När de får känna denna trygghet och får vara tillsammans med andra barn lär de känna Sverige. Då tror jag, att när de växer upp och får gå över till svenska skolor, så kommer de att vara ytterligt tacksamma för att de på detta sätt fått växa in i Sverige och där finna ett hem.

Herr ANDERSSON, AXEL JOHANNES, (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill också på det allra livligaste protestera mot fru Segerstedt Wibergs tolkning av vad reservan-

Om statsbidrag till Hillelskolan, m. m.

terna här vill åstadkomma. Hon säger, att alla dessa barn skall kunna gå i svenska skolor. Vem är det som förmenat dem rätten att gå i svenska skolor? Det har i varje fall inte reservanterna gjort. Hon säger att vi vill sätta barnen i en särskild skola. Det har vi inte alls velat göra. Det är föräldrarna som velat göra detta, och jag skulle tro att föräldrarna till dessa barn begriper bättre än fru Segerstedt Wiberg eller någon annan i denna kammare var de lämpligen bör placera sina barn. Det är de som är angelägna om att ha denna skola, ty de förstår att detta är till gagn för deras barn. Så länge de anser det, tycker jag att det är vår skyldighet att se till att de har den möjligheten. Det är ingen som tvingar ett barn att gå i den skolan, utan det är föräldrarna ensamma som avgör det.

Fru Segerstedt Wiberg säger, att barnen skall gå i de svenska skolorna — många av dem går ju redan i svenska skolor — och att de skall få svenska kamrater. Jag tror liksom herr Källqvist, att dessa barn alldeles säkert utanför skolan får en del svenska kamrater, men det är inte alla gånger som de svenska kamraterna i skolan är så särskilt finkänsliga när det gäller dessa barn — det har säkert fru Segerstedt Wiberg läst om under de senaste dagarna.

Fru SEGERSTEDT WIBERG (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag är alldeles övertygad om att föräldrarna till de barn det här gäller vill barnens bästa. Men dessa föräldrar, som har kommit hit som flyktingar eller från koncentrationsläger, har en sådan erfarenhet, att de inte kan bedöma förhållandena i ett lugnt samhälle. Man kan inte begära att de skall tro att vi vill ta emot barnen med vänlighet. De har inte någon erfarenhet av det lugna svenska samhället utan av en helt annan värld.

Om man plockar ut deras barn och låter dem gå i en speciell skola, växer barnen inte samman med de svenska barnen. De möter då de svenska barnen

först när de skall lämna denna skola; de möter dem alltså i tonåren. Jag tror att detta vore olyckligt.

Jag har inte tvivlat ett ögonblick på att man här vill barnens bästa, men jag vidhåller min oro för att man här av välvilja gör en felbedömning.

Herr ANDERSSON, AXEL JOHANNES, (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag tror att fru Segerstedt Wiberg inbillar sig, att föräldrarna till dessa barn inte har något umgänge sedan de kommit hit till Sverige, och jag tror att hon också inbillar sig att de läser in sina barn, när barnen kommer hem från skolan, så att de inte får någon kontakt med det svenska samhället utanför skolan.

Jag skulle tro att det är att underkänna intelligensen — eller hur man skall uttrycka saken — hos de föräldrar det här är fråga om, om man som fru Segerstedt Wiberg säger, att de inte begriper barnens bästa och att de inte lärt sig att känna det svenska samhället så väl, att de förstår att de gör orätt mot sina barn.

Herr WIDÉN (fp):

Herr talman! Jag begärde ordet för en stund sedan med anledning av den tankegång, som fröken Ljungberg framförde — det gäller inte den här senast diskuterade frågan om Hillelskolan, utan fastmer de med 1 och 2 betecknade reservationerna, vilka avser barnantalet i klasserna.

Fröken Ljungberg var inne på tanken att vi skulle få ett avbrott vid övergången från lågstadiet till högstadiet, alltså från klass 3 till klass 4, när vi hade olika delningstal — d. v. s. först 25 och därefter 30. Det är ostridigt att så är fallet.

Hon kom då in på den gamla frågan — som vi förut diskuterat här i kammaren — om de sammanhållna klassernas princip. Det är klart att får vi bort denna gräns mellan klasserna 3 och 4, är det en sida av saken. Men den andra

gränsen, fröken Ljungberg, den mellan klasserna 6 och 7, kvarstår ju även med den reservation som här föreligger. Enligt den skulle vi alltså ha 25 elever till och med klass 6, men ett annat antal ovanför klass 6, och då stämmer det hela i alla fall inte med principen.

Går vi in för det resonemang som ligger i reservationen i fråga om den generella sänkningen, så att vi genomgående får ett barnantal av 25 i grundskolans alla klasser, vinner vi — förutom den av herr Thorsten Larsson här förut åberopade fortskridande skolreformen — att vi även till fullo skulle kunna upprätthålla principen om de sammanhållna klasserna, givetvis med de undantag, som måste förekomma på grund av skolskjutsar och dylikt.

Jag vill alltså, herr talman, yrka bifall till vår reservation 1. Med anledning av den tankegång, som herr Thorsten Larsson var inne på, får jag också nämna till andra avdelningens ordförande mitt starka intresse för det resonemang skolöverstyrelsen gör i fråga om de olika delningstalen för slöjd på mellan- och högstadiet. Jag skulle alltså mycket gärna vilja höra herr ordförandens resonemang gentemot skolöverstyrelsen på den punkten.

Fröken LJUNGBERG (h) kort genmäle:

Herr talman! Vad herr Widén anfört skulle innebära, att vad jag tidigare anfört som argument för reservation 2 inte vore riktigt hållbart.

Jag vill då först och främst påpeka, att reservation 1 innebär en planering på längre sikt för ett lägre elevantal i samtliga klasser i grundskolan. Reservation 2 vill emellertid framhålla två områden, där det stora elevantalet har en särskilt besvärande konsekvens. Som herr Larsson framhöll är det utan tvekan omöjligt att omedelbart och i ett sammanhang få önskemålet om ett elevantal på högst 25 i alla klasser genomfört. Under sådana förhållanden menar reservanterna under reservation 2, att dessa båda känsliga områden — mellanstadiet och glesbygderna — särskilt bör framhållas.

Om statsbidrag till Hillelskolan, m. m.

Herr NÄSSTRÖM (s):

Herr talman! Jag beklagar att vi när det gäller statsutskottets andra avdelnings ärenden tycks ha kommit tillbaka till de gamla »Oscars-dagarna» — många av kammarens ärade ledamöter vet nog vad det uttrycket betyder. Men det kan å andra sidan inte förnekas att vi nu resonerar om mycket intressanta saker. Jag vill ta dem i kronologisk ordning.

När det gäller klassernas storlek vill jag bara erinra om den debatt vi hade i fjol i anledning av särskilda utskottets yttrande. Den debatten gick ju ut på att med det sänkta elevantal, som departementschefen då föreslagit och som riksdagen antog, ansåg vi att vi i varje fall tills vidare hade nått ganska långt på detta område. Ifrån särskilda utskottets sida framhöll vi, att varken skolornas lokalsituation eller antalet lärare gjorde det möjligt för oss att gå längre.

Jag vill erinra om att det övre tal, som nu är fastställt, bara finns i städer och tätorter. På landsbygden är det som regel ett mycket lägre medeltal i klasserna än vad bestämmelserna säger. Det kan vi utan vidare slå fast. I den nuvarande situationen tror jag att det vore mycket oklokt att gå in för en ytterligare sänkning. Vi vet att lärarbristen och lokalbristen framträder inte minst i landskommunerna. Vi vet också, att blir det mycket ont om lärare, så är det framför allt i landskommunerna som man får dessa svårigheter.

Sedan, herr talman, riktade herr Widén en fråga till mig angående slöjden. Han ville veta vilken uppfattning jag hade om skolöverstyrelsens propäer.

Herr Widén är ju en aktad suppleant i andra avdelningen och vet hur vi brukar resonera där. Jag har tidigare i dag framhållit, att skolöverstyrelsen och yrkesöverstyrelsen och dessutom vissa motionärer har kommit med kostnadsförslag, som omsatta i pengar skulle betyda ungefär 600 miljoner kronor. Tillsammans med de 400 miljoner kronor, som departementschefen har ökat åttonde huvudtiteln med, skulle det alltså på ett år, om man följer alla dessa råd och vinkar,

Om statsbidrag till Hillelskolan, m. m.

bli en höjning på en miljard. Alla förstår att detta är omöjligt, och vi behöver inte kosta så många ord på den saken.

Jag har den största respekt för skolöverstyrelsen — jag har ju haft förmånen att samarbeta med den på olika punkter. Men det är med skolöverstyrelsen som med alla andra ämbetsverk: man kommer med sina förslag och hoppas att man skall få så mycket som möjligt av vad man föreslår. Men departementschefen och riksdagen måste försöka att göra den sovring, som den ekonomiska situationen gör aldeles oundgänglig. Vi kan inte fullfölja alla förslag som kommer från olika håll.

Sedan har vi en liten passus här, som jag tycker är rätt betydelsefull men som jag inte kan erinra mig att någon har vidrört närmare. Vid de förhandlingar som har skett med lärarorganisationerna har man kommit överens om att lärare skall få ersättning för att de vaktar kvarsittande elever. Dessa kvarsittare har gjort sig skyldiga till disciplinbrott, för vilka de på detta sätt skall straffas — kanske man skall säga tillrättaföras. Nu är situationen den, att denna överenskommelse knappast kan tillämpas på några andra platser än i städerna. Ty hur går det med den elev, som för en timme sedan skulle ha följt med skolskjutsen men på grund av denna anordning inte kan göra det? Jo, han måste ju få en särskild skolskjuts. Och vem skall betala den? Enligt nuvarande bestämmelser skall kommunen ensam svara för denna kostnad, och den är väsentligt större än ersättningen till läraren.

På denna punkt har vi anhållit, att Kungl. Maj:t via skolöverstyrelsen måtte komma med förslag som kan lägga till rätta förhållandet. Vi vill inte ha bestämmelser som skiljer på land och stad vad gäller vårt skolväsende, utan hela vår strävan har varit att vi skall få en ny, modern skola som går att tillämpa såväl i staden som på landet. När vi är inne på dessa disciplinförhållanden vill vi också från utskottets sida starkt framhålla, att vi hoppas att det skall bli möjligt för skolöverstyrelsen att vidtaga de

åtgärder som är nödvändiga på detta område. Vi får inte vara hur flata som helst när det gäller dessa disciplinfrågor.

Nästa punkt här gäller Kristoffersskolan. Det är en mycket intressant skola. Utskottet har inte velat vara med om att bifalla motioner om ett höjt driftbidrag, men å andra sidan har vi velat vara med om att Kristoffersskolan skall få lånemöjligheter och bidrag så att den kan förverkliga sina lokaldrömmar. Jag tror att just Kristoffersskolan har en mycket stor betydelse som reformskola. Det är ur den synpunkten som statsutskottet har sett dessa problem. Vi bör ha några fria skolor som genom sin reformverksamhet kanske kan ge det allmänna skolväsendet värdefulla uppslag, som vi kan omätta i praktisk verksamhet och i ett större format.

Därefter kommer jag till Hillelskolan. Redan från början vill jag säga, att vi i statsutskottets andra avdelning hyser den största förståelse för de judiska flyktingar som har kommit till vårt land, och för egen del måste jag medge, att det bakom dessa människors attityd många gånger finns tragiska händelser. Jag har den största respekt och förståelse för dem, och jag kanske får tillägga att jag har ännu större förståelse för de medlemmar av detta judiska folk som med svärdet i ena handen och mursleven i den andra måste bygga upp ett eget land i Israel. Jag för min del beundrar dem i allra högsta grad.

Det är emellertid nu inte fråga om den saken, utan frågan är ju här: Hur skall vi på lämpligaste sätt ge dessa barn en undervisning, som de har nytta av både i nuet och i framtiden? Det är på den punkten som meningarna har gått isär.

Jag tror att fru Segerstedt Wiberg har rätt när hon framför sina synpunkter på detta område. Kommer dessa barn att smälta samman i den svenska miljön inom de svenska skolorna, så gör vi dem den största tjänsten för framtiden.

Vidare vill jag framhålla, att det ofta har talats om att föräldrarna till dessa barn haft vissa önskningsar. Det kan jag varken bestrida eller intyga. Vad jag vet är att det ifrån den judiska församlingen

eller ifrån deras organisation icke har framkommit något anspråk på detta anslag. Det är det verkliga förhållandet.

Det har bevisats åtskilligt i detta sammanhang. Häromdagen kanske ni läste ett litet ledarstick i en av Stockholms största tidningar. Det var sällsynt, det måste jag säga. Rubriken löd: »Utskottsmiss». Därefter stod det: »Vad har det tagit åt de socialdemokratiska ledamöterna i andra statsutskottet?» — vad nu detta är för någonting. Längre ned skriver man så här: »Och för övrigt, vad har vi för rätt att tvinga de judiska barnen att sjunga våra psalmer, att be våra kristna böner, om dessa för dem framstår som kulthandlingar för avfällingar?»

Alla som läst vår skollag eller våra skolstadgar vet, att just beträffande kristendomsundervisningen är de mosaiska barnen undantagna. Det är då ganska egendomligt att en stor stockholmstidning skriver på detta sätt. Det måste jag säga att man har rätt att förvåna sig över. Detta om detta.

Som alla kammarledamöter vet har vi inte bara judar som gäster och främlingar i vårt land. Vi har en stor mängd finnar, italienare, polacker, ungrare, spanjorer, tyskar, belgare, holländare o. s. v. Märk väl att den skola vi nu talar om är varken internatskola eller reformskola. Det är en vanlig skola, låt oss säga folkskola. Säger man A, så misstänker jag att man också får säga B. Frågan är: Skall vi ha finska skolor, italienska skolor, skolor för polacker, ungrare, spanjorer, tyskar, belgare, holländare och många fler? Om det är meningen, bör man säga ifrån det nu, så att vi vet vad det kommer att leda till.

Som jag sade från början har jag den största respekt för dessa judiska flyktingar, men jag har samma respekt för människor som har kommit från andra länder — vi har ju flyktingar också från andra håll: ungrare, spanjorer o. s. v. Jag förutsätter att denna kammare anser, att om vi går in för denna sak, skall vi också fullfölja den och anordna skolor för alla dessa andra nationaliteter.

Vi har begärt utredning om de privata skolorna, och den kommer alldeles sä-

Om statsbidrag till Hillelskolan, m. m. kert till stånd. Där kommer olika problem att tas upp, framför allt sådana som gäller skolor som motsvarar internatskolor och reformskolor. Skulle det visa sig att denna skola då kan anses som en reformskola, misstänker jag på god grund att den saken kommer att behandlas i vanlig ordning, men det är ju inte meningen. Det har nog resonerats litet vid sidan i det här sammanhanget.

Om vi skall försöka sammanjämka synpunkterna här, måste vi nog säga att hela den svenska riksdagen ömmar för de här barnen, men det är bara fråga om på vilket sätt vi gör dessa barn den största tjänsten. På den punkten tror jag att fru Segerstedt Wiberg har rätt när hon säger, att vi gör dessa barn den absolut största tjänsten om vi kan inlemma dem i våra vanliga svenska skolor — de behöver icke deltaga i vår kristendomsundervisning.

Herr talman! Med detta anförande ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag på samtliga punkter.

Herr KÄLLQVIST (fp):

Herr talman! Jag vill bara meddela att det gjorts framställningar från intresserade tre år i rad om anslag, men i år har det inte gjorts någon sådan. Det beror väl på att man inte trodde man skulle vinna förstärkelse för sina önskemål.

Herr WIDÉN (fp):

Herr talman! Herr Näsström tog upp den träffade överenskommelsen och poängterade att det är viktigt att frågan om fördelningen av kostnaderna bringas till en tillfredsställande lösning. Jag tycker det är riktigt.

Det finns en punkt i skrivningen på s. 26 i statsutskottets utlåtande som jag hesiterar inför. Det står där: »Då vid årets löneförhandlingar överenskommelse träffats med lärarorganisationerna. . .»

Detta låg dock, herr talman, rätt mycket utanför de egentliga löneförhandlingarna. Vi träffade företrädare för eklestiasitik- och civildepartementen med eklestiasitikministern som ledare vid

Om statsbidrag till Hillelskolan, m. m.

överläggningen, men det var en separat överläggning utan några resonemang om löner o. d.

Herr statsrådet EDENMAN:

Herr talman! Jag har inte deltagit i debatten i denna kammare och inte heller i medkammaren i fråga om anslag till Hillelskolan av den enkla anledningen att det faktiskt inte föreligger någon framställning i år från styrelsen.

Att det inte finns någon framställning från styrelsen beror på att styrelsen för Hillelskolan och jag efter ganska ingående samtal i höstas kom fram till att hela läget på denna front är så osäkert med hänsyn till statsmakternas beslut om privata och enskilda skolor att det vore en fördel för Hillelskolan att vänta till dess att läget klarnat.

Jag är för min del övertygad om att representanter för mosaiska församlingen måste beklaga denna debatt. Jag har alltid tänkt mig att när vi är framme vid den tidpunkten då denna skola bör stödjas — och jag anser att den bör stödjas på ett eller annat sätt — borde detta ske genom ett beslut av riksdagen i enighet och inte med en uppdelning efter olika linjer, även om alla självfallet här har gjort en positiv deklaration när det gäller de judiska barnen.

Eftersom det i dag har utvecklats en viss aktivitet från styrelsens sida, vill jag till och med säga, att styrelsen för sin del tidigare beklagade att de här motionerna över huvud taget väcktes. Jag har i dag också talat med motionärerna och uttalat min förvåning över att man motionerat i denna fråga innan man tagit kontakt med styrelsen för skolan.

I sakfrågan, herr talman, är min uppfattning den, att riksdagen dels med tanke på de argument som herr Näsström här anfört och dels med hänsyn till att man här i första hand använder religiösa och konfessionella skäl icke kan acceptera denna motion. Om man däremot koncentrerar sig på de judiska barnens speciella belägenhet rent mentalhygieniskt så att säga är det kanske möjligt att vi kan finna en utväg för att stödja

denna skola. Men då måste vi finna en plattform härför och kunna rycka loss ett anslag till Hillelskolan ifrån sambandet med anslag till religiösa skolor eller ifrån de anslag som nu står till förfogande för övriga enskilda privata skolor på det obligatoriska skolstadiets nivå. Vi måste komma ihåg att det är inte bara judiska trosbekännare som det är fråga om. Vi har väldigt många andra också. Framför allt är ju den katolska gruppen i stark tillväxt av olika skäl, kanske framför allt beroende på den stora importen av arbetskraft från Italien. Det kommer att bli ett problem inte minst på många orter i Västmanland hur man skall klara den frågan om vi slår in på den vägen att riksdagen med en konfessionell motivering, ärade kammarledamöter, ger anslag till en skola.

Jag hade hoppats att få slippa delta i denna debatt därför att det hör ju knappast, höll jag på att säga, till god ton att en departementschef blandar sig i en fråga som regeringen över huvud taget inte prövat. Däremot är det riktigt att Hillelskolan tidigare gjort framställningar, som har avslagits. Men i år föreligger ingen framställning från skolan. Jag levde i den föreställningen, att mosaiska församlingens skolstyrelse och departementet på den här punkten var ganska överens.

Herr KÄLLQVIST (fp):

Herr talman! Jag betvivlar inte att ecklesiastikministern har haft samtal i den riktning som här angivits. Även vi har haft samtal med företrädarna för denna skola. Utan tvekan har de haft klart för sig, att vi ämnade framföra deras önskemål i en motion och under debatten här. Senast i dag har flera av oss haft samtal med dessa personer. Jag kan därför inte förstå annat än att de måste vara klart medvetna om att vi ämnade framföra dessa synpunkter.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framstäl-

las först särskilt beträffande punkterna I och II av utskottets i förevarande utlåtande gjorda hemställan samt därefter särskilt angående envar av punkterna III—VII.

På gjord proposition bifölls till en början vad utskottet i punkterna I och II hemställt.

I fråga om punkten III, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels ock att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr Boman m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 1 betecknade reservationen i förevarande del.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Larsson, Thorsten*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 76 punkten III, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Boman m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 1 betecknade reservationen i förevarande del.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstade för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Larsson, Thorsten*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut röster-na hava utfallit sålunda:

Ja — 70;

Nej — 64.

Om statsbidrag till Hillelskolan, m. m.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Därefter gjorde herr talmannen i enlighet med de beträffande punkten IV framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Virgin m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Fröken *Ljungberg* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 76 punkten IV, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Virgin m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Härpå bifölls på gjord proposition vad utskottet i punkten V hemställt.

Vidare gjorde herr talmannen enligt de rörande punkten VI förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare därpå att kammaren skulle antaga det förslag, som innefattades i den av herr Boman m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 1 betecknade reservationen, såvitt nu vore i fråga; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Larsson, Thorsten*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkän-

Om statsbidrag till Hillelskolan, m. m.

des en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 76 punkten VI, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Boman m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 1 betecknade reservationen, såvitt nu är i fråga.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Larsson, Thorsten*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 73;

Nej — 60.

Därjämte hade 4 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Slutligen gjorde herr talmannen enligt de avseende punkten VII framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Boman m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 3 betecknade reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Källqvist* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 76 punkten VII, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Boman m. fl.

vid utlåtandet avgivna, med 3 betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Källqvist* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 69;

Nej — 58.

Därjämte hade 10 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

På framställning av herr talmannen beslöts att handläggningen av återstående ärenden på föredragningslistan skulle uppskjutas till aftonsammanträdet.

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökning:

Till riksdagens första kammare

Undertecknad anhåller härmed värdigt om tjänstledighet från riksdagens arbete under tiden den 14—den 25 maj på grund av resa till Israel.

Stockholm den 8 maj 1963

Fridolf Wirmark

Den begärda ledigheten beviljades.

Anmäldes och bordlades följande till kammaren överlämnade kungl. propositioner:

nr 158, angående vissa tjänster vid kommunikationsverken; samt

nr 166, med förslag till förordning om ändring i förordningen den 29 december 1949 angående handel med skrot, lump och begagnat gods.

Justerades protokollsutdrag för detta sammanträde, varefter kammaren åtskildes kl. 17.36.

In fidem

K.-G. Lindelöw

Onsdagen den 8 maj eftermiddagen

Kammaren sammanträdde kl. 19.30.

Ang. utbyggnad av utbildnings- och forskningsorganisationen i Umeå

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 77, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utbyggnad av utbildnings- och forskningsorganisationen i Umeå jämte i ämnet väckta motioner.

I propositionen nr 1 hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Matematisk-naturvetenskaplig och samhällsvetenskaplig utbildning och forskning i Umeå för budgetåret 1963/64 beräkna ett belopp av 572 000 kronor.

Sedermera hade Kungl. Maj:t i propositionen nr 88, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ekklesiastikärenden för den 1 mars 1963, föreslagit riksdagen att

I. godkänna de av departementschefen förordade riktlinjerna för anordnande av matematisk-naturvetenskaplig och samhällsvetenskaplig utbildning och forskning i Umeå;

II. a) medgiva, att vid medicinska högskolan i Umeå utöver de tjänster, som i annan ordning kunde komma att uppföras på personalförteckning för högskolan, finge tills vidare från och med budgetåret 1963/64 vara inrättade en tjänst som professor i Bo 3 i matematik, en tjänst som professor i Bo 3 i statistik samt en tjänst som universitetslektor i Ao 27 i pedagogik, samt bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga härav påkallade förändringar i nämnda personalförteckning;

b) godkänna av departementschefen angiven avlöningsstat under förslagsan-

slaget Vissa kostnader för utbildnings- och forskningsorganisationen vid universitetet i Umeå, att tillämpas tills vidare under budgetåret 1963/64;

c) till Vissa kostnader för utbildnings- och forskningsorganisationen vid universitetet i Umeå för budgetåret 1963/64 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 640 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Edström* och *Per Jacobsson* (I: 672) samt den andra inom andra kammaren av herr *Tobé m. fl.* (II: 827).

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet av angivna orsaker hemställt,

I. att motionerna I: 672 och II: 827 icke måtte av riksdagen bifallas;

II. att riksdagen måtte godkänna de av departementschefen förordade riktlinjerna för anordnande av matematisk-naturvetenskaplig och samhällsvetenskaplig utbildning och forskning i Umeå;

III. att riksdagen måtte

a) medgiva, att vid medicinska högskolan i Umeå utöver de tjänster, som i annan ordning kunde komma att uppföras på personalförteckning för högskolan, finge tills vidare från och med budgetåret 1963/64 vara inrättade en tjänst som professor i Bo 3 i matematik, en tjänst som professor i Bo 3 i statistik samt en tjänst som universitetslektor i Ao 27 i pedagogik, samt bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga härav påkallade förändringar i nämnda personalförteckning;

b) godkänna i utlåtandet införd avlöningsstat under förslagsanslaget Vissa kostnader för utbildnings- och forskningsorganisationen vid universitetet i

Ang. utbyggnad av utbildnings- och forskningsorganisationen i Umeå

Umeå, att tillämpas tills vidare under budgetåret 1963/64;

c) till Vissa kostnader för utbildnings- och forskningsorganisationen vid universitetet i Umeå för budgetåret 1963/64 å driftbudgeten under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 640 000 kronor.

Fröken LJUNGBERG (h):

Herr talman! Jag hade några synpunkter som ansluter sig till utskottets förslag på sidan 35 i utlåtandet nr 77, vilket handlar om inrättande från och med 1 juli 1963 av ett ordinarie universitetslektorat i pedagogik i Umeå. Det för mig ganska ogynnsamma är, herr talman, att vad jag egentligen skulle haka upp mina synpunkter på är en motion som kom bort därför att den måste komma bort. Synpunkterna kan sägas fördela sig på dels en procedurfråga och dels en sakfråga.

Vad då först beträffar procedurfrågan är det så att Kungl. Maj:ts proposition nr 88, som statsutskottet behandlar här i sitt utlåtande nr 77, drar upp riktlinjerna för anordnandet av matematisk-naturvetenskaplig och samhällsvetenskaplig utbildning och forskning i Umeå. Departementschefens förslag grundar sig på ett betänkande av 1962 års Umeå-kommitté rörande planeringen av nyssnämnda utbildnings- och forskningsområde vid universitet i Umeå. I den kungl. propositionen nr 88 gör emellertid departementschefen en anmälan av ett förslag framställt av 1960 års lärarutbildningssakkunniga. I anslutning till denna anmälan tillstyrker departementschefen att ett ordinarie universitetslektorat i pedagogik inrättas i Umeå fr. o. m. 1 juli 1963.

Det sakkunnigutlåtande som 1960 års lärarutbildningssakkunniga har avgivit behandlas i sin helhet i proposition nr 111, som innehåller förslag om ökad lärarutbildning m. m. Först i den propositionen, som vid en senare tidpunkt än proposition nr 88 lades på riksdagens bord, får riksdagen del av remissinstansernas syn på den detaljfråga som här är upptagen och införd i proposition nr 88. Även om departementschefen är i sin ful-

la rätt att förelägga riksdagen sina förslag på det sätt och i den ordning han behagar — såsom i detta fall genom att bryta ut en detaljfråga ur sitt rätta sammanhang och därigenom beröva riksdagen möjligheterna att ta del av remissyttrandena i det aktuella ärendet — är tillvägagångssättet inte av den art som inger förtroende. Efter att ha talat så långt beträffande procedurfrågan vill jag övergå till själva sakfrågan.

På sidan 32 i statsutskottets utlåtande nr 77 kan man läsa vad som avses med det nu föreslagna universitetslektoratet. »Innehavaren av detta lektorat avses skola meddela undervisning för ett och två akademiska betyg i pedagogik, för rätta tentamina i ämnet och leda den för filosofisk ämbetsexamen obligatoriska kursen i psykologi samt pedagogikens teori och historia». Han skall alltså delvis ha en professors ämbetsälligande. Dessutom anser departementschefen att det lektorat i pedagogik som finns inrättat för yrkeslärareutbildning i Umeå men som för närvarande inte är besatt inte bör tillsättas nu. Den tilltänkta lektorns uppgifter skall också påläggas den nu föreslagna universitetslektorn.

I den kungliga propositionen nr 111 återfinner man, som jag tidigare nämnde, remissuttalanden som berör den här frågan. Bl. a. säger universitetskanslersämbetet att förslaget om inrättande av ett universitetslektorat i pedagogik i Umeå innebär, att pedagogik som universitetsämne skulle komma att självständigt företrädas av en person som inte ens behövde äga docentkompetens. Ämbetet förklarar sig ej kunna tillstyrka en dylik anordning. I avvaktan på att en professor i ämnet inrättas anser ämbetet, att endast undervisning och examination för den obligatoriska kursen i psykologi samt pedagogikens teori och historia bör anordnas. Dylik undervisning och examination bedömes dock inte behöva anordnas redan under det första år då akademisk undervisning för filosofiska examina anordnas i Umeå. 1962 års Umeå-kommitté erinrar i sitt remissyttrande om att inrättande av universitetslektorat i ämne vid filosofisk fakultet i princip

förutsätter, att ämnet i fråga vid lärosätet är företrätt av professor eller att verksamheten ställes under särskild inspektion, med vederbörande inspektor som huvudansvarig för undervisningen och examinationen.

Jag övervägde att i anslutning till propositionen nr 111 i en särskild motion uppta vissa synpunkter, som anslöt sig till de här båda återgivna remissuttalandena, men det visade sig vara ogörligt därför att departementschefen i proposition nr 111, sid. 81, i denna fråga endast hänvisade till förslag i en tidigare avgiven proposition. Där fanns alltså i proposition nr 111 inget yrkande på ett universitetslektorat, och det är det yrkandet som vi nu återfinner behandlat av statsutskottet i dess utlåtande nr 77.

Utskottet säger i den här frågan på sidan 35 i utlåtandet: »Utskottet förutsätter emellertid att en pedagogisk institution framdeles kommer att utbyggas och att ämnet pedagogik härvid kommer att tilldelas de personella och materiella resurser som forskningen och utbildningen på detta område kräver.» Jag skulle gärna, herr talman, ha sett en mera preciserad skrivning från utskottets sida, och då jag inte haft möjligheter att yrka på det utan kommer att ansluta mig till utskottets förslag, så vill jag ändå begagna tillfället att uttala att jag instämmer i uttalandena av universitetskanslern och av 1962 års Umeå-kommitté, vilket innebär att jag vill understryka att det är angeläget att man inte på någon punkt ställer universitet i Umeå i ett sämre läge än övriga universitet i fråga om kvalitetskravet på utbildningen. När jag yrkar bifall till utskottets hemställan i utlåtandet nr 77 även beträffande mom. III b), gör jag det med den förhoppningen att den av utskottet uttalade förutsättningen verkligen leder till att departementschefen beaktar vad universitetskanslern och 1962 års Umeå-kommitté har framhållit om undervisningen och examinationen i pedagogik vid Umeå-universitetet.

Med denna motivering, herr talman, ber jag att få yrka bifall till statsutskottets utlåtande nr 77.

Ang. driftbidrag till statens järnvägar

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt.

Vid förnyad, punktvis skedd föredragning av statsutskottets utlåtande nr 78, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1963/64 till byggnadsarbeten vid vissa universitet och högskolor m. m., bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 79, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag för budgetåret 1963/64 till statens järnvägar m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

Punkten 1

Ang. driftbidrag till statens järnvägar

Kungl. Maj:t hade i propositionen nr 81 föreslagit riksdagen att till driftbidrag till statens järnvägar för budgetåret 1963/64 anvisa ett anslag av 80 000 000 kronor.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehått två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Sveningsson* och *Enarsson* (I: 659) samt den andra inom andra kammaren av herr *Hedin m. fl.* (II: 813), i vilka hemställdes, att riksdagen måtte till Driftbidrag till statens järnvägar för budgetåret 1963/64 anvisa ett anslag av 50 000 000 kronor.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 659 och II: 813, till Driftbidrag till statens järnvägar för budgetåret 1963/64 å driftbudgeten under sjätte huvudtiteln anvisa ett anslag av 80 000 000 kronor.

Vid punkten hade reservation avgivits av herrar *Virgin*, *Holmberg*, *Staxäng* och *Nilsson* i Göingegården, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den lydelse, reserva-

Ang. driftbidrag till statens järnvägar

tionen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 659 och II: 813, till Driftbidrag till statens järnvägar för budgetåret 1963/64 å driftbudgeten under sjätte huvudtiteln anvisa ett anslag av 50 000 000 kronor.

Herr **HOLMBERG** (h):

Herr talman! Jag skall fatta mig utomordentligt kort. Under punkten driftbidrag till statens järnvägar föreligger en, låt mig säga sedvanlig reservation från vårt håll. Vi har, liksom under de senaste två åren, ansett att man skulle söka begränsa anslaget till driftbidrag från 80 miljoner kronor till 50 miljoner kronor. De skäl som vi diskuterat i denna kammare under två tidigare sessioner finns självfallet kvar.

Vi är ense om att den nuvarande målsättningen för statens järnvägar, innebärande full kostnadstäckning och förräntning av statskapitalet, skall fullföljas. Jag tror dock inte, att man genom driftbidrag över budgeten kan få bort de allmänna olägenheter, som en begränsad verksamhet på de trafiksvaga linjerna eller en nedläggning av dem åstadkommer. Det kan endast ske genom en taxa-sättning, så utformad att man genom överskott från de mera bärkraftiga linjerna subventionerar de mindre bärkraftiga.

Nu finns det emellertid, herr talman, ingen anledning att ånyo ta upp en debatt om dessa frågor, eftersom kommunikationsministern meddelat, att han sent i vår eller nu troligtvis i höst kommer att lägga fram en proposition, grundad på 1953 års trafikutredning. Den skall enligt uppgift omfatta även frågan om driftbidrag till statens järnvägar.

Nu säger utskottsmajoriteten, att man i avvidan på denna proposition har anledning att ta upp driftbidraget till statens järnvägar till 80 miljoner kronor. Vi anser emellertid att det i avvaktan på denna proposition inte finns någon anledning till ändrat ståndpunktstagande från vår sida. Det innebär sålunda att

vi förordar ett anslag om 50 miljoner kronor i driftbidrag i stället för 80 miljoner kronor.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till den avgivna reservationen.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen propositioner, först på bifall till vad utskottet i förevarande punkt hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Holmberg* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 79 punkten 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Holmberg* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 101;

Nej — 23.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkterna 2 och 3

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 4

Ang. ny transportorganisation för fraktstykkegodstrafiken

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Ytterligare investeringar för järnvägar m. m. för budgetåret 1963/64 å kapitalbudgeten under statens affärsverksfonder, statens järnvägar, anvisa ett investeringsanslag av 12 000 000 kronor.

Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle, i huvudsaklig överensstämmelse med ett av järnvägsstyrelsen framlagt förslag till omorganisation av fraktstykkegodstrafiken, landet indelas i 32 s. k. knutpunktsområden med var sin huvudort, knutpunkten. Trafiken mellan områdena skulle som regel gå på järnväg med direkta vagnförbindelser mellan knutpunkterna. Gods till och från ett område avsåges skola uppsamlas till respektive distribueras från knutpunkten med lastbil eller, där biltransport icke vore lämplig, med järnvägsvagn.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehåft,

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Billman* och *Eric Gustaf Peterson* (I: 145) samt den andra inom andra kammaren av herr *Berglund m. fl.* (II: 171),

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Eric Carlsson* (I: 656) och den andra inom andra kammaren av herr *Boo* (II: 811),

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Kronstrand* (I: 657) samt den andra inom andra kammaren av herrar *Berglund* och *Enskog* (II: 810),

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Sundin m. fl.* (I: 658) och den andra inom andra kammaren av herr *Gustafsson* i Kärby *m. fl.* (II: 812),

dels ock en inom andra kammaren av herr *Asp* väckt motion (II: 787).

I motionerna I: 656 och II: 811 hade hemställts, att riksdagen måtte besluta

att avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 81 samt i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad i motionerna anförts.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på återopade grunder hemställt,

I. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 656 och II: 811, nämnda motioner såvitt nu vore i fråga, till Ytterligare investeringar för järnvägar m. m. å kapitalbudgeten under statens affärsverksfonder, statens järnvägar, för budgetåret 1963/64 anvisa ett investeringsanslag av 12 000 000 kronor;

II. att motionerna I: 656 och II: 811, såvitt de avsåge skrivelse till Kungl. Maj:t, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

III. att motionen II: 787 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

IV. att motionerna I: 658 och II: 812 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

V. att motionerna I: 657 och II: 810 icke måtte av riksdagen bifallas;

VI. att motionerna I: 145 och II: 171 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr CARLSSON, ERIC, (cp):

Herr talman! Jag har begärt ordet på denna punkt med anledning av två motioner, I: 656 och II: 811, som jag har väckt tillsammans med herr Boo. Jag skulle vilja med några ord motivera dessa motioner.

Detta statsutskottets utlåtande avser frågan om en ny transportorganisation för styckegodstrafiken. Landet skall enligt förslaget indelas i 32 s. k. knutpunktsområden. Dessa kommer att omfatta de delar av landet som ligger söder om Ånge.

I propositionen sägs, att denna organisation skall inrättas på grundval av omsorgsfulla utredningar. Studerar man emellertid propositionen närmare finner man att det, såvitt man kan förstå, inte är så helt med dessa omsorgsfulla utredningar. Det finns en lång rad spörs-

Ang. ny transportorganisation för fraktskyckegodstrafiken

mål, som tydligen ej varit föremål för prövning. När det redan finns en transportorganisation, frågar man sig vilka konsekvenserna kommer att bli för denna och för de bygder som bildligt talat skall få sin nuvarande godstrafikorganisation nedskrotad. Utskottet säger visserligen att som ett led i de samlade ansträngningarna att modernisera statens järnvägar och skapa bättre balans i företagets ekonomi är denna operation nödvändig, och utskottet säger också att den föreslagna omorganisationen synes ändamålsenlig och torde innebära ej oväsentliga rationaliseringsmöjligheter. Man säger vidare att detta och järnvägstyrelsens uttalande om att en intensifierad samordning av järnväg och bil skall ge en förbättring av transporttiderna samt bättre service och transportkvalitet är grundvalen för att utskottet bifal- lit Kungl. Maj:ts proposition på denna punkt. Men det finns ändå en lång rad frågeställningar. Man kan fråga sig: Hur blir det för personalen i de bygder och de orter som i dag har en transportapparat utbyggd och som nu skall degraderas? Jag kan hålla mig till mitt eget län, Kopparbergs län, som jag känner ganska väl. Exempelvis för Krylbos vidkommande har personalen diskuterat detta och varit ganska betänksam inför denna nya organisation, inte bara ur personalsynpunkt utan över huvud taget också ur servicesynpunkt.

Man frågar sig även vilka följderna kommer att bli för näringslivet i orter som ligger relativt långt från de blivande knutpunkterna. Jag håller mig fortfarande till Kopparbergs län och kan där återigen peka på Krylbo—Avestaområdet och Västerdalarna, där trafikomläggningen och järnvägsdöden är en brinnande aktuell fråga i dag. En omläggning till lastbilstransport måste ju leda till att trafikunderlaget för en del av järnvägarna där uppe och över huvud taget för de järnvägar vi har i vårt land, om vi ser dem som en helhet, kommer att försämrats. Detta drabbar inte bara gods-transporterna. Nästa steg blir försämrade persontrafikmöjligheter och en nedläggning av järnvägarna.

I det sammanhanget kan jag ställa en fråga, som jag skulle ställt på en tidigare punkt, nämligen beträffande vad herr Holmberg sade här. Han menade att det borde räcka med 50 miljoner för att täcka statens järnvägars underskott. Det skulle vara intressant att veta vilka järnvägar man skulle lägga ned för att täcka skillnaden mellan 50 miljoner och 80 miljoner kronor. Det var skillnaden mellan utskottets och herr Holmbergs förslag. Det vore kanske lämpligt att precisera detta så att vi fick veta vilka järnvägar man är på jakt efter.

Vid riksdagens början samlades representanter för samtliga partier i Dalarna och Värmland kring motionerna I:146 och II:177, där vi begärde en »skyndsamt opartisk utredning beträffande trafikförhållandena inom av järnvägarna Lesjöfors—Vansbro—Mora samt Vansbro—Särna berörda områdena». Om vi i dag följer utskottets hemställan på denna punkt — påskyndar vi järnvägsdöden i denna bygd liksom på andra håll i landet. Vi gör det, utan att vi fått till stånd den förutsättningslösa utredning om trafikförhållandena som vi varit eniga om från Dalarna och Värmland och som vi anser nödvändig i detta fall.

Det är inte för mycket begärt att frågorna undersöks, hur detta kommer att påverka järnvägsdriften inom olika områden. Det borde ha blivit belyst i detta sammanhang. Hur påverkar det näringslivet i de bygder som drabbas av denna omläggning? Jag nämnde här att järnvägen Malung—Vansbro var i farozonen. Malung är skinnfabrikanternas bygd. Denna ort svarar för 70—75 procent av den samlade skinnindustrin i landet och har blivit kallad skinnmodets Paris. Produktionen ligger vid ett värde av mellan 80 och 90 miljoner kronor per år. I samma bygd byggs i dag ut en industri som är beroende av järnvägar. Vilka blir denna industris framtidsmöjligheter om järnvägen försvinner? Detta är en del av de frågor som man kan ställa sig med anledning av detta förslag.

Jag nämnde Vansbroområdet. Där har vi också en rad industrier, som är be-

Ang. ny transportorganisation för fraktstyrekegödsstrafiken

roende av inlandsbanan och goda kommunikationer. Jag har tagit dessa exempel för att söka belysa hur många obesvarade frågeställningar som här finns. Jag menar att det hade funnits anledning att få dessa saker belysta, innan man vidtar de »rationaliseringsåtgärder» som här föreslagits från järnvägsstyrelsens sida. Vi anser att det hade varit nödvändigt att få hela detta problemkomplex utrett och utrett i ett sammanhang.

Det säges i utskottsutlåtandet att vi i år skall få ta ställning till frågan om den framtida trafikpolitiken i större sammanhang. Det har sagts tidigare här i kammaren när det gällt delfrågor som vi diskuterat, att dessa delfrågor inte bör brytas ut ur sitt sammanhang utan bör lösas i ett större sammanhang. Den synpunkten om någon bör här vara avgörande i denna för vår framtida lokaliseringspolitik så viktiga fråga.

Mot den bakgrunden, herr talman, ber jag att få yrka bifall till motionerna I: 656 och II: 811, vilka innebär avslag på Kungl. Maj:ts proposition.

Herr BENGTSON (cp):

Herr talman! Det är ju känt att den mycket snabba förändring som sker på trafikområdet inom vårt samhälle gör en del rationaliseringar nödvändiga. Att med säkerhet säga att den här föreslagna utformningen är den bästa vägen, är knappast möjligt. Jag har väl inte någon större anledning att invända någonting mot vad herr Eric Carlsson här anfört. Det är befogat, att man framställer betänkligheter mot alltför stora förändringar. Men mot detta står ju, som jag nämnde, det förhållandet att vi måste söka driva det hela därhän att statens järnvägar åter kan få ekonomisk bärighet. Den omorganisation som föreslagits tror vi skall kunna leda till en rationellare drift på det område det här rör sig om. Det är detta som har föranlett utskottet att inte motsätta sig det som Kungl. Maj:ts föreslagit — dock med vissa tillägg som utskottet gjort. Det har därför inte heller blivit någon som reserverat sig på denna punkt, utan det

har blivit enighet inom utskottet om att man bör tillstyrka förslaget. Jag har inte så mycket att invända mot de synpunkter herr Eric Carlsson anfört i detta sammanhang utan anser att det kan finnas anledning att få dem antecknade i kammarens protokoll, men jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr CARLSSON, ERIC, (cp):

Herr talman! Gentemot herr Bengtson skulle jag vilja säga, att det är möjligt att det måste rationaliseras ibland, men jag anser att när man bedömer frågan om rationaliseringar, bör den bedömningen inte bara ske från Stockholms horisont. Det finns också all anledning att söka bedöma, hur dessa rationaliseringar verkar i vederbörande bygder, hur de verkar för näringslivet där, för den trafikorganisation som där finns och för människorna där ute. Det är mot den bakgrunden som jag frågat mig om det är riktigt att skära ner de bidrag, som anvisas till statens järnvägar för att hålla vad vi förr kallade kulturbanor i drift.

Herr Bengtsons resonemang här måste jag tyvärr underkänna, och jag måste säga — med all respekt för den sakkunskap som finns för att bedöma saken från Stockholms horisont — att det finns all anledning att beakta övriga synpunkter i frågan. I varje fall bör vi väl avvakta de trafikpolitiska avvåganden, som skall komma att göras senare under året.

Herr BENGTSON (cp):

Herr talman! Jag vill inte på något sätt bestrida, att vi även i fortsättningen bör taga sociala och andra hänsyn, när vi söker utforma det sätt på vilket statens järnvägar bör arbeta. Man kan nog inte någonstans leta upp ett uttalande om att driften vid företaget målmedvetet skall inriktas endast mot ekonomisk bärighet utan sociala hänsyn, och sådana hänsyn kommer säkerligen också att tas i fortsättningen. Utan att tala för utskottets räkning är jag personligen beredd att i detta sammanhang understryka, att min

Ang. den automatiska databehandlingen inom statsförvaltningen

uppfattning är att vi bör taga sådana hänsyn. I vilken utsträckning detta bör ske blir sedan en avvägningsfråga. Man kan ju inte driva dessa hänsyn in absurdum eller låta dem taga vilka former som helst.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas först särskilt beträffande mom. I och II av utskottets i förevarande punkt gjorda hemställan samt därefter särskilt angående utskottets hemställan i övrigt.

Därefter gjordes enligt de rörande mom. I och II förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till motionerna I: 656 och II: 811; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Sedemera bifölls på gjord proposition vad utskottet i övrigt i punkten hemställt.

Vid förnyad, punktvis skedd föredragning av statsutskottets utlåtande nr 80, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse av kronan tillhörig mark m. m., bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Ang. den automatiska databehandlingen inom statsförvaltningen

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 81, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående organisationen av den automatiska databehandlingen inom statsförvaltningen m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

I en till riksdagen avlåten proposition, nr 85, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 15 mars 1963, föreslagit riksdagen att i fråga om organisationen av den automatiska databehandlingen inom statsförvalt-

ningen, m. m., fatta beslut på sätt i propositionen närmare angivits.

I anledning av propositionen hade väckts följande motioner, nämligen

dels en motion i första kammaren av herr *Källqvist m. fl.* (I: 647), vari hemställdes, att riksdagen måtte I. besluta om inrättande av en professur i numerisk analys med tillhörande 1 000 assistenttimmar för forskning och allmänt institutionsarbete från och med den 1 juli 1963 eller i vart fall från och med den 1 juli 1964; II. besluta, att den i propositionen nämnda utredningen rörande organisationen av den matematiska databehandlingen snarast skulle komma till stånd och som en av sina första uppgifter få att besluta om lämplig datamaskin-anläggning för Uppsala universitet och lantbrukshögskolan; III. giva statskontoret eller annan härför utsedd myndighet beställningsbemyndigande för nämnda anläggning intill ett belopp av 4 403 000 kronor,

dels ock en motion i andra kammaren av herrar *Tobé* och *Lundberg* (II:797).

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte

I. godkänna den av departementschefen i statsrådsprotokollet över finansärenden för den 15 mars 1963 förordade organisationen av den automatiska databehandlingen inom statsförvaltningen;

II. besluta, att matematikmaskinnämnden skulle upphöra från och med den 1 juli 1963;

III. bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga erforderliga övergångsåtgärder i anledning av den föreslagna omorganisationen;

IV. bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för statskontoret, som föranleddes av vad departementschefen i statsrådsprotokollet föreslagit;

V. godkänna i utlåtandet införd avlöningsstat för statskontoret, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1963/64;

Ang. den automatiska databehandlingen inom statsförvaltningen

VI. till Statskontoret: Avlöningar för budgetåret 1963/64 å driftbudgeten under sjunde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 7 627 000 kronor;

VII. till Statskontoret: Omkostnader för budgetåret 1963/64 å driftbudgeten under sjunde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 1 357 000 kronor;

VIII. till Statskontoret: Materiel m. m. för datamaskiner för budgetåret 1963/64 å driftbudgeten under sjunde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 700 000 kronor;

IX. till Statskontoret: Kostnader för förhyrd datamaskintid m. m. för budgetåret 1963/64 å driftbudgeten under sjunde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 2 000 000 kronor;

X. bemyndiga Kungl. Maj:t att fastställa den personalförteckning för datamaskincentralen, som föranleddes av vad departementschefen i statsrådsprotokollet föreslagit;

XI. till Datamaskincentralen för budgetåret 1963/64 å driftbudgeten under sjunde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kronor;

XII. till Statistiska centralbyrån: Centralt företagsregister m. m. för budgetåret 1963/64 å driftbudgeten under sjunde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 1 400 000 kronor;

XIII. i anledning av motionerna I: 647 och II: 797 i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet i utlåtandet anfört.

Reservation hade anmälts av herr *Källqvist*, som dock ej antytt sin mening.

Herr KÄLLQVIST (fp):

Herr talman! Detta utlåtande bygger ju på Kungl. Maj:ts proposition angående organisationen av den automatiska databehandlingen inom statsförvaltningen. I ett par motioner har vi framfört önskemål om att datamaskiner ställes till universitetens och högskolornas förfogande. Utskottet har inte kunnat gå med på yrkandena i motionerna. Departementschefen har dock antytt, att han är

angelägen om att man skapar förutsättningar för att universitet och högskolor får tillgång till datamaskiner.

Vi har också motionerat om att man skulle skapa förutsättningar för en högre utbildning då det gäller användandet av dessa maskiner. Utskottet anför, att departementschefen har utlovat att en utredning skall komma till stånd. Den skall anförtras statskontoret. Departementschefen uttalar till och med att utredningen skall bedrivas skyndsamt. Jag skulle vilja tyda detta så, att vi kan hoppas att till nästa års riksdag få ett förslag i denna riktning, i all synnerhet om man betänker att leveransen av dessa datamaskiner tar mycket lång tid. Utskottet har i så måtto tillmötesgått vår framställning, att utskottet föreslår att man i skrivelse till Kungl. Maj:t ger till känna vad utskottet här har anfört. Under sådana förhållanden, herr talman, har jag intet särskilt yrkande men hoppas, som jag nyss sade, att vi får ett förslag på denna punkt till nästa års riksdag, då jag vet att detta är ett mycket angeläget ärende för universiteten och högskolorna.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets utlåtande nr 82, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående nya grunder för den statliga personalpensioneringen av vissa icke statliga grupper m. m. jämte i ämnet väckta motioner, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av statsutskottets memorial nr 84, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag för budgetåret 1963/64 till bidrag till De blindas förening, godkändes den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen.

Herr talmannen erinrade om vad han tidigare i dag anfört angående gemensam votering över den nu godkända vo-

Ang. lagstiftningen om åldringsvård

teringspropositionen; gemensam omröstning komme alltså, under förutsättning att voteringspropositionen godkändes även av andra kammaren, att äga rum onsdagen den 15 i denna månad.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkanden:

nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 1 och 6 §§ förordningen den 27 maj 1960 (nr 253) om tillverkning och beskattning av malt- och läskedrycker, m. m.; samt

nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående rätt för Konungen att förordna om uttagande av antidumping- och utjämningstullar, m. m.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Ang. lagstiftningen om åldringsvård

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 48, i anledning av väckta motioner angående lagstiftningen om åldringsvård.

Andra lagutskottet hade till behandling förehått två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 543 i första kammaren av herr *Nilsson, Yngve, m. fl.* samt nr 550 i andra kammaren av fröken *Wetterström* och herr *Nordgren*.

I motionerna, vilka voro likalydande, hade hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte med beaktande av vad i motionerna anförts efter härom företagen skyndsamt utredning för riksdagen framlägga förslag, innebärande att åldringsvårdsfrågorna utbrötes ur nuvarande socialhjälpslag och sammanfördes till en särskild åldringsvårdslag med bestämmelser om att åldringsvårdsfrågorna skulle handhas av särskilda åldringsvårdsnämnder i primärkommunerna.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt,

1) att riksdagen i anledning av förevarande motioner, I: 543 och II: 550, i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att motionerna måtte överlämnas till socialpolitiska kommittén för beaktande, samt

2) att motionerna, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet under 1) hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr SVENSSON, AXEL, (s):

Herr talman! Det kanske inte hade funnits anledning att säga något i samband med detta utlåtande, då det är enhälligt, men det har under den senaste veckan tillkommit en händelse som inte förelåg när vi behandlade ärendet i utskottet. Det har nämligen kommit från trycket ett mycket digert betänkande om åldringsvården från den s. k. Sternerska kommittén, som har lämnat sitt betänkande allaredan vid nyårsskiftet men som på grund av olika omständigheter inte har kunnat bli färdig med tryckningen förrän nu omkring den 1 maj. Närmast av det skälet vill jag säga ett par ord, eftersom detta betänkande innehåller en del ting som just tangerar både motionen och utskottsutlåtandet.

Jag har med mycket stort intresse tagit del av detta betänkandes innehåll. Man får efter genomläsningen en bekräftelse på hur svårt och besvärligt det ser ut på åldringsvårdens område. Det finns åtskilliga exempel i betänkandet från landets olika län. Jag skall bara ta ett för att få en belysning av hur det ser ut.

I ett av länen har man undersökt varje person på våra ålderdomshem. I detta län var det sammanlagt 874 vårdtagare. Av dessa var 866 i behov av annan vård än den ålderdomshemmen kan ge. Därutöver säger utredningen att det i samma län tillkommer ett par hundra som fortfarande vistas i sina hem men som behöver överföras till vårdanstalt. Antalet vårdbehövande fördelar sig på så sätt att 111 behövde mentalsjukvård, 5 borde omgående överföras till lasarett och 217 borde intagas på sjukhem för långtidssjuka, varav 129 på senilavdelning. Medräknas fallen som vistas i sina

hem steg antalet till 344 personer, därav 206 senilfall. Allt detta bekräftar att det på ålderdomshemmen alltfjämt är så ställt att de mera har blivit vårdanstalter, utan att ha kvalificerad personal för denna vård, vilket även kommittén drar som slutsats.

Kravet på en ändring i denna fråga är gammalt inte minst från pensionärernas egen riksorganisation. Det har förts fram i olika omgångar under ett tiotal år utan att det egentligen har hänt några större ting.

Kommittén har också konstaterat att vi för närvarande endast har 19 000 platser till vårt förfogande för långtidsvård medan vi i dag behöver 31 500 och antalet om ytterligare 10 år kommer att stiga till minst 45 000 platser.

Kommittén har också ingående penetrerat frågan om hur man skall komma till rätta med alla dessa problem. Den har mycket ingående genomgått frågan om läkarbristen, sjuksköterskebristen och effektivisering av hemhjälpn och den kommer slutligen fram till åldringsvårdsproblemets stora dilemma, nämligen frågan om huvudmannaskapet. Denna fråga aktualiseras ju också i utskottsutlåtandet, och man vill ha den framförd till socialpolitiska kommittén. Att kommittén har så svårt att ta upp denna fråga är kanske av samma skäl som utskottet. Man vet ju att socialpolitiska kommittén har samlat in ett mycket digt material som rör pensionärerna och deras levnadsförhållanden och mycket annat, och just nu sysslar den med dessa frågor för att komma fram med ett förslag till riksdagen om hur vi skall ordna åldringsvården i framtiden. Kommittén har också lagt fram ett förslag som går ut på att om man skall bygga nya ålderdomshem bör kommuner eller landsting inkopplas i den mån det blir fråga om kombinerade ålderdoms- och sjukhem. Man tänker sig nämligen den lösningen inom kommittén, att man kombinerar det hela så att man har både ålderdomshem och sjukhem i samma byggnad.

För mitt vidkommande tycker jag att denna slutsats är mycket märklig därför att kommittén ju har konstaterat, att om

Ang. lagstiftningen om åldringsvård vi haft sjukhem i den utsträckning som svarar mot vårt vårdbehov så hade vi med det antal patienter som finns på våra ålderdomshem haft fullt tillräckligt med platser för de friska åldringar hem. Kommittén säger i sitt betänkande, att om vi kan klara upp sjukvårdsfrågorna, har vi platser tillräckligt på våra nussom sökt komma in på våra ålderdomsvarande ålderdomshem.

Det är klart att det finns ett framtidsperspektiv i denna fråga. När vi skall lösa den en gång, kommer vi inte förbi de ändrade förhållanden som uppstår i samband med att vi infört ATP. Den grupp av åldringar, som undan för undan faller in under ATP, får ju ett helt annat ekonomiskt underlag än den gamla folkpensionären. Det innebär, såvitt vi kan tänka oss, att efter hand som ekonomin förbättras kommer pensionären i framtiden att mer och mer stanna kvar i sin ordinära bostad så länge som det över huvud taget finns möjlighet och såvitt icke sjukdom inträder och han av det skälet måste transporteras ifrån sitt hem. Detta innebär också att frågan om att bygga nya ålderdomshem blir mindre och mindre, därför att det inte blir någon större efterfrågan. Vad som är behovet i dag och i fortsättningen är framför allt att ordna upp frågan om sjukhemmen, så att vi kan få långtidssjukvården ordnad på ett ordentligt sätt. Det är egentligen här vi har dilemmat.

Jag kan inte undgå att i detta sammanhang, i samband med att man kommer fram till att diskutera huvudmannaskapet, berätta hur vi har försökt ordna det i min egen hemstad.

Allredan 1956 beslöt Malmö stadsfullmäktige att skilja sjukvården för åldringar ifrån socialnämnden. Socialnämnden fick endast behålla ålderdomshemmen och vad därmed sammanhänger. All övrig vård av åldringar uppdrogs det åt sjukvårdsstyrelsen att handlägga. Vi har under de senaste tre åren uppdragit åt ett läkarteam om tre stycken läkare att undersöka 800 pensionärers levnadsvanor och en del andra ting som sammanhänger med de äldre. Den utredningen har undan för undan lett fram till de

Ang. lagstiftningen om åldringsvård

planer, som Malmö stadsfullmäktige har fattat beslut om. Sjukvårdsstyrelsen har för fullmäktige fört fram frågan om att utbygga vår sjukvård i Malmö för 120 miljoner. Senaste beslutet omfattade 38 miljoner, och det innebär att vi skall bygga ut 420 vårdplatser för långtidssjuka, vilket är just det antal som för dagen är aktuellt med hänsyn till behovet av en avlastning från sjukhus och ålderdomshem. Därutöver har man planer på att utbygga 190 platser inom mentalsjukvården, som skall stå till förfogande för de senila åldringarna. Alla dessa olika kategorier finns nu på våra sjukhus och ålderdomshem. Man menar nu inom Malmö stad, att vi med dessa åtgärder skall kunna nå fram till att täcka det behov som är aktuellt för dagen. Men man har samtidigt sagt att man är beredd att fortsätta utbyggnaden för att kunna uppfylla de 4,5 promille, som socialstyrelsen har fastställt som ett minimum i framtiden.

Jag har med detta sista bara velat slå fast vad det betyder, om organiseringen av dessa ting ligger under en enda styrelse. Min hemstad är ett exempel på hur man genom att bryta ut sjukvården ifrån den allmänna socialvården fått en handläggning av ärendet som, såvitt jag kan förstå, fört med sig en avsevärd förbättring. Det är egentligen detta jag ville komma fram till i samband med utlåtandet. När nu socialpolitiska kommittén skall syssla med denna fråga, går det icke att kompromissa i frågan om, hur och vem som skall handlägga dessa ärenden. Det går enligt min uppfattning inte att fortsätta med en tudelning på det sätt som man gör i dag. Vi måste lägga ansvaret helt och fullt på den myndighet, som ekonomiskt har att handlägga alla dessa utgifter som följer med sjukvård och andra sådana ting.

Min förhoppning med detta anförande, herr talman, är att jag velat göra ett observandum i samband med den Sternerska kommitténs slutsatser och till socialpolitiska kommittén sända ett bud om hur vi inom pensionärsrörelsen ser på detta mycket allvarliga problem liksom

hur vi önskar att det skall lösas en gång i framtiden.

Med detta vill jag, herr talman, yrka bifall till utskottets förslag.

Herr NILSSON, YNGVE, (h):

Herr talman! Jag kan instämma med herr Axel Svensson i hans uttalande att vi i dag har alldeles för få vårdplatser för vården av de långtidssjuka. Vi är nog också i varje fall inom vårt lands ting medvetna om att denna vårdgren behöver byggas ut utöver den plan som uppgjordes för flera år sedan. Som motionär vill jag emellertid i dag uttala min tillfredsställelse över utskottets skrivning, där det heter att »motionerna överlämnas till socialpolitiska kommittén för beaktande». Särskilt de två sista orden gläder mig.

Hela detta problem att söka åstadkomma en god åldringsvård sammanhänger enligt motionärernas mening också med strävandena att effektivisera det kommunala arbetet och indirekt även med strävandena att vidga och stärka den kommunala demokratien. Vi står inför en väldig omdaningsperiod i den kommunala verksamheten, där anpassningen till större kommunala enheter spelar en dominerande roll.

Jag uttalar den förhoppningen, att motionen skall bidra till en god lösning av problemen angående framtidens åldringsvård, och yrkar, herr talman, bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt.

Vid förnyad föredragning av andra lagutskottets utlåtande nr 50, i anledning av väckta motioner om vidgad rätt till reseersättning och sjukpenning för personer med rörelseinvaliditet, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av tredje lagutskottets utlåtande nr 21, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition

med förslag till förordning om ändrad lydelse av 48 § folkbokföringsförordningen den 28 juni 1946 (nr 469), dels ock i ämnet väckta motioner, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Ang. säkerhetsinspektion av motorfordon

Föredrogs ånyo tredje lagutskottets utlåtande nr 22, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående säkerhetsinspektion av motorfordon, m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 1 mars 1963 dagtecknad proposition, nr 91, hade Kungl. Maj:t under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden, föreslagit riksdagen

1. att för sin del besluta om införande av säkerhetsinspektion av motorfordon och släpvagnar, m. m., från och med den 1 januari 1965, i huvudsaklig överensstämmelse med föredragande departementschefens förslag;

2. att bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga erforderliga åtgärder för bildandet av ett aktiebolag för handhavandet av inspektionsverksamheten, m. m.;

3. att till Aktieteckning i det bolag som skall handhava säkerhetsinspektion av motorfordon och släpvagnar, m. m., för budgetåret 1963/64 å kapitalbudgeten under fonden för statens aktier anvisa ett investeringsanslag av 520 000 kronor; samt

4. att bemyndiga fullmäktige i riksgäldskontoret att ikläda staten garanti intill ett belopp av högst 12 000 000 kronor för krediter till det bolag, som skulle handhava säkerhetsinspektion av motorfordon och släpvagnar, m. m.

Propositionen hade i vad den avsåg punkten 1 i propositionens hemställan hänvisats till lagutskott och behandlats av tredje lagutskottet samt i övrigt hänvisats till statsutskottet.

I samband med propositionen hade utskottet behandlat följande i anledning av densamma väckta motioner, såvitt de

Ang. säkerhetsinspektion av motorfordon

enligt ovan angivna grunder hänvisats till lagutskott, nämligen

dels i andra kammaren nr 753, av herr *Lundberg*,

dels i första kammaren, nr 649, av herr *Elofsson*, *Gustaf*, och herr *Nilsson*, *Ferdinand*, samt i andra kammaren nr 802, av herr *Börjesson* i Falköping *m. fl.*,

dels i första kammaren nr 673, av herrar *Lundström* och *Edström*, samt i andra kammaren nr 828, av herr *Carlsson* i Stockholm,

dels i första kammaren nr 674, av herrar *Palm* och *Augustsson*, samt i andra kammaren nr 829, av herr *Hagnell m. fl.*,

dels ock i första kammaren nr 675, av herr *Sveningsson*.

I motionerna I: 673 och II: 828 hade anhållits, att riksdagen måtte uttala, att synnerlig uppmärksamhet borde ägnas sådana åtgärder, varigenom utgifter för säkerhetsinspektionen kunde minskas, och att därvid bland annat de åtgärder, som föreslagits i motionerna, borde beaktas.

I motionen I: 675 hade hemställts, att riksdagen med avslag å Kungl. Maj:ts proposition nr 91 i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att Kungl. Maj:t till innevarande års höstriktsdag måtte framlägga förslag om att införa säkerhetsinspektion av motorfordon, släpvagnar m. m. samt att utse statens bilinspektion till inspektionsmyndighet.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtande på återopade grunder hemställt,

A. att riksdagen måtte med avslag å följande motioner, nämligen

1. II: 753,

2. I: 649 och II: 802 samt

3. I: 675

med bifall till förevarande proposition, nr 91, för sin del besluta om införande av säkerhetsinspektion av motorfordon och släpvagnar, m. m., från och med den 1 januari 1965 i huvudsaklig överensstämmelse med föredragande departementschefens förslag;

Ang. säkerhetsinspektion av motorfordon

B. att motionerna I: 673 och II: 828 samt I: 674 och II: 829, i den mån de ej kunde anses besvarade genom vad utskottet i utlåtandet anfört, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr SVENINGSSON (h):

Herr talman! När ett utlåtande, som i detta fall tredje lagutskottets utlåtande nr 22, är enhälligt och motionerna enhälligt avstyrkta, brukar det ju inte vara så vanligt, även om det förekommer, att en ledamot begär ordet och redovisar andra synpunkter än utskottets förslag innehåller. Även om tredje lagutskottet kommit fram till ett enhälligt förslag när det gäller säkerhetsbesiktningen av bilar, har förslaget varit föremål för mycken debatt och delade meningar innan förslaget kom på riksdagens bord. Jag skulle också tro att förslaget blir föremål för starkt delade meningar även i fortsättningen. Av den anledningen vill jag i detta sammanhang redovisa några synpunkter. Till ledning för kammarens ledamöter vill jag från början omtala att jag inte har för avsikt att begära votering.

Som jag tror att jag har sagt vid något tidigare tillfälle brukar vi inte inom högerpartiet jämt och ständigt ropa på införandet av nya statliga ämbetsverk, nya statliga institutioner, eller på att man skall bygga ut redan befintliga så att de blir stora och mäktiga, för kontroll av allt och alla i vårt samhälle. Trots detta har jag i en motion i anslutning till detta ärende föreslagit, att när det gäller säkerhetsinspektionen av bilar, borde denna kontroll ha lagts in under statens bilinspektion. En utbyggd och rationellt anordnad bilinspektion skulle säkert väl ha klarat denna uppgift. När det gäller en sådan här rent kontrollerande uppgift, där det är ytterst angeläget att alla blir lika behandlade, bör det vara ett rent statligt organ som sköter uppgiften. Jag har inte kunnat fatta det fina i att här skapa fram ett halvstatligt bolag. När det verkligen gäller blir det ju staten som bestämmer. Ingen har någonsin kommit på tanken att föreslå att andra kontrolle-

rande myndigheter, t. ex. tullen med sina uppgifter, luftfartsstyrelsen, som kontrollerar flyget och lufttrafiken, polisen, som kontrollerar ordningen i samhället, och många andra myndigheter som svarar för olika kontrollerande uppgifter, skulle sortera under och framträda som anställda i ett bolag, helt ägt av privata intressen, eller i ett halvstatligt bolag.

Nu har departementschefen sagt och utskottet understrukit, vilket även jag kan göra, att det är så viktigt att denna verksamhet, säkerhetsbesiktningen, får sådana former att sakkunskapen och objektiviteten inte rimligen kan ifrågasättas av allmänheten. Jag måste därför beteckna det som en stor olycka att man inte på allvar tagit upp frågan om att bygga ut bilinspektionen och lagt in denna verksamhet under detta redan befintliga organ. Genom en sådan anordning tror jag att allmänheten från början hade fått större förtroende för verksamheten. Garantierna hade också blivit större för en objektiv och sakkunnig kontroll. Med detta uttalande har jag inte syftat till att rikta någon som helst kritik mot motorbranschen och det sätt varpå denna sköter sina nuvarande uppgifter. Denna rena kontrolluppgift är dock icke en uppgift för motorbranschens olika organ, utan den borde staten ensam ha tagit hand om. Här kan åberopas vad NTF har framhållit i sitt yttrande, nämligen att det är av icke oväsentlig betydelse att fordonsägare får en positiv inställning till erforderligheten av att fordonet över huvud taget hålls i trafikvärdigt skick.

Nu är det nog så, att statens bilinspektion på en hel del platser har lokaler och utrustning, som på ett fördelaktigt sätt skulle kunna utnyttjas för denna säkerhetsinspektion. Där finns i åtminstone vissa fall resurser och en kapacitet som skulle kunna komma till god användning, och med relativt begränsade medel skulle resurserna väsentligt kunna förbättras och förstärkas. Ingen torde kunna göra gällande, att det går för det nya säkerhetsbesiktningsaktiebolaget att klara den här uppgiften bättre än

bilinspektionen och att det skulle ford-
ras mindre investeringar i det nya bola-
get än om det kontrollorgan utnyttjas
som redan finns. En investering för att
sätta i gång denna rörelse på 25 miljo-
ner kronor är inget litet belopp, och vad
det i verkligheten kommer att röra sig
om vet vi inte.

Här kan erinras om den upplysning
som lämnas i den kungl. propositionen,
att bilinspektionen under 1962 hade inte
mindre än 371 683 förrättningar. Av des-
sa var 63 702 registreringsbesiktningar
och 86 860 kontrollbesiktningar. Bilin-
spektionen har vanan inne för arbete av
detta slag, här finns kvalificerade ledare
för denna uppgift och en erfarenhet som
det funnits all anledning att utnyttja —
en erfarenhet som totalt saknas hos det
nya bolag som komma skall. Enligt vad
jag känner till har inga klagomål före-
kommit om att bilinspektionen har miss-
skött sina åligganden, och det är rätt
svårt att förstå varför här skall tillska-
pas ett helt nytt organ, när det redan
finns ett, där man kan tycka att verk-
samheten skulle vara självskriven. Var-
för skall man nästan alltid — i varje fall
mycket ofta — när något nytt skall hän-
da tillskapa ett nytt företag för den upp-
giften?

Tredje lagutskottet har enhälligt gjort
en betygssättning av bilinspektionen i
samband med att man gör ett uttalande,
föranlett av min motion. Uttalandet är
följande: »Såsom framhållits redan i ut-
redningens direktiv skulle för tillmötes-
gående av motionärens yrkande erford-
ras en väsentlig utbyggnad av bilinspek-
tionen utan att därmed garanterats, att
verksamheten skulle fungera med den
smidighet och effektivitet som i det fö-
regående befunnits önskvärd.»

Vilka garantier, kan man fråga, har
utskottet fått för att detta nya bolag
kommer att fungera med smidighet och
effektivitet? Här har ett enhälligt ut-
skott sagt — och av allt att döma blir
det även riksdagens uttalande — att smi-
digheten och effektiviteten blir större
om enskild företagsamhet träder till och
räcker en statlig institution en hjälpande
hand. Vi kan lägga det uttalandet på

Ang. säkerhetsinspektion av motorfordon
minnet och hoppas att den uppfattning-
en kommer att tillämpas i många andra
sammanhang, särskilt där enskild före-
tagsamhet är att föredra framför statlig,
och de tillfällena både är och kommer
att bli många.

Att starta denna säkerhetsinspektion
på cirka 130 platser i landet och att hitta
personalbesättning till detta nya säker-
hetsbesiktningsaktiebolag blir ingen liten
eller lätt uppgift. Samtidigt är att räkna
med att bilverkstäderna med anledning
av denna besiktning får ett väsentligt
ökat arbete. Det råder en varaktig och
betydande brist på kunnigt yrkesfolk på
bilismens område. I den kungl. proposi-
tionen ställes vissa förhoppningar om att
verkmästare på bilverkstäderna skall
flytta över till kontrollbolaget, men som
sagt måste man nog räkna med en ökad
efterfrågan från bilverkstäderna på kun-
niga bilmekaniker. Med den kännedom
jag har om förhållandena kan jag säga att
det inte finns någon överflödigt personal
på bilverkstäderna att flytta över till nya
uppgifter.

Denna säkerhetskontroll är enligt min
mening behövlig och angelägen under
förutsättning att den vad beträffar såväl
kontrollen som avgifterna kan hållas
inom rimliga gränser. Inte minst viktigt
är att den ekonomiska belastningen på
bilismen icke blir för hård. Bilismen är
ju kraftigt tyngd av skatter och kommer
att bli det ännu mycket mer.

Jag anser för min del att säkerhetsin-
spektionen borde ha startats i ännu
mindre omfattning än man nu avser. Var-
för inte ha börjat med de allra äldsta bi-
larna, sju-åtta år gamla? Då hade starten
blivit lättare. Sedan skulle verksamheten
helt naturligt ha ökats ut år efter år till
att omfatta samtliga bilar utom de allra
yngsta årgångarna.

Genom ett sådant tillvägagångssätt ha-
de det också blivit lättare att utbilda er-
forderlig personal för verksamhetens
slutliga omfattning.

Av utskottets utlåtande synes framgå
att det hos utskottet råder en betydande
tveksamhet om hur det halvstatliga bola-
get kommer att lyckas och fungera. Den-
na tveksamhet kommer till uttryck när

Ang. säkerhetsinspektion av motorfordon

man ger Kungl. Maj:t möjlighet att införa tvåårsintervaller för inspektionen av yngre årsklasser bilar eller att ytterligare begränsa det antal årsklasser som från början skall omfattas av inspektionen. Man kan dela den oro och spänning som utskottet säkert känner inför ovissheten om hur besiktningsbolaget skall sköta och lyckas klara av sin blivande uppgift.

Jag vill också gärna ha sagt att det är angeläget att denna säkerhetsinspektion inte kommer att leda till någon snedvridning av trafiksäkerhetsarbetet. Även om vi säkert vet att ett stort antal bilar är i sådant skick att de utgör en viss fara för trafiken kan man knappast hoppas att denna bilkontroll kommer att uppfylla all rättfärdighet när det gäller trafiksäkerheten. Kontrollen ute på vägarna får inte minskas utan måste fortsätta, så att trafikanterna efterlever gällande bestämmelser; denna trafikkontroll måste fullföljas på ett effektivt sätt även framdeles.

Det viktigaste i detta sammanhang är säkert fordonsförarnas ansvarskänsla och hur de på grund av den handskas med sina fordon. Man skall inte överdriva förhoppningarna på resultatet av denna säkerhetsbesiktning. Vad kan inte inträffa med en ny bil i fråga om dess trafikduglighet innan den är tre år gammal? Och vad kan inte inträffa med en äldre bil under ett helt år efter det den undergått inspektion?

Kontrollen av bilarna efter den 1 januari 1965 får nog mera ses ur psykologisk synpunkt. Det viktigaste blir inte att varje bil kontrolleras. Det resultat som kan uppnås blir att de sämsta bilarna gallras ut, och detta kan möjligen öka bilägarnas intresse för att mera regelbundet avhjälpa på bilarna uppkomna skador.

Många remissutlåtanden har avgivits över den utredning som ligger till grund för detta ärende. Utskottet säger att ett 30-tal remissinstanser som sin mening framhållit att kontrollen bör läggas under bilinspektionen. Jag är således långt ifrån ensam om min uppfattning, även om jag ensam har undertecknat den motion jag väckt.

Ett av remissyttrandena är i mitt tycke mer intressant än övriga, nämligen riksåklagarämbetets synnerligen tungt vägande yttrande som jag till alla delar kan instämma i. Riksåklagarämbetet tillstyrker förslaget i princip men uttalar att den mänskliga faktorn är den helt dominerande olycksorsaken. De ekonomiska och personella resurserna borde i första hand insättas på en kraftigt ökad trafikövervakning. En avsevärd förstärkning av statspolisens trafikavdelning skulle enligt yttrandet också möjliggöra fordonskontroll genom flygande inspektioner i större utsträckning än som nu sker.

Jag anser också att riksåklagarämbetets yttrande talar synnerligen starkt för den uppfattningen att säkerhetsinspektionen borde ha överlåtits till bilinspektionen. Ämbetet säger att säkerhetsinspektionen måste anses utgöra ett sådant led i den statliga kontrollen över medborgarna att inspektionen icke bör anförtros åt andra än med ämbetsansvar utrustade befattningshavare. Nu skall föreståndaren och hans ställföreträdare på varje inspektionsanstalt enligt förslaget belönas med ämbetsansvar, men inte heller den anordningen kan anses helt tillfredsställande.

När tredje lagutskottet har avstyrkt min motion skulle det vara fullständigt meningslöst att yrka bifall till den, och därför nöjer jag mig, herr talman, med att ha anfört dessa synpunkter.

Herr LUNDSTRÖM (fp):

Herr talman! Herr Sveningsson betecknade det som en stor olycka att säkerhetsinspektionen inte hade förlagts till bilinspektionen. Jag vill försöka åstadkomma litet balans genom att säga, att jag betecknar det som en stor lycka att denna fråga äntligen har kommit i hamn. Under åtskilliga år har vi här i kammaren diskuterat om denna säkerhetskontroll. Meningarna har varit litet delade, men frågans betydelse har alla varit ense om, och jag tror att dagens beslut kommer att få en mycket stor betydelse för säkerheten på våra vägar. Visst är det sant att bilisterna själva,

som de mänskliga varelser de ju är, är ofullkomliga, men erfarenheterna av polisens kontroller visar dock hur oerhört viktigt det är att fordonen underkastas regelbundna inspektioner. Jag tror också att den organisationsform som har valts gör det möjligt att snabbt, smidigt och mångsidigt fullgöra de uppgifter som ankommer på inspektionen.

Jag har närmast begärt ordet för att uttala en förhoppning att man skall hålla ett öga på kostnaderna för denna inspektion. Det gläder mig att utskottet har understrukt vad som uttalats i den motion, som jag tillsammans med några andra har väckt i denna fråga. Vi räknade för några år sedan med att kostnaderna skulle uppgå till endast 15, kanske 20 kronor per inspektion. Nu visar det sig att man räknar med den dubbla kostnaden, och är det något fel på bilen så att en efterkontroll måste göras, tillkommer ytterligare en tia.

Med de stora kostnader som nu lastas på bilismen i form av trafikomläggnings-skatt och ökade försäkringspremier — två gånger å rad höjs nu försäkringspremierna — tror jag att det är viktigt att man använder alla möjligheter till rationalisering av säkerhetskontrollen, så att kostnaderna icke kommer att bli alltför betungande.

Med denna förhoppning, herr talman, ber jag att än en gång få uttala min tillfredsställelse över att frågan nu kommer i hamn och yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr ALEXANDERSON (fp):

Herr talman! Fastän herr Sveningsson inte framställde något yrkande i ärendet har jag funnit anledning att i denna fråga säga några ord från utskottets sida, kanske närmast för att i likhet med herr Lundström understryka den stora betydelsen av denna reform på trafiksäkerhetsens område, som nu skall beslutas.

Den stora betydelsen av reformen har i propositionen understrukits bl. a. på det sättet att hemställen där går ut på att riksdagen skall fatta beslut i frågan, trots att det gäller förslag på ett område

Ang. säkerhetsinspektion av motorfordon där det är regel att Kungl. Maj:t endast inhämtar riksdagen yttrande och därefter själv fattar beslutet.

Vi har anledning att hoppas att denna reform skall få en avsevärd effekt till främjande av trafiksäkerheten. Exempel härpå finns från främmande länder, där man infört liknande ordning. Det förtjänar emellertid påpekas att även om kostnaderna för statsverket inte blir så stora, så kommer dock fordonsägarna att belastas med väsentliga utgifter. En beräkning som återgivits i handlingarna går ut på att det inklusive ersättningen för tidsförlust m. m. kan vara fråga om 100 miljoner kronor om året. Även om den uppskattningen skulle vara i överkant, framgår härav i alla fall att eftersom det gäller kostnader som i framtiden kommer att utgå årligen blir det fråga om kostnader av minst samma storleksordning som kostnaderna för omläggning till högertrafik. När vi i alla fall, vilket är mycket glädjande, kunnat nå enighet i princip betyder det att förhoppningarna om effekt i trafiksäkerhetsfrämjande riktning är stora.

Siffrorna rörande trafikolyckorna är av den storleksordningen att man talar om trafikolycksfallen som en av de svåraste folksjukdomarna. Det bör visserligen i det sammanhanget framhållas att om man tar hänsyn till trafikens omfattning har en fortgående stor förbättring ägt rum på detta område under en lång följd av år. Den reform som nu skall beslutas hoppas vi skall innebära en fortsatt utveckling i samma riktning.

Den av herr Sveningsson särskilt berörda frågan gäller ju inte själva huvudfrågan utan bara frågan om hur kontrollen skall organiseras. Under ärendets beredning har olika förslag framlagts på den punkten. Betänkandet framförde förslag om ett helt enskilt företag, grundat av motorbranschen själv. I en del remissyttranden framfördes det förslag som herr Sveningsson förordar, nämligen en helt statlig kontroll genom bilinspektionen. Propositionen innebär ju ett slags medellinje mellan dessa båda förslag.

Två huvudsynpunkter bör läggas på denna fråga, dels att man skall ha ett

Ang. säkerhetsinspektion av motorfordon

opartiskt och likformigt bedömande vid kontrollen, dels att man skall ha en organisation som fungerar smidigt och effektivt. Ser man bara på den första synpunkten kan det ligga nära till hands att förordna den statliga myndigheten, bilinspektionen. Emellertid tror jag att erfarenheterna av bilinspektionens effektivitet under gånga tider inte är fullt så förmånliga som herr Sveningsson menade. Det har ju inte bara en utan många gånger framförts starka klagomål angående bilinspektionens förmåga att fullgöra sina uppgifter. Det hänger ju ihop med det statliga anslagssystemet, som gör att det inte är så lätt för en statlig myndighet att följa med kraven på en ansvällning i omfånget. Den form som nu är vald i propositionen bör, enligt vad utskottet har funnit, ge betydligt större möjligheter i det avseendet, och med den starka ansvällning av bilantalet som ägt rum och som väl kan förväntas även i framtiden är det ju av största vikt att organisationen kan följa med i utvecklingen i samma takt som bilantalet och kravet på inspektionsservice ökar. Utskottet har därför funnit att den lösning som propositionen valt i det här avseendet bör vara en god medellinje, som på ett lämpligt sätt tillfredställer båda de här huvudsynpunkterna.

Jag ber med dessa ord att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr SVENINGSSON (h):

Herr talman! Jag delar helt och hållet herr Lundströms uppfattning att vi får hålla ett öga på kostnaderna för denna säkerhetsinspektion. Det är vidare riktigt, som utskottets ärade ordförande här har sagt, att i huvudfrågan, nämligen huruvida säkerhetsinspektionen skall införas eller inte, har vi inte några delade meningar. Jag anser, som jag framhöll i mitt första anförande, att denna säkerhetsinspektion bör införas, men jag vill samtidigt ha sagt att vi nog inte skall överskatta värdet av den ur trafik-säkerhetssynpunkt. Det är möjligt att vi får göra den erfarenheten att det inte kommer att betyda så mycket för trafik-

olyckorna som vi tror just nu. Jag vill ifrågasätta om det är riktigt att i ett sammanhang som detta hämta erfarenheterna från andra länder. Man kör nog bil i många fall helt annorlunda i en del av Europas övriga länder än man kör här i vårt land.

Jag tycker nog att det var en rätt hårdhänt kritik som utskottets ordförande här riktade mot bilinspektionen. Jag har inte iakttagit någon kritik mot denna statliga institution. Det måste jag erkänna. Den kritiken är fullständigt oberättigad. Har det kanske framhållits att det varit långa väntetider och att bilinspektionen ur den synpunkten inte fungerat som den borde, får vi väl ta med i beräkningen vilka resurser som bilinspektionen har haft till sitt förfogande som i många fall varit mycket begränsade. Hade bilinspektionen fått de reseurser som det nu är meningen att detta halvstatliga bolag skall få tror jag för min del att denna inspektion skulle ha kunnat sköta denna besiktning fullt lika bra som detta bolag och troligen ännu bättre. Nog måste man väl ändå säga att statliga organ sköter många uppgifter i vårt samhälle vilka är både större och svårare att sköta än denna inspektion av mer eller mindre gamla och sönderrostade bilar. En bil kan väl också repareras, och reparationen kan bli mer eller mindre tillfredsställande. Att inspektera ett fordon och göra en undersökning av huruvida fordonet överensstämmer med vad som är stadgat enligt lag och författning är dock, tycker jag, en helt annan sak, en uppgift — det vill jag allt fortfarande hålla på — som borde ligga hos ett helt statligt organ.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i det nu förevarande utlåtandet hemställt.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 83, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående säkerhetsinspektion av motorfordon m. m. jämte i ämnet väckta motioner, såvitt nämnda proposition och motioner hänvisats till statsutskottet.

Vad utskottet i detta utlåtande hemställt bifölls.

På framställning av herr talmannen beslöts att tredje lagutskottets utlåtande nr 23, bevillningsutskottets betänkande nr 34 och statutskottets utlåtande nr 92 skulle i nu angiven ordning uppföras främst bland två gånger bordlagda ären-

den på föredragningslistan för kammarens nästa sammanträde.

Justerades ytterligare protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 21.08.

In fidem

K.-G. Lindelöw
